

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ
КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА АУДИТУ

Допустити до захисту
Завідувач кафедри обліку та аудиту

_____ Кратт О.А.
(підпис) (прізвище, ініціали)
« ____ » _____ 20__ р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА
ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ «ОБЛІК І АУДИТ»**

Тема: «Організація і методика обліку, аналізу та аудиту безготівкових розрахунків авіаційного підприємства»

Виконавець: Матківська Тетяна Ярославівна
(П.І.Б.– повністю) (підпис)

Керівник: к.е.н., доцент Попович Оксана Василівна
(науковий ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по батькові) (підпис)

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економіки та бізнес-адміністрування
Кафедра обліку та аудиту
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри обліку та аудиту

_____ (О.А. Крафт)
(підпис) (ініціали, прізвище)

« _____ » _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
Матківської Тетяни Ярославівни
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Організація і методика обліку, аналізу та аудиту безготівкових розрахунків авіаційного підприємства» затверджена наказом по НАУ від «13» жовтня 2020 р. № 1987/ст.
2. Термін виконання роботи з 05.10.2020 р. до 27.12.2020 р.
3. Вихідні дані роботи: нормативно-правова база, дані Державного комітету статистики, первинні документи, наказ про облікову політику, статут та фінансово-господарська звітність «ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького»».
4. Зміст пояснювальної записки: 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ; 2 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ; 3 МЕТОДИКА ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ; 4 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ.
5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: таблиці, рисунки, діаграми, графіки ЛИСТ 1. Платіжні інструменти для здійснення безготівкових розрахунків; ЛИСТ 2. Принципи організації безготівкових розрахунків; ЛИСТ 3. Розкриття терміну «безготівкові розрахунки» в літературних джерелах; ЛИСТ 4. Нормативні документи, що регулюють здійснення безготівкових розрахунків; ЛИСТ 5. Організаційна структура ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького»; ЛИСТ 6. Кореспонденція рахунків з обліку безготівкових розрахунків на підприємстві; ЛИСТ 7. Порівняння систем дистанційного обслуговування «Клієнт-Банк» та «і-Bank»; ЛИСТ 8. Фінансові результати діяльності підприємства ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» за 2017-2019 роки; ЛИСТ 9. Аналіз показників ліквідності підприємства за 2017-2019 роки; ЛИСТ 10. Структура надходжень та витрачань безготівкових коштів ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» за 2019 рік; ЛИСТ 11. Аналіз статті Балансу «Рахунки в банках» досліджуваного підприємства за 2017-2019 роки;

ЛИСТ 12. Титульна сторінка Звіту незалежного аудитора щодо фінансової звітності ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» за 2019 рік.

6. Календарний план-графік

№ з/п	Завдання	Термін виконання етапу роботи	Примітка
1	Написання та оформлення матеріалів першого розділу кваліфікаційної роботи та надання його керівнику	05.10.2020р.- 18.10.2020 р.	
2	Написання та оформлення матеріалів другого розділу кваліфікаційної роботи і надання його керівнику	19.10.2020 р.- 08.11.2020 р.	
3	Написання та оформлення матеріалів третього розділу кваліфікаційної роботи і надання його керівнику	09.11.2020 р.- 22.11.2020 р.	
4	Написання та оформлення матеріалів четвертого розділу кваліфікаційної роботи і надання його керівнику	23.11.2020 р.- 06.12.2020 р.	
5	1. Узгодження кваліфікаційної роботи з науковим керівником. 2. Проходження нормоконтролю. 3. Отримання рецензії та відгуку на кваліфікаційну роботу. 4. Перевірка кваліфікаційної роботи на плагіат. 5. Підготовка виступу.	07.12.2020 р.- 13.12.2020 р.	
6	1. Переплетення кваліфікаційної роботи. 2. Подання кваліфікаційної роботи та супровідних документів секретарю ЕК.	14.12.2020 р.- 22.12.2020 р.	

7. Консультація з окремого(мих) розділу(ів):

Розділ	Консультант (посада, ПІБ)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
РОЗДІЛ 1	к.е.н., доцент Попович Оксана Василівна		
РОЗДІЛ 2	к.е.н., доцент Попович Оксана Василівна		
РОЗДІЛ 3	к.е.н., доцент Попович Оксана Василівна		
РОЗДІЛ 4	к.е.н., доцент Попович Оксана Василівна		

8. Дата видачі завдання «05» жовтня 2020р.

Керівник Попович О. В.
(П.І.Б.) (підпис)

Завдання прийняв до виконання Матківська Т.Я.
(П.І.Б.) (підпис)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи «Організація і методика обліку, аналізу та аудиту безготівкових розрахунків авіаційного підприємства»: 124 с., 23 рис., 25 табл., 60 літературних джерел.

Метою кваліфікаційної роботи є вивчення теоретичних і методичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту безготівкових розрахунків.

Об'єктом дослідження виступають теоретичні та практичні аспекти організації обліку, аналізу та аудиту безготівкових розрахунків на підприємстві.

Предметом дослідження є система бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту безготівкових розрахунків Державного підприємства «Міжнародний аеропорт «Львів» імені Данила Галицького».

Методи дослідження: дедукції та індукції, теоретичного узагальнення, аналогії, аналізу і синтезу, економіко-статистичні методи (порівняння, групування, табличний, графічний, стандартизації показників досліджуваних явищ).

Інформаційними джерелами, що були використані під час виконання роботи є нормативно-правові акти України; періодичні видання; навчальні підручники і посібники з бухгалтерського обліку, аудиту і економічного аналізу, облікові та звітні дані ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького».

Результати кваліфікаційної роботи можуть бути використані в подальших наукових дослідженнях та практичній діяльності суб'єктів господарювання.

За результатами дослідження опубліковано дві статті на теми: «Проблеми та шляхи вдосконалення обліку операцій з грошовими коштами» і «Аудит грошових коштів: організація проведення, проблеми та вдосконалення» та тези доповіді на тему: «Електронні гроші: сутність та сучасний стан в Україні».

БЕЗГОТІВКОВІ РОЗРАХУНКИ, НАДХОДЖЕННЯ ТА ВИТРАЧАННЯ БЕЗГОТІВКОВИХ ГРОШОВИХ КОШТІВ, ГРОШОВІ ПОТОКИ, БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ, АУДИТ.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ	11
1.1 Економічна сутність, класифікація та форми безготівкових розрахунків	11
1.2 Огляд нормативної бази та спеціальної літератури з питань обліку, аналізу та аудиту безготівкових розрахунків	22
1.3 Характеристика діяльності та організаційної структури Державного підприємства «Міжнародний аеропорт «Львів» імені Данила Галицького».....	34
Висновок до розділу 1.....	39
2 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ.....	41
2.1 Документування господарських операцій з обліку безготівкових розрахунків на Державному підприємстві «Міжнародний аеропорт «Львів» імені Данила Галицького».....	41
2.2 Аналітичний і синтетичний облік операцій з безготівковими коштами на досліджуваному підприємстві.....	47
2.3 Відображення інформації про безготівкові розрахунки у звітності.....	51
2.4 Автоматизація облікових процесів при здійсненні безготівкових розрахунків.....	55
2.5 Шляхи вдосконалення обліку безготівкових розрахунків.....	64
Висновок до розділу 2.....	69
3 МЕТОДИКА ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ.....	72
3.1 Аналіз фінансового стану Державного підприємства «Міжнародний аеропорт «Львів» імені Данила Галицького».....	72
3.2 Аналіз безготівкових розрахунків на досліджуваному підприємстві.....	88

Висновок до розділу 3.....	98
4 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ.....	101
4.1 Мета, завдання, джерела інформації та етапи проведення аудиту безготівкових розрахунків.....	101
4.2 Аудит безготівкових розрахунків на Державному підприємстві «Міжнародний аеропорт «Львів» імені Данила Галицького».....	107
4.3 Шляхи вдосконалення аудиту безготівкових розрахунків.....	114
Висновок до розділу 4.....	117
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	119
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ.....	125
ДОДАТКИ.....	131

ВСТУП

У процесі ведення господарської діяльності будь-якому підприємству необхідні фінансові ресурси, які є основною складовою здійснення економічних відносин з контрагентами. Реалізація таких відносин здійснюється у формі розрахункових операцій.

Грошові розрахунки можуть проводитися як в готівковій, так і в безготівковій формі. На сьогоднішній день більшість підприємств надають перевагу безготівковим розрахункам, за допомогою яких можна:

- значно зменшити суспільні витрати обігу, адже відпадає необхідність у друкуванні, транспортуванні і зберіганні грошових знаків;
- покращити економічний стан суб'єктів грошового обігу, адже прискорюється обіг їх коштів та забезпечується їх тісний зв'язок з банками і грошовим ринком у цілому;
- зменшити можливість відмивання грошей, хабарництва, ухилення від сплати податків;
- здійснювати контроль за дотриманням платіжної і договірної дисципліни.

В ході становлення ринкових відносин і відповідної трансформації грошової сфери економіки посилюється значення і роль безготівкових розрахунків як важливого самостійного і відособленого об'єкта економічних відносин, а відповідно й окремого предмета дослідження економічної науки.

Питаннями обліку, аналізу та аудиту операцій, пов'язаних з безготівковими розрахунками, займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти як Білуха М.Т., Бутинець Ф.Ф., Блейк Д., Бріхмен Є., Верига Ю.А., Головка В.І., Дем'яненко М.Я., Дерій В.А., Жиглей І.В., Задорожний З.В., Кірейцев Г.Г., Левченко З.М., Лучко М.Р., Мазаракі А.А., Мних Є.В., Поддєрьогін А.М., Соколов Я.В., Пушкар М.С., Швець В.Г., Шевчук О.В. та інші. Однак, постійні зміни в законодавстві та розвиток інформаційних

технологій, сприяють виникненню нових проблемних аспектів в обліку, аналізі та аудиті безготівкових розрахунків, які потребують дослідження. Це зумовлює актуальність теми даної роботи.

Метою кваліфікаційної роботи є вивчення теоретичних і методичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту безготівкових розрахунків.

Для досягнення цієї мети потрібно виконати такі завдання:

- дослідити економічну сутність безготівкового грошового обороту;
- розглянути класифікацію та форми безготівкових розрахунків;
- вивчити нормативно-правове регулювання здійснення безготівкових розрахунків;
- оглянути літературні джерела щодо обліку, аналізу та аудиту операцій з безготівковими коштами;
- дослідити організацію та методику обліку безготівкових розрахунків на досліджуваному підприємстві;
- охарактеризувати відображення інформації про рух безготівкови коштів у звітності підприємства;
- провести аналіз фінансового стану Державного підприємства «Міжнародний аеропорт «Львів» та його безготівкових розрахунків;
- описати мету, завдання, джерела інформації та етапи проведення аудиту операцій з безготівковими коштами;
- дослідити організацію та методику аудиту безготівкових розрахунки на досліджуваному підприємстві.

Об'єктом дослідження виступають теоретичні та практичні аспекти організації обліку, аналізу та аудиту безготівкових розрахунків на підприємстві.

Предметом дослідження є система бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту безготівкових розрахунків Державного підприємства «Міжнародний аеропорт «Львів» імені Данила Галицького».

Важливість ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» полягає в наданні типових послуг аеропорту. Як «первинний бізнес – об'єкт» аеропорт дозволяє компаніям, промисловості і туризму оптимізувати їх дії. Тому економічне значення аеропорту виходить далеко за межі процесів і послуг, які необхідні для подорожі. Цінний внесок у бізнес і велика кількість робочих місць, що надаються в аеропорту, безпосередньо впливають на розвиток регіону, в якому він розташований. ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» надає повний комплекс послуг з обслуговування повітряних суден (ПС), пасажирів, багажу, вантажів та пошти. Доцільним є розмежування на послуги, що відносяться до авіаційної та неавіаційної діяльності.

Наукова новизна. Так як авіаційне підприємство має відкриті рахунки у національній та іноземних валютах у декількох різних банках, бухгалтерії було б досить зручно працювати у єдиній програмній системі, через яку був би зв'язок одразу з усіма банками. В систему було б доцільно внести перелік усіх банків, з якими співпрацює підприємство, та усіх його відкритих рахунків. Тоді бухгалтер використовуючи лише одну систему та не витрачаючи зайвий час міг би здійснювати безготівкові розрахунки через будь-який банк та відслідковувати інформацію по усіх рахунках.

На нашу думку така розробка була би досить зручною у використанні та значно б економила час. Завдяки їй можна було б здійснювати розрахунки не відкриваючи декілька систем «Клієнт-банк» та «i-Bank» різних банків.

Для удосконалення безготівкових розрахунків також запропоновано: розробку механізмів та методів зміцнення платіжної дисципліни; застосування на підприємстві системи контролю грошових коштів; розробку фінансових планів надходження та витрачання безготівкових грошових коштів на наступний рік, в якому буде розрахунок планового доходу від основної діяльності та витрати грошових коштів у розрізі статей.

Практичне значення одержаних результатів КР полягає в розробці пропозицій щодо удосконалення обліку, аналізу та аудиту безготівкових розрахунків. Впровадження у практику зазначених пропозицій дозволить

підвищити ефективність управління фінансами та вдосконалити здійснення розрахунків. Результати дослідження мають суттєве практичне значення як для досліджуваного підприємства, так і для інших суб'єктів господарювання.

Інформаційними джерелами, що були використані під час виконання роботи є нормативно-правові акти України; періодичні видання; навчальні підручники і посібники з бухгалтерського обліку, аудиту і економічного аналізу; статутні, облікові та звітні дані ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького».

Для забезпечення досягнення поставленої мети у кваліфікаційній роботі використовувались такі методи економічних досліджень: теоретичного узагальнення, дедукції та індукції, аналогії, аналізу і синтезу, економіко-статистичні методи (порівняння, групування, табличний, графічний, стандартизації показників досліджуваних явищ).

Результати проведеного дослідження, отримані під час написання кваліфікаційної роботи, були оприлюднені у наукових статтях:

- на тему «Проблеми та шляхи вдосконалення обліку операцій з грошовими коштами» у щомісячному інформаційно-аналітичному журналі «Економіка. Фінанси. Право» 2020. № 7. С. 40-43;

- на тему «Аудит грошових коштів: організація проведення, проблеми та вдосконалення» у щомісячному інформаційно-аналітичному журналі «Економіка. Фінанси. Право» 2020. № 4/2. С. 6-9.

Також за результатами дослідження у збірнику тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції «Прогнозування розвитку соціально-економічних систем» були опубліковані тези на тему «Електронні гроші: сутність та сучасний стан в Україні».

Структура, зміст та обсяг кваліфікаційної роботи (КР складається із вступу, чотирьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст КР розміщено на 124 сторінках друкованого тексту, у тому числі 25 таблиць, 23 рисунки та 10 додатків. Перелік джерел посилань налічує 60 найменувань і подано на 6 сторінках).

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІК, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ

1.1 Економічна сутність, класифікація та форми безготівкових розрахунків

Господарська діяльність кожного підприємства тісно пов'язана з його взаємовідносинами з іншими суб'єктами господарювання. Такі відносини виникають внаслідок кругообороту господарських засобів і називаються розрахунками. Грошові кошти виступають початковою і кінцевою ланкою кругообороту, який включає в себе придбання матеріалів та сировини, виробництво продукції, виконання робіт та надання послуг, а також їх продаж, в результаті якого підприємство отримує виручку.

Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» під грошовими коштами розуміють готівку, кошти на рахунках в банках і депозити до запитання [1].

Спираючись на Положення, можна сказати що основними складовими грошових коштів є готівка в касі, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання. Проте, на нашу думку до грошових коштів також можна віднести електронні гроші та кошти в дорозі.

Готівкові кошти (готівка) – це грошові знаки національної валюти України – банкноти та монети [2].

Платежі, для здійснення яких підприємства використовують готівку називаються готівковими розрахунками.

Проте, на сьогоднішній день готівкові розрахунки стали рідкістю. Більшість суб'єктів господарювання використовують безготівкову форму розрахунків. Саме цей вид розрахунків є ланкою, що з'єднує кожний суб'єкт господарської діяльності з оточуючим ринковим середовищем, державними

фінансами та дозволяє брати участь у процесі виробництва, розподілу і споживання.

Відповідно до Інструкції «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті», затвердженої Постановою Правління НБУ від 21.01.2004 р. № 22, безготівкові розрахунки – це перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, унесених ними готівкою в касу банку, на рахунки отримувачів коштів [3].

Значне зростання кількості безготівкових розрахунків зумовлене тим, що безготівковий оборот коштів має суттєві переваги перед готівковим та є більш ефективний як для суспільства в цілому, так і для кожного окремого економічного суб'єкта. Здійснення грошових розрахунків у безготівковій формі дозволяє:

- значно зменшити суспільні витрати обігу, адже відпадає необхідність у друкуванні, транспортуванні і зберіганні грошових знаків;
- створити необхідні умови для державного регулювання грошового обігу;
- покращити економічний стан суб'єктів грошового обігу, адже прискорюється обіг їх коштів та забезпечується їх тісний зв'язок з банками і грошовим ринком у цілому;
- зменшити можливість відмивання грошей, хабарництва, ухилення від сплати податків;
- здійснювати контроль за дотриманням платіжної і договірної дисципліни.

Безготівкові розрахунки між підприємствами, організаціями та установами всіх форм власності здійснюються у національній чи іноземній валюті через банки шляхом перерахування коштів з рахунка платника на рахунок одержувача коштів. Кошти з рахунка клієнта списуються за розпорядженням його власника, крім випадків, у яких чинним законодавством передбачене безспірне стягування та безакцептне списання коштів.

Розрахункові документи приймаються банком до виконання тільки в межах наявних на рахунку клієнта коштів. Платежі одного клієнта за рахунок коштів іншого не допускається.

Основною передумовою проведення безготівкових операцій є необхідність відкриття банками рахунків клієнтів у національній та іноземних валютах. На рис. 1.1 наведено основні види рахунків, які можна відкрити у банку.

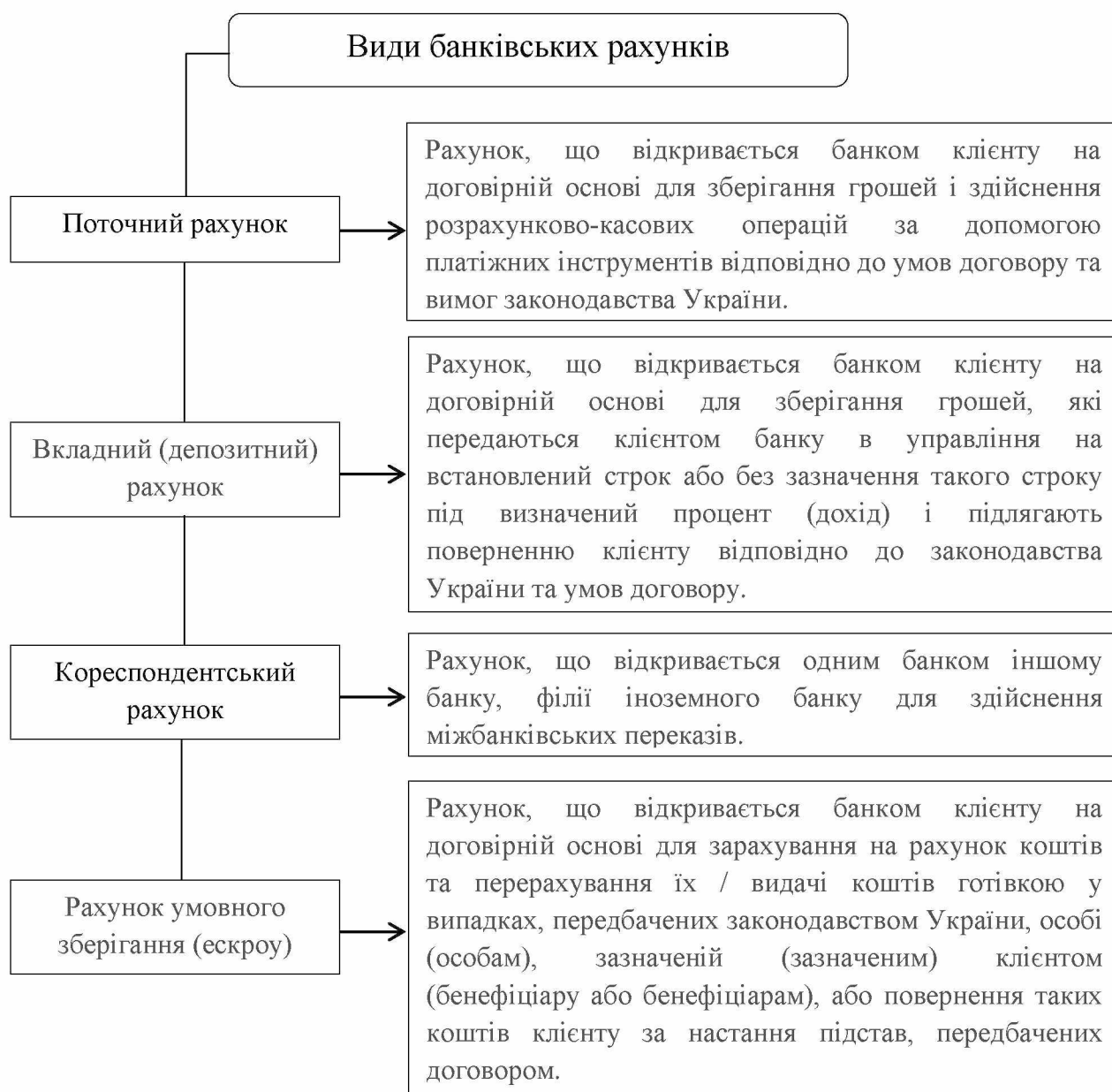

Рисунок 1.1 – Види банківських рахунків

Джерело: розроблено авторами

Сучасна система безготівкових розрахунків в Україні дозволяє суб'єктам господарювання вільно обирати види безготівкових розрахунків та форми і способів їх здійснення.

Безготівкові розрахунки можна класифікувати за рядом ознак (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Класифікація безготівкових розрахунків

Ознака класифікації	Вид безготівкового розрахунку
1	2
За місцем проведення	Внутрішні розрахунки (на території країни)
	Міжнародні розрахунки
За складом учасників	Клієнтські розрахунки (господарюючих суб'єктів, населення)
	Банківські розрахунки (усередині і міжбанківські)
За об'єктом платежу	Розрахунки за товари та послуги
	Розрахунки за нетоварними операціями
За регулярністю проведення	Періодичні платежі
	Постійні платежі
За гарантією платежу	Гарантовані платежі (з попереднім депонуванням грошових коштів або правом на кредит банку)
	Негарантовані платежі
Залежно від ініціатора перерахування грошових коштів	Дебетові платежі (ініціаторами виступають бенефіціари)
	Кредитові платежі (ініціаторами виступають платники)
За способом реалізації	Прямі (здійснюються безпосередньо між постачальниками)
	Транзитні (проводяться за наявності проміжних суб'єктів)
За часом передачі коштів	Негайні (розрахунки в режимі «реального часу» - on-line при електронних розрахунках)
	Розрахунки з відстроченням платежу з наданням кредиту або без надання такого
За видом платіжних документів	Розрахунки платіжними дорученнями
	Розрахунки чеками
	Розрахунки векселями
	Розрахунки акредитивами
	Розрахунки банківськими платіжними картками

Джерело: розроблено авторами

Форми безготівкових розрахунків визначається платіжними інструментами, за допомогою яких вони здійснюються.

Згідно з «Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті», платіжні інструменти – засіб певної форми на паперовому, електронному чи іншому виді носія інформації, використання якого ініціює переказ коштів з відповідного рахунку платника [3].

В Україні спектр платіжних інструментів, що застосовується при безготівкових розрахунках, значно вужчий, ніж у світовій практиці і базується переважно на кредитовому переказі коштів.

Узагальнивши інформацію з нормативно-правових документів, що регулюють здійснення безготівкових розрахунків в Україні, можна стверджувати, що безготівкові розрахунки можуть здійснюватися із застосуванням таких платіжних інструментів:

- платіжного доручення;
- платіжної вимоги - доручення;
- платіжної вимоги;
- меморіального ордера;
- розрахункового чека;
- акредитива;
- інкасового доручення (розпорядження);
- векселя;
- банківської платіжної картки.

Розрахункові документи потрібно складати на бланках визначеної форми. Форму та необхідні реквізити розрахункових документів, залежно від виду безготівкових розрахунків, наведено у відповідних додатках до Інструкції № 22. При заповненні документів слід враховувати, що відсутність у розрахунковому документі будь-якого з обов'язкових реквізитів або їх неправильне заповнення є підставою для його повернення банком платнику.

Сутність платіжних інструментів та сферу їх застосування при здійсненні безготівкових розрахунках подано у табл. 1.2.

Таблиця 1.2 – Платіжні інструменти для здійснення безготівкових розрахунків

Платіжний інструмент	Сутність та сфера застосування
1	2
Платіжне доручення	Розрахунковий документ, що містить письмове доручення платника обслуговуючому банку про списання зі свого рахунку зазначеної суми коштів та її перерахування на рахунок отримувача.
Платіжна вимога-доручення	Розрахунковий документ, який складається з двох частин: верхньої – вимоги отримувача безпосередньо до платника про сплату визначеної суми коштів; нижньої – доручення платника обслуговуючому банку про списання зі свого рахунку визначеної ним суми коштів та перерахування її на рахунок отримувача.
Платіжна вимога	Розрахунковий документ, що містить вимогу стягувача або в разі договірної сплати отримувача до банку, що обслуговує платника, здійснити без погодження з платником переказ визначеної суми коштів з рахунку платника на рахунок отримувача.
Розрахунковий чек	Розрахунковий документ, що містить нічим не обумовлене письмове розпорядження власника рахунку (чекодавця) банкуемітенту, у якому відкрито його рахунок, про сплату чекодержателю зазначеної в чеку суми коштів.
Меморіальний ордер	Розрахунковий документ, який складається за ініціативою банку для оформлення операцій щодо списання коштів з рахунку платника і внутрішньобанківських операцій відповідно до Закону України "Про платіжні системи та переказ коштів в Україні" та нормативно-правових актів Національного банку.
Акредитив	Договір, що містить зобов'язання банку-емітента, за яким цей банк за дорученням клієнта (заявника акредитива) або від свого імені проти документів, які відповідають умовам акредитива, зобов'язаний виконати платіж на користь бенефіціара або доручає іншому (виконуючому) банку здійснити цей платіж.
Інкасове доручення	Документ, відповідно до якого банк (банк-емітент) за дорученням клієнта здійснює за рахунок клієнта дії щодо одержання від платника платежу та (або) акцепту платежу.
Вексель	Вид цінних паперів, що являє собою безумовне письмове боргове зобов'язання юридичної чи фізичної особи встановленої законом форми сплатити після настання терміну власникові векселя певну суму грошей, що в ньому вказана.

Кінець таблиці 1.2

1	2
Платіжна картка	Електронний платіжний засіб у вигляді емітованої в установленому законодавством порядку пластикової чи іншого виду картки, що використовується для ініціювання переказу коштів з рахунка платника або з відповідного рахунка банку з метою оплати вартості товарів і послуг, перерахування коштів зі своїх рахунків на рахунки інших осіб, отримання коштів у готівковій формі в касах банків через банківські автомати, а також здійснення інших операцій, передбачених відповідним договором.

Джерело: розроблено авторами за даними [3]

Для створення ефективної системи безготівкових розрахунків досить важливе значення має правильне визначення її принципів – основних нормативних положень, якими слід керуватися, щоб безготівкові розрахунки максимально сприяли прискоренню народногосподарського обороту.

Недотримання принципів організації безготівкових розрахунків, зображених на рис. 1.2, може спричинити кризу всієї системи розрахунків.

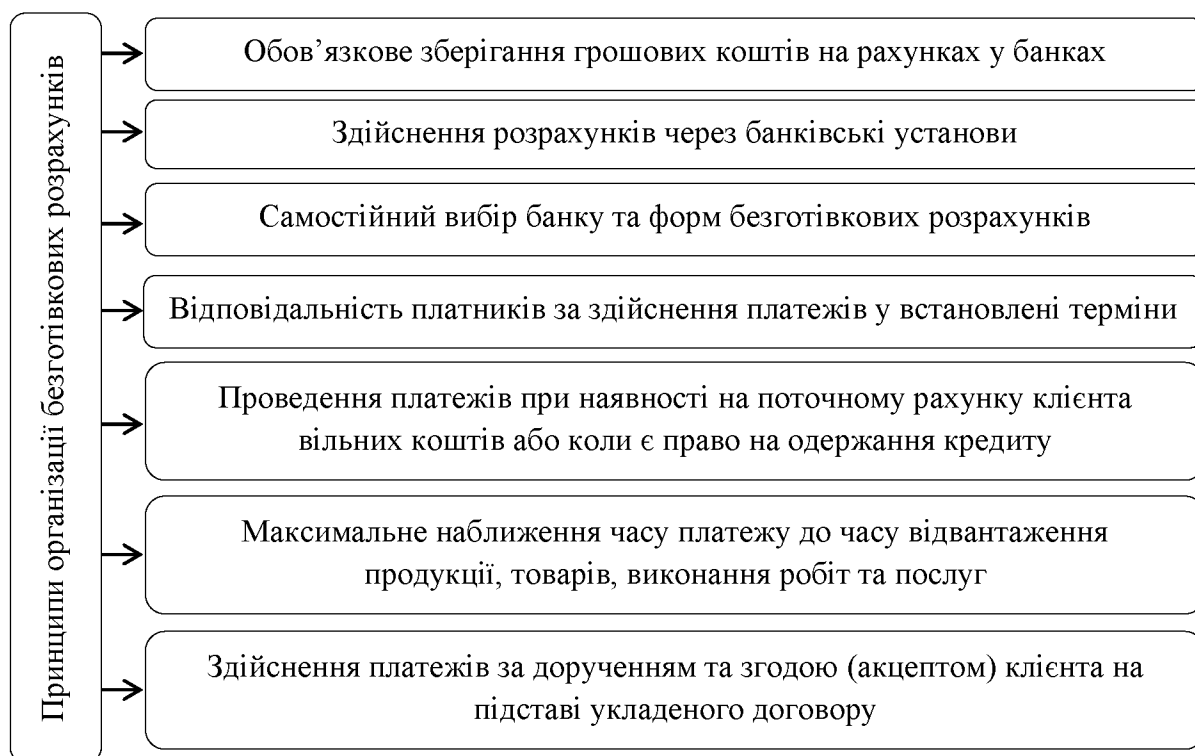

Рисунок 1.2 – Принципи організації безготівкових розрахунків в Україні

Джерело: розроблено авторами

Стрімкий розвиток інформаційних технологій, щоденне збільшення інтернет-аудиторії, наростання темпів інтернет-торгівлі та бажання усіх учасників ринку заощадити свій час на проведення розрахунків стали передумовами появи електронних грошей.

Розрахунки електронними грошима можна віднести до відносно нової форми безготівкових розрахунків.

Все частіше електронні кошти використовуються як підприємствами для здійснення господарських розрахунків, так і населенням для сплати різноманітних рахунків та здійснення грошових переказів. Визначальну роль у розповсюдженні електронних грошей відіграє швидкий розвиток електронної комерції – способу ведення господарської діяльності, за якого всі або більшість господарських процесів та операцій здійснюються в електронному вигляді у Інтернеті на основі відповідних комп'ютерних програм.

Нормативно-правовими документами, що регулюють випуск та використання електронних грошей в Україні, є Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» та Положення про електронні гроші в Україні, затверджене постановою Правління Національного банку України від 04.11.2010 № 481 [4].

Відповідно до вищезазначеного Закону, електронні гроші – це одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі.

Сутність електронних грошей полягає в зберіганні грошової вартості на електронних носіях – смарт-картах або жорсткому диску комп'ютера. Їх обіг відбувається за допомогою комп'ютерних мереж, Інтернету, платіжних карт, електронних гаманців і пристроїв, що працюють з платіжними картами.

Випускати електронні гроші в Україні можуть лише банки. На рис. 1.3 представлено перелік електронних грошей (платіжних систем) та банків, що здійснюють випуск та операції з електронними грошима.

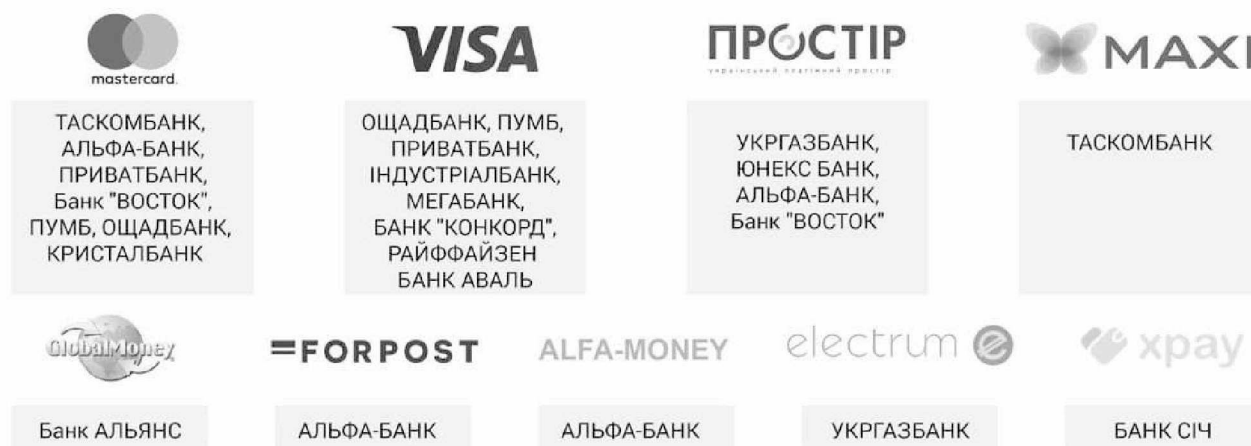

Рисунок 1.3 – Банки, що здійснюють випуск та операції з електронними грошима

Джерело: [5]

За даними Національного банку України у I півріччі 2020 року обсяг випущених електронних грошей становив 76 млн. грн., обсяг операцій з електронними грошима склав 9 770 млн. грн., а кількість е-гаманців з електронними грошима досягла 77 млн. шт. В порівнянні з аналогічним періодом минулого року, обсяг випущених електронних грошей зменшився на 9,4 млн. грн., проте обсяг операцій з електронними грошима та кількість електронних гаманців зросли на 4 831 млн. грн. та на 9,1 млн. шт. відповідно.

Постановою Правління Національного банку України від 11 вересня 2020 року № 133 «Про затвердження Змін до Положення про електронні гроші в Україні», що набула чинності 15 вересня 2020 року, було осучаснено регулювання ринку електронних грошей [6].

До найважливіших змін, які встановили нові правила регулювання, можна віднести наступні:

1) Необхідність ідентифікації користувачів електронних грошей. Банки повинні належним чином здійснювати перевірку користувачів електронних грошей, у тому числі їх ідентифікацію та верифікацію.

Постановою визначено умови, при яких належна перевірка користувачів непотрібна, зокрема, якщо:

- ініціюється операція з електронними грошима, яка здійснюється за допомогою наперед оплаченої картки, і при цьому відбуваються належні заходи щодо зменшення ризиків;

- здійснюється оплата готівкою або платіжною картою з використанням електронного гаманця, який відкривається одноразово лише для технологічного проведення цієї операції, за умови дотримання емітентом відповідних вимог щодо супроводження переказу коштів інформацією відповідно до вимог законодавства.

2) Встановлення нових лімітів для операцій з електронними грошима. Національний банк скасував встановленні раніше обмеження щодо сум електронних грошей, на які ідентифіковані та верифіковані користувачі електронних гаманців можуть здійснювати розрахунки. Банком встановлено максимальну суму у розмірі 400 000 грн., що може зберігатися на поповнюваному електронному гаманці, та 5000 грн. – на непоповнюваному.

3) Посилення вимог до банків-емітентів електронних грошей щодо контролю за діяльністю комерційних агентів. Для мінімізації ризиків неправомірного використання електронних грошей комерційні агенти мають дотримуватись певних вимог, а саме:

- для здійснення агентської діяльності повинні відкривати в банка-емітента окремий поточний рахунок;

- готівку, отриману в клієнта, можуть використовувати лише для внесення на окремий поточний рахунок і не можуть користуватися нею для інших цілей;

- кожен операцію з приймання готівки повинні підтверджувати касовим документом;

- не можуть передавати за агентським договором свої повноваження іншим суб'єктам господарювання та фізичним особам.

4) Підвищення рівня захисту прав користувачів електронних грошей. Для цього банк-емітент:

- повинен інформувати користувача про створення електронного гаманця та отримувати його згоду перед укладенням договору з ним;
- повинен надавати користувачу інформацію про найменування і місцезнаходження емітента та оператора; умови та порядок створення/використання електронного гаманця; порядок здійснення переказів між користувачами та оплати за товари електронними грошима;
- не може надавати кредит із коштів, отриманих як передоплату за випущені електронні гроші;
- не може залучати комерційних агентів для випуску електронних грошей.

Національний банк передбачив для банків комфортний перехідний період до нових змін. У них є шість місяців для того, щоб вдосконалити правила використання електронних грошей та привести свою діяльність у відповідність до вимог нового регулювання [6].

Отже, електронні гроші відіграють важливу роль в сучасних системах безготівкових розрахунків і будуть провідними в грошових системах майбутнього. Нацбанку й надалі необхідно працювати над створенням всіх необхідних умов, щоб емітенти електронних грошей були надійними та добросовісними, а системи розрахунків – безпечними та ефективними [7].

Так, безготівкові розрахунки мають досить важливе значення для прискорення обороту коштів та скорочення готівки, необхідної для обігу. Широке застосування безготівкової форми дозволяє визначити розміри емісії та вилучення готівки із обігу.

Можна зробити висновок про те, що безготівкова форма розрахунків – це основна форма здійснення платежів в сфері господарювання, яка здійснюється через банківські установи шляхом перерахування певних сум по банківських рахунках або шляхом заліку взаємних зобов'язань та грошових претензій. Основна задача безготівкових розрахунків полягає в протидії розвитку тіньової економіки та покращенні економічного стану суб'єктів господарювання.

1.2 Огляд нормативної бази та спеціальної літератури з питань обліку, аналізу та аудиту безготівкових розрахунків

Знання бази нормативно-правового регулювання безготівкових розрахунків відіграє досить важливу роль для правильної організації обліку, аналізу та аудиту безготівкових коштів на підприємстві і є основою для відображення повної та достовірної інформації про них.

Законність здійснення безготівкових операцій у бухгалтерському обліку регламентується чинним законодавством України та визначається на основі нормативно-правових документів.

Систему нормативно-правового регулювання розрахунків, що здійснюються в безготівковій формі, можна умовно поділити на кілька рівнів (рис.1.4).

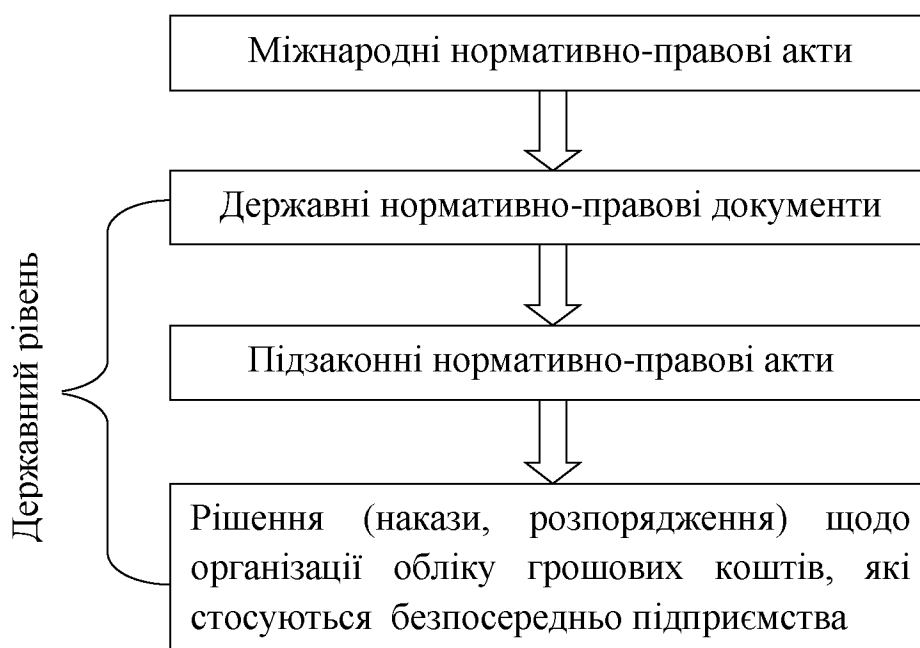

Рисунок 1.4 – Система нормативно-правового регулювання бухгалтерського обліку грошових коштів

Джерело: розроблено авторами

Досить важливо наближати національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку до Міжнародних стандартів, оскільки Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО) та Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) мають значний вплив на формування системи нормативного регулювання. Саме тому, на рисунку вони зображені на найвищому рівні.

Міжнародними актами, що регулюють облік грошових коштів та операції з ними є Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів», Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» та Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції».

МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів» визначає вимоги до надання інформації про зміни грошових коштів суб'єкта господарювання та їх еквівалентів за допомогою звіту про рух грошових коштів, який розмежовує грошові потоки протягом періоду від операційної, інвестиційної та фінансової діяльностей [8].

МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» визначено порядок отримання фіксованої або визначеної кількості одиниць певної валюти. Відповідно до цього стандарту на кінець кожного звітного періоду здійснюється перерахунок монетарних статей, які виражені в іноземній валюті. Курсові різниці, що виникають під час розрахунків за монетарними активами або перерахунку монетарних статей за чинними валютними курсами, які відрізняються від тих, за якими вони були у перерахунку під час первісного визнання протягом звітного періоду або у попередніх фінансових звітах, визначаються з прибутку чи збитку за період, в якому вони виникли [9].

Відповідно до МСБО 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції» монетарні статті не переоцінюються, оскільки вони вже виражені в грошових одиницях, що діють на кінець звітного періоду [10].

Якщо говорити про джерела регулювання безготівкових операцій лише на державному рівні, то слід розпочати з державних правових норм, які мають найвищу юридичну силу. До них відносять Податковий кодекс України (ПКУ),

Господарський кодекс України (ГПУ), Цивільний кодекс України (ЦКУ) та Закони України.

Господарський кодекс України регулює договірні відносини між суб'єктами господарювання, відповідальність за невиконання договірних зобов'язань, а також регламентує поведінку суб'єктів господарювання під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності [11]. Кодексом передбачено, що суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності після сплати передбачених законом податків та зборів самостійно розпоряджаються валютною виручкою від проведених ними операцій, крім випадків, визначених нормативною базою.

У главі 72 Цивільного кодексу України «Банківський рахунок» детально описано права та обов'язки банку стосовно його поводження з грошовими коштами на рахунках клієнтів. Ст. 1066 та ст. 1067 ЦКУ розповідає про договір банківського рахунка, який банк повинен укласти з кожним клієнтом, який звернувся з бажанням відкрити рахунок на оголошених банком умовах. Банк в свою чергу не може визначати та контролювати напрями використання грошових коштів клієнта та встановлювати інші обмеження його права щодо розпорядження грошовими коштами, не передбачені законом та договором. Відповідно до ст. 1070 ЦКУ за користування грошовими коштами на рахунку клієнта, банк має сплачувати проценти, сума яких зараховується на рахунок, якщо інше не встановлено договором або законом. Сума процентів зараховується на поточний рахунок клієнта у строки, встановлені договором. Якщо такі строки не встановлені, тоді – в кінці кожного кварталу. Порядок списання грошових коштів з рахунків описаний у ст.1072 [12]. Розірвати договір між банком та клієнтом і відповідно закрити рахунок можна в будь-який час за заявою клієнта або ж у разі виникнення ситуацій, згаданих у ст. 1075 ЦКУ, а саме:

- 1) якщо сума грошових коштів, які зберігаються на рахунку, залишилася меншою від мінімального розміру, передбаченого банківськими правилами чи договором, якщо ця сума не буде відновлена протягом місяця від дня попередження банком про це;

2) при відсутності операцій за рахунком протягом року, якщо інше не встановлено договором;

3) у випадках, передбачених законодавством, що регулює відносини у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення;

4) в інших випадках, встановлених договором або законом.

Глава 74 ЦКУ присвячена розрахункам, а саме їх формам, видам безготівкових розрахунків та порядку їх здійснення із застосуванням платіжного доручення, акредитива та чека [12].

Податковий кодекс України розкриває зміст операцій з грошовими коштами, які виникають у сфері справляння податків і зборів [13].

Стисла характеристика основних Законів України, що регулюють розрахунки в безготівковій формі, наведена у табл. 1.3.

Таблиця 1.3 – Закони України, що регламентують порядок здійснення безготівкових розрахунків

Назва Закону	Роль Закону
1	2
Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. №996–XIV зі змінами та доповненнями [14]	Визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні.
Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 р. № 679-XIV зі змінами і доповненнями [15]	Описує організаційні основи, структуру та операції Національного банку України, його взаємовідносини з президентом України, Верховною Радою та Кабінетом Міністрів України. У ст. 42 розділу VII цього закону наведені види операцій НБУ.
Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 р. № 2121-III зі змінами та доповненнями [16]	Визначає порядок реєстрації, ліцензування, реорганізації банків та їх діяльності загалом, встановлює основні вимоги та права щодо банківського обслуговування рахунків.

Кінець таблиці 1.3

1	2
Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 05.04.2001 р. № 2346-III зі змінами і доповненнями [17]	Визначає коло осіб, яким банки мають право відкривати рахунки, порядок відкриття рахунків та їхні види. Описує загальні засади функціонування внутрішньо державних та міжнародних платіжних систем.
Закон України «Про обіг векселів в Україні» від 05.04.2001 р. № 2374-III зі змінами і доповненнями [18]	Визначає особливості обігу векселів в Україні, який полягає у видачі переказних та простих векселів, здійсненні операцій з векселями та виконанні вексельних зобов'язань у господарській діяльності

Джерело: розроблено авторами за даними [14]-[18]

До підзаконних нормативно-правових актів, що задіяні у регулюванні операцій з безготівковими коштами, належать:

1) Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», у якому наведено мету, склад методи та принципи ведення фінансової звітності, а також порядок розкриття інформації у звітності. В кінці положення представлено бланки усіх форм фінансових звітів та затверджено перелік додаткових статей звітності [1];

2) Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 21 «Вплив змін валютних курсів», яке визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про операції в іноземних валютах та відображення показників статей фінансової звітності господарських одиниць за межами України в грошовій одиниці України [19];

3) Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 22 «Вплив інфляції», що описує порядок коригування показників фінансової звітності внаслідок інфляції та розкриття інформації про вплив інфляції в примітках до звітності [20];

4) Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджені Наказом Мінфіну України від 28.03.2013р. № 433, що розглядають питання розкриття інформації за статтями балансу, звіту про фінансові

результати, звіту про рух грошових коштів та звіту про власний капітал, а також вказують мету складання кожного з звітів [21];

5) Інструкція «Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» від 30.11.1999 р. № 291 зі змінами та доповненнями, яка встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку. Правильне ведення рахунків слугує для інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань. Інструкція № 291 спрямована на забезпечення єдності відображення однорідних за змістом господарських операцій на відповідних синтетичних рахунках і субрахунках. У ній наведена коротка характеристика і призначення синтетичних рахунків і субрахунків, типова схема реєстрації та групування інформації про господарські операції [22];

6) Положення про порядок здійснення банками операцій за гарантіями в національній та іноземних валютах від 15.12.2004 р. № 639, що визначає загальні правила Національного банку України щодо порядку здійснення банками операцій надання та отримання банківських гарантій в національній та іноземних валютах та порядок їх виконання [23].

7) Положення про порядок здійснення уповноваженими банками операцій за документарними акредитивами в розрахунках за зовнішньо-економічними операціями від 03.12.2003 р. № 514, яке встановлює загальні правила щодо відкриття, авізування, супроводження, виконання та закриття документарних акредитивів, що здійснюють уповноважені банки для будь-яких фізичних чи юридичних осіб, представництв юридичних осіб нерезидентів під час їх розрахунків за договорами з нерезидентами, оформленими відповідно до вимог законодавства України [24].

8) Інструкція «Про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків - резидентів і нерезидентів» від 12.11.2003 р. № 492 зі змінами та доповненнями, що визначає порядок та особливості відкриття, використання і закриття поточних рахунків різних типів, описує права та обов'язки банків.

Відповідно до даної Інструкції, поточні рахунки можуть відкривати усі зареєстровані суб'єкти підприємницької діяльності незалежно від їхньої форми власності. Поточні рахунки в національній та іноземній валюті необхідні для здійснення безготівкових розрахунків.

Рахунки для зберігання коштів і здійснення всіх видів розрахунків, кредитних та касових операцій клієнти можуть відкривати в будь-яких банках України відповідно до власного вибору, крім випадків, якщо банк не має змоги прийняти на банківське обслуговування або якщо така відмова допускається законом або банківськими правилами [25];

9) Інструкція «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті», затверджена Постановою Правління Національного банку України від 21.01.2004 р. № 22 зі змінами та доповненнями, яка описує правила документообігу при здійсненні безготівкових розрахунків [26].

Відповідно до п. 1.4 Інструкції №22, безготівкові розрахунки – це перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, унесених ними готівкою в касу банку, на рахунки отримувачів коштів.

Безготівкові розрахунки здійснюються із застосуванням платіжних доручень, платіжних вимог-доручень, розрахункових чеків, систем дистанційного обслуговування («клієнт – банк», «клієнт - Інтернет – банк», «телефонний банкінг», «миттєва безконтактна оплата»).

Розрахункові документи складаються на бланках, форми яких наведені в додатках до Інструкції №22.

Безготівкові розрахунки можна здійснювати під час заліку взаємної заборгованості. До таких розрахунків належать розрахунки, за якими взаємні зобов'язання боржників і кредиторів погашаються в рівнозначних сумах, і лише за їх різницею здійснюється платіж на загальних підставах.

Глава 5 Інструкції № 22 регламентує, що банки можуть здійснювати примусове списання коштів з рахунків, які відкриті клієнтами в банках

відповідно до нормативно-правових актів Національного банку, що регулюють порядок відкриття та використання рахунків [26].

До документів, що регулюють безготівкові розрахунки на рівні підприємства належать Наказ про облікову політику підприємства, інші накази, положення та інструкції, які мають обов'язковий характер у межах одного окремого підприємства. Керівництво на підприємстві встановлює самостійно пріоритетність документів, їх зміст і статус, принципи побудови і взаємодії між собою, а також порядок їх підготовки та затвердження [27].

Визначенню теоретичних та практичних аспектів організації безготівкового обігу присвячені праці як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. В довідковій та економічній літературі автори по різному трактують поняття «безготівкові розрахунки» (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Розкриття терміну «безготівкові розрахунки» в літературних джерелах

Джерело	Тлумачення
1	2
Борисов А. Б. [28]	Безготівкові розрахунки – розрахунки, які здійснюються між фізичними і юридичними особами без застосування готівкових грошей шляхом перерахування засобів через банк з розрахункового (поточного) рахунку платника на рахунок їх одержувача.
Дянів Р. П. [29]	Безготівкові розрахунки – форма грошового обігу, за якою зберігання і рух грошових коштів здійснюється без готівкових грошей, шляхом перерахування грошових сум з рахунку платника на рахунок одержувача.
Завадський Й. С [30]	Безготівкові розрахунки – система грошових розрахунків, які проводяться без участі готівки, тобто перерахування банком певної суми з рахунку платника на рахунок одержувача або заліком взаємних вимог підприємств і громадських організацій.
Загородній А. Г. [31]	Безготівкові розрахунки – розрахунки, що проводяться без участі готівки, тобто в сфері безготівкового грошового обороту.

Кінець таблиці 1.4

1	2
Золотогоров В. Г. [32]	Безготівкові розрахунки – розрахунки, які здійснюються без участі готівки, шляхом перерахування певних сум з рахунків платника в банках на рахунок одержувача або шляхом заліку взаємних вимог.
Партин Г. О. [33]	Безготівкові розрахунки – платежі, які здійснюються шляхом списання коштів із банківського рахунку платника і зарахування їх на банківський рахунок одержувача.
Поддєрьогін А.М. [34]	Безготівкові розрахунки – перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, унесених ними готівкою в касу банку, на рахунки отримувачів коштів.
Савлук М. І. [35]	Безготівкові розрахунки – рух грошей по рахунках у банках, коли вони не виходять за межі банківської системи.
Сухарський В. С. [36]	Безготівкові розрахунки – платежі, що здійснюються без участі готівки, шляхом перерахування грошових сум з рахунків платників на рахунки одержувачів або зарахування взаємних вимог.
Щетинін А. І. [37]	Безготівкові розрахунки – організація розрахунків між учасниками суспільного виробництва, які здійснюються без використання готівки, шляхом перерахування коштів з одного розрахункового рахунку на інший.

Джерело: розроблено авторами за даними [28]-[37]

Новоселова Л.А. підкреслює, що «необхідною умовою проведення безготівкових розрахунків є наявність у платника і отримувача коштів рахунку в банку» [38].

Основна частина здійснення безготівкових розрахунків припадає на комерційні банки, оскільки саме вони виконують розрахунково-платіжну функцію в платіжному обороті. При цьому, банки при здійсненні безготівкових розрахунків не стають стороною в основному зобов'язанні, на виконання якого провадяться розрахунки, а лише відповідають перед клієнтами та несуть відповідальність відповідно до договору на розрахунково-касове обслуговування.

Аналогічним чином висловлює свою позицію в юридичній літературі Трофимов К.Т., зазначаючи: «Фактично розрахункова операція за участю банків являє собою послідовне дебетування - кредитування рахунків» [39].

Проаналізувавши різні підходи до визначення сутності безготівкових розрахунків можна зробити висновок, що деякі науковці притримуються тлумачення безготівкових розрахунків з Інструкції № 22, проте більшість з них мають свою думку.

Узагальнивши всі трактування терміну «безготівкові розрахунки», ми виявили, що під ними розуміють: платежі, перерахування суми коштів, систему грошових розрахунків, розрахунки, рух грошей по рахунках, організацію розрахунків, грошові розрахунки, форму грошового обігу. Тобто, кожен науковець втілює своє бачення сутності безготівкових розрахунків.

Найвдалішим, на нашу думку, є визначення терміну Золотогорим В.Г., який стверджує, що «безготівкові розрахунки – розрахунки, які здійснюються без участі готівки, шляхом перерахування певних сум з рахунків платника в банках на рахунок одержувача або шляхом заліку взаємних вимог».

Оскільки тема обліку, аналізу та аудиту безготівкових розрахунків є досить актуальною, велику увагу їй приділяють також у періодичних виданнях (табл. 1.5).

Таблиця 1.5 – Висвітлення обліку, аналізу та аудиту безготівкових розрахунків у періодичних виданнях

Джерело	Короткий зміст
1	2
<p>Югас Е.Ф., Попович М.С. Контроль і ревізія безготівкових розрахунків. <i>Науковий вісник Ужгородського університету</i>. Серія: Економіка. 2014. № 1. С. 212-217 [40]</p>	<p>У науковій статті дається розгляд поняття «безготівкових розрахунків», вивчаються позитивні і негативні аспекти операцій на рахунках підприємств та досліджуються окремі аспекти контролю безготівкових розрахунків, а саме перевірка операцій, здійснених на рахунках у банку.</p>

Продовження таблиці 1.5

1	2
<p>Лебедик Г.В., Максютенко Н.О., Яценко В.В. Стан та перспективи організації безготівкових розрахунків в Україні. <i>Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету</i>. Серія: Економіка і менеджмент. 2016. № 22. С. 166-171 [41]</p>	<p>Стаття присвячена теоретичним та практичним основам організації безготівкових розрахунків в Україні. У ній обгрунтовано умови ефективного функціонування системи безготівкових розрахунків, виявлено основні вимоги щодо ефективної організації і розвитку безготівкових розрахунків, що є передумовою для стабільного розвитку економіки та фінансової системи держави.</p>
<p>Чкан І.О. Безготівкові розрахунки – сучасний спосіб оплати. <i>Наукові записки Національного університету "Острозька академія"</i>. Серія: Економіка. 2014. № 27. С. 121-124 [42]</p>	<p>У статті висвітлені теоретичні основи здійснення безготівкових розрахунків, простежено основні тенденції розвитку та сучасний стан безготівкових розрахунків в Україні.</p>
<p>Єлазаров О.П. Особливості здійснення безготівкових розрахунків за чинним законодавством України. <i>Держава та регіони</i>. Серія: Право. 2013. № 4. С. 38-43 [43]</p>	<p>Автор статті дослідив поняття грошового обігу та його види, особливості функціонування платіжної системи та розробку грошово-кредитної політики, описав роль і функції Національного банку України в забезпеченні стабільності національної валюти та регулюванні безготівкових розрахунків.</p>
<p>Куліш А.Ю. Стан та аналіз безготівкових розрахунків в Україні та особливості їх обліку на вітчизняних підприємствах. <i>International scientific journal</i>. 2016. № 2. С. 116-119 [44]</p>	<p>У статті досліджено відмінність між готівковими та безготівковими розрахунками, окреслено особливості безготівкових розрахунків та принципи їх здійснення, проведено аналіз безготівкових розрахунків на вітчизняних підприємствах в Україні та окреслено бухгалтерські рахунки обліку відповідних розрахунків.</p>
<p>Луцик М.В. Аналіз ринку безготівкових розрахунків. <i>Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету</i>. Серія: Економіка. 2019. № 9. С. 171-177 [45]</p>	<p>Автор статті навів та проаналізував сучасний стан безготівкових розрахунків в Україні та за її межами, провів оцінювання впливу масштабу безготівкових операцій на економічне зростання країн, охарактеризував динаміку кількості платежів та користувачів, що здійснювали безконтактні платежі із застосуванням технології NFC у 2018–2019 рр., та здійснив прогноз до 2023 р. Також у статті розглянуто вплив пандемії COVID-19 на ринок безготівкових розрахунків.</p>

Кінець таблиці 1.5

1	2
<p>Костюнік О.В., Побережна В.В. Основні проблеми організації безготівкових грошових коштів в Україні. <i>Агросвіт</i>. 2016. № 9. С. 51-55. [46]</p>	<p>У статті розглянуто основні проблемні питання організації безготівкових грошових коштів на підприємствах України такі, як зниження платоспроможності підприємств, порушення грошового та товарного обігу, відсутність своєчасного здійснення платежів між суб'єктами господарювання. Висвітлено неефективність механізмів функціонування форм безготівкових грошових коштів та особливості організації безготівкових розрахунків в Україні з ви) користанням спеціальної форми для здійснення самого платежу.</p>
<p>Гнезділова О.М. Оптимізація системи безготівкових розрахунків. <i>Сучасні питання економіки і права</i>. 2017. № 2. С. 100-105. [47]</p>	<p>У науковій статті визначено напрями оптимізації безготівкових розрахунків. Встановлено основні критерії визначення оптимальності системи безготівкових розрахунків та запропоновано методика визначення показника ефективності форм безготівкових розрахунків.</p>
<p>Гончарук М.О. Комп'ютеризація бухгалтерського обліку безготівкових розрахунків. <i>Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу</i>. 2018. № 23. С. 47-51. [48]</p>	<p>У статті висвітлено особливості функціонування дистанційних систем керування банківськими рахунками, визначено переваги та недоліки таких систем, окреслено особливості їх інтеграції з бухгалтерським програмним забезпеченням та виявлено особливості електронного документообороту при здійсненні безготівкових розрахунків через системи «Клієнт-Банк» та «Інтернет-Банк».</p>

Джерело: розроблено авторами за даними [40]-[48]

З таблиці 1.5 видно, що питання, які стосуються безготівкового обігу грошових коштів розглядаються й у періодичних виданнях.

Більшість авторів наукових статей висвітлюють питання, які стосуються організації, проблем та удосконалення здійснення безготівкових розрахунків. Також автори велику увагу автори приділяють сучасному стану та аналізу безготівкових розрахунків в Україні.

1.3 Характеристика діяльності та організаційної структури Державного підприємства «Міжнародний аеропорт «Львів» імені Данила Галицького»

Державне підприємство «Міжнародний аеропорт «Львів» імені Данила Галицького» (надалі ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького») – найбільше летовище у Західній Україні за пасажиропотоком та маршрутною мережею.

Важливість ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» полягає в наданні типових послуг аеропорту. Як «первинний бізнес - об'єкт» аеропорт дозволяє компаніям, промисловості і туризму оптимізувати їх дії. Тому економічне значення аеропорту виходить далеко за межі процесів і послуг, які необхідні для подорожі. Цінний внесок у бізнес і велика кількість робочих місць, що надаються в аеропорту, безпосередньо впливають на розвиток регіону, в якому він розташований.

Аеропорт бере на себе важливу роль «візитної картки» міста і його регіонів, оскільки саме тут пасажир, що прибуває, одержує свої перші загальні враження про місцевість. Аеропорт першим демонструє загальну ситуацію в регіоні, його ефективність, економічний і технологічний статус, а також культурний клімат.

На сьогодні Львівщина, завдяки своєму вигідному географічному положенні для розвитку пасажирських та вантажних перевезень, є одним з найбільш інвестиційно привабливих регіонів України. Географічний центр Європи і близькість кордонів Європейського Союзу та СНД (Варшава – 400 км., Будапешт – 630 км., Відень – 720 км.) роблять ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» зручним транзитним пунктом для інтермодальних перевезень.

Виходячи з вищевикладеного, можемо стверджувати, що Львівський регіон має досить потужний потенціал для розвитку туристичного бізнесу і, як наслідок, ринку авіаційних перевезень.

ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» створене відповідно до наказу Мінтрансу від 19.12.2003 № 988 «Щодо створення Державної холдингової

компанії «Львівські авіалінії» шляхом виділення наземних служб із ДАП «Львівські авіалінії». Актом Кабміну України від 1995 року йому присвоєно статус міжнародного. На даний час аеропорт належить до сфери управління Міністерства інфраструктури України.

Аеродром має всі необхідні споруди, територію і обладнання для прийому і випуску повітряних суден практично всіх типів, обслуговування пасажирів і обробки вантажів, поштових, бізнес і VIP перевезень.

Згідно з Державною цільовою програмою підготовки та проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 14.04.2010 № 357, в аеропорту «Львів» побудовано і у квітні 2012 року введено в експлуатацію новий пасажирський термінал А. У грудні 2013 року ДП «Дирекція з будівництва об'єктів Євро 2012 у м. Львові» новий термінал було передано на баланс ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького».

Новий термінал «А» площею 39 000 м² має пропускну здатність 2000 пасажирів на годину. На першому поверсі розміщуються зали очікування та реєстрації пасажирів, обробка багажу, а на другому й третьому поверхах — митний, прикордонний контроль та контроль з авіаційної безпеки. Аеровокзал має 28 стійок реєстрації, 18 стійок паспортного контролю, 12 пунктів контролю проходження на авіаційну безпеку [49].

Характеристика ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» наведена у таблиці 1.6.

Таблиця 1.6 – Характеристика ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького»

1	2
Повна назва	Державне підприємство «Міжнародний аеропорт «Львів» імені Данила Галицького»
Скорочена назва	ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького»
Форма власності	Державна
Організаційно-правова форма господарювання, засновник	Державне комерційне підприємство, яке засноване на державній власності

Кінець таблиці 1.6

1	2
Номер і дата державної реєстрації	19.07.2004 №1 415 102 0000 000002
Підпорядкованість міністерству чи іншому центральному органу виконавчої влади (код за СПОДУ)	Міністерство інфраструктури України 07214
Місцезнаходження, телефон, телефакс	79000, м. Львів, аеропорт ЦА, 032 229-82-16, тел./факс: 032 229-80-25
Коди галузі та виду економічної діяльності (за ЗКГНГ та КВЕД)	Види діяльності за КВЕД-2010: 52.23 Допоміжне обслуговування авіаційного транспорту 52.21 Допоміжне обслуговування наземного транспорту 52.24 Транспортне оброблення вантажів 52.29 Інша допоміжна діяльність у сфері транспорту 56.29 Постачання інших готових страв 61.90 Інша діяльність у сфері електрозв'язку
Належність до об'єктів, які не підлягають приватизації	ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» не відноситься до об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації та до об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації, але можуть бути корпоратизовані (відповідно Закону України «Про перелік об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації»)
Наявність ознак підвищеної небезпеки	Згідно ідентифікації об'єкта господарської діяльності від 06.06.2012 року ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» не відноситься до об'єктів підвищеної небезпеки
Віднесення до переліку об'єктів, які мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави	ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» не включено у перелік підприємств, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.12.2004 № 1734
Домінування на загальнодержавному ринку товарів (робіт, послуг)	ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» є суб'єктом природних монополій, згідно ст.5 Закону України «Про природні монополії» та включений до переліку суб'єктів природних монополій, що ведеться Антимонопольним комітетом України і розміщений на www.atmc.gov.ua .
Визнання підприємства банкрутом	Господарськими судами України не порушувалось провадження у справах про банкрутство ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького». ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» не визнавалось банкрутом відповідно до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»

Джерело: [49]

ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» надає повний комплекс послуг з обслуговування повітряних суден (ПС), пасажирів, багажу, вантажів та пошти. Доцільним є розмежування на послуги, що відносяться до авіаційної та неавіаційної діяльності.

До авіаційної комерції варто віднести наступні послуги:

- забезпечення зліт-посадки ПС;
- обслуговування пасажирів та їх багажу;
- забезпечення місцями для стоянки повітряних суден;
- забезпечення авіаційної безпеки;
- наземне обслуговування повітряних суден;
- зберігання та обробка багажу, вантажу, пошти;
- послуги із заправки паливом повітряних суден;
- реалізація борт харчування;
- інші спеціалізовані послуги.

З неавіаційної комерції для партнерів ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» доступними є наступні послуги:

- оренда комерційних площ та офісних приміщень;
- оренда рекламних площ;
- послуги зв'язку;
- користування інфраструктурою аеропорту;
- паркування;
- інші послуги.

Для клієнтів ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» (пасажирів, відвідувачів, робітників аеропорту або орендарів терміналу) доступні наступні послуги: паркування, авіакаси, кафе та ресторани, магазини Duty-Free та бутіки, відділення банку та банкомати, преса та сувеніри, упаковка багажу, таксі, прокат авто, доступ до мережі Wi-Fi.

З аеропорту виконуються рейси в міжнародному сполученні і по Україні, як регулярні так і нерегулярні. Основна доля перевезень в міжнародному регулярному сполученні припадає на Москву, Варшаву, Відень, Дортмунд,

Венецію, Мюнхен, Стамбул, Сургут, Баку, Тімішоару, Салоніки, Мілан, Краків, Рим, Ашхабад. Основні напрямки нерегулярних (чартерних) міжнародних рейсів – це Анталія, Іракліон, Хургада, Даламан, Тіват, Задар, Бургас, Ларнаку, Родос, Афіни.

По Україні з ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» виконуються регулярні рейси на Бориспіль та Жуляни.

Основні авіакомпанії, рейси яких обслуговуються в ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» - це «UT Air» Україна, «Австрійські авіалінії», «Міжнародні Авіалінії України», «LOT», «Deutsche Lufthansa AG», «Turkish Airlines», «Wizz Air», «Роза вітрів», «Pegasus Airlines», «Astra Airlines» [49].

У ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» на сьогоднішній день діє функціональна структура управління підприємством (додаток А), в якій чітко виділено окремі сфери діяльності й рівні відповідальності керівників. Це – маркетинг, виробництво, управління персоналом, юридичне управління, технічне управління, служба авіаційної безпеки, управління фінансами.

Переваги даної функціональної структури:

- дозволяє здійснювати централізований контроль за досягненнями результатів стратегії розвитку;
- дозволяє підвищувати якість управління операціями;
- підвищує рівень відповідальності керівників за напрямками діяльності;
- дозволяє чітко бачити межі управління, і, відповідно, зменшує кількість рівнів управління.

Дана структура постійно змінюється й вдосконалюється, відповідно до напрямків розвитку й стратегічних цілей підприємства.

Для забезпечення безперебійного виробничого процесу структурні підрозділи підприємства забезпечуються персоналом відповідної освіти, кваліфікації та належним досвідом роботи.

Висновки до розділу 1

Нормальне функціонування економіки важко уявити без системи розрахунків між суб'єктами господарської діяльності, забезпечення надійності та своєчасності платежів, першочергове місце в яких займають безготівкові розрахунки.

Відповідно до Інструкції «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті», затвердженої постановою Правління НБУ від 21.01.2004 р. № 22, безготівкові розрахунки – це перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, унесених ними готівкою в касу банку, на рахунки отримувачів коштів.

Значне зростання кількості безготівкових розрахунків зумовлене тим, що безготівковий оборот коштів має суттєві переваги перед готівковим та є більш ефективний як для суспільства в цілому, так і для кожного окремого економічного суб'єкта. Здійснення грошових розрахунків у безготівковій формі дозволяє:

- значно зменшити суспільні витрати обігу, адже відпадає необхідність у друкуванні, транспортуванні і зберіганні грошових знаків;
- створити необхідні умови для державного регулювання грошового обігу;
- покращити економічний стан суб'єктів грошового обігу, адже прискорюється обіг їх коштів та забезпечується їх тісний зв'язок з банками і грошовим ринком у цілому;
- зменшити можливість відмивання грошей, хабарництва, ухилення від сплати податків;
- здійснювати контроль за дотриманням платіжної і договірної дисципліни.

Безготівкові розрахунки між підприємствами, організаціями та установами всіх форм власності здійснюються у національній чи іноземній

валюті через банки шляхом перерахування коштів з рахунка платника на рахунок одержувача коштів. Основною передумовою проведення безготівкових операцій є необхідність відкриття банками рахунків клієнтів у національній та іноземних валютах.

Для створення ефективної системи безготівкових розрахунків досить важливе значення має правильне визначення її принципів – основних нормативних положень, якими слід керуватися, щоб безготівкові розрахунки максимально сприяли прискоренню народногосподарського обороту. Недотримання принципів організації безготівкових розрахунків може спричинити кризу всієї системи безготівкових розрахунків.

Основними нормативно-правовими документами, які регулюють здійснення безготівкових розрахунків є Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 05.04.2001 р. № 2346-III, Інструкція «Про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків - резидентів і нерезидентів» та Інструкція «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті».

Визначенню теоретичних та практичних аспектів організації безготівкового обігу присвячені праці як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. В довідковій та економічній літературі автори по різному трактують поняття «безготівкові розрахунки».

Найвдалішим, на нашу думку, є визначення терміну Золотогоровим В.Г., який стверджує, що «безготівкові розрахунки – розрахунки, які здійснюються без участі готівки, шляхом перерахування певних сум з рахунків платника в банках на рахунок одержувача або шляхом заліку взаємних вимог».

Оскільки тема обліку, аналізу та аудиту безготівкових розрахунків є досить актуальною, велику увагу їй приділяють і періодичних виданнях. Більшість авторів наукових статей висвітлюють питання, які стосуються організації, проблем та удосконалення здійснення безготівкових розрахунків. Також автори велику увагу приділяють сучасному стану та аналізу безготівкових розрахунків в Україні.

2 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ

2.1 Документування господарських операцій з обліку безготівкових розрахунків на Державному підприємстві «Міжнародний аеропорт «Львів» імені Данила Галицького»

Для здійснення безготівкових розрахунків ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» має відкриті поточні рахунки у національній та іноземній валюті у декількох банках.

Для відкриття поточних рахунків підприємство подавало банкам такі документи:

- паспорт або інший документ, що посвідчує особу, яка від імені суб'єкта господарювання відкривала поточний рахунок, та її реєстраційний номер облікової картки платника податків;

- заяву про відкриття поточного рахунку, підписану керівником;

- копію належним чином зареєстрованого Статуту;

- виписку з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань;

- свідоцтво про реєстрацію платника податку на додану вартість;

- анкету-опитувальник клієнта;

- фінансову звітність.

З кожним банком, у якому є відкриті рахунки, підприємство уклало договір, що містить розписані умови відкриття та особливості функціонування рахунків. Дані договори складені в письмовій формі (паперовій або електронній).

На сьогоднішній день на ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» безготівкові розрахунки здійснюються в основному через систему дистанційного обслуговування «Клієнт – банк».

Всі здійсненні підприємством операції як з надходження так і зі списання грошових коштів з рахунків фіксуються у банківській виписці, яку можна зберегти, роздрукувати чи імпортувати з системи «Клієнт – банк».

Отже, виписка банку - документ, який відображає рух грошових коштів підприємства на поточному рахунку.

На основі банківської виписки бухгалтер ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» в програмі «1С: Підприємство» проставляє кореспонденцію рахунків у відповідності із проведеними операціями, перевіряє наявність відповідних розрахункових документів, на підставі яких зараховані чи списані кошти та звіряє суми у виписці та документах.

Залишки та надходження на рахунок підприємства у виписці наводяться по кредиту поточного рахунку, а витрачання - по дебету. Це свідчить про те, що за дебетом виписки зменшується заборгованість банку перед ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького», а за кредитом - збільшується зобов'язання банку перед ним.

У виписці ставляться коди кореспондуючих рахунків, порядкові номери записів, прописується призначення платежів, суми операцій, номери рахунків контрагентів, вказується вхідний та вихідний залишок коштів та їх обороти.

Для здійснення операцій на поточному рахунку у банку підприємство подає документи, форми яких затверджені Національним Банком України.

Перерахунок коштів на рахунок контрагентів ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» здійснює за допомогою платіжного доручення. З його використанням підприємство оплачує постачальникам кошти за отриману продукцію, товари, виконані роботи та надані послуги, сплачує внески до різного виду фондів, податкових органів, бюджету, оплачує комісійні платежі банку.

Платіжне доручення – це розрахунковий документ, що містить письмове доручення платника обслуговуючому банку про списання зі свого рахунку зазначеної суми коштів та її перерахування на рахунок отримувача.

На рис. 2.1 зображена форма платіжного доручення, що затверджена Правлінням Національного банку України.

[1] ПЛАТІЖНЕ ДОРУЧЕННЯ № [3]		[2] 0410001
від "___" [4] 20__ р.		Одержано банком
		"___" [50] 20__ р.
Платник [9]		
Код [8]		
Банк платника [11]	ДЕБЕТ рах. № [10]	СУМА [7]
Отримувач [15]	КРЕДИТ рах. № [17]	
Код [16]		
Банк отримувача [13]		
Сума словами [6]		
Призначення платежу [19]		[18]
ДР [20]		
м.п. [40]	Підписи [41]	
		Проведено банком
		"___" [51] 20__ р.
		Підпис банку

Рисунок 2.1 – Форма платіжного доручення, що затверджена Правлінням Національного банку України

Джерело: [3]

Таким чином, платіжне доручення має містити такі обов'язкові реквізити:

- назву документа;
- дату складання і номер;
- найменування, код платника та номер його рахунку;
- найменування банку платника;
- найменування, код отримувача та номер його рахунку;
- найменування банку отримувача;
- суму цифрами та словами;
- призначення платежу;
- підпис платника.

Підприємство має право зазначати в платіжному дорученні дату валютування, яка не може бути пізніше 10 календарних днів після складання платіжного доручення.

Банк отримувача до настання дати валютування, що зазначена в електронному розрахунковому документі, зараховує переказані кошти на відповідний рахунок і не пізніше наступного робочого дня згідно з порядком, передбаченим у договорі, повідомляє отримувача про надходження на його адресу коштів та дату їх валютування.

Розрахунки платіжними дорученнями здійснюються за такою схемою (рис. 2.2):

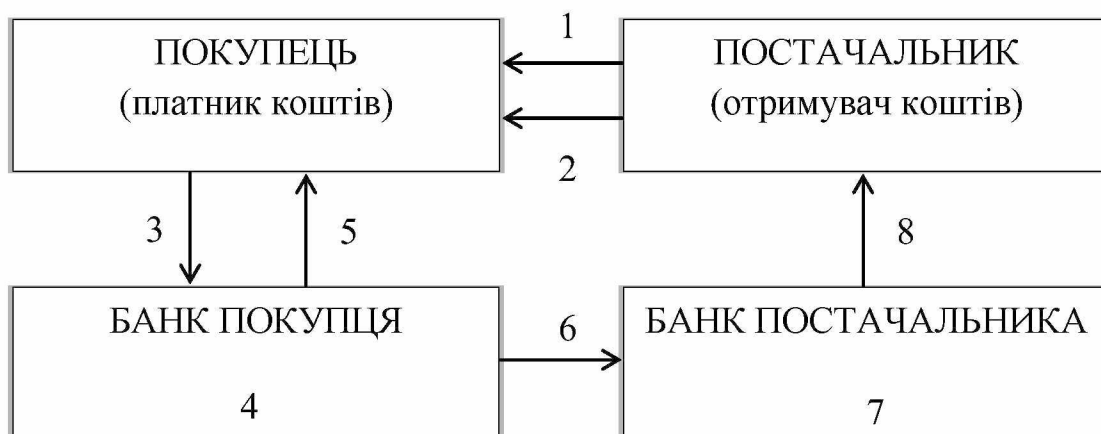

Рисунок 2.2 – Схема здійснення розрахунків платіжними дорученнями
Джерело: розроблено авторами

- 1 – постачальник відвантажує продукцію (виконує роботи, послуги);
- 2 – постачальник виставляє рахунок-фактуру за продукцію;
- 3 – покупець подає до банку, що його обслуговує, платіжне доручення;
- 4 – банк покупця списує з його рахунка кошти;
- 5 – банк покупця повідомляє покупця — власника рахунку про списання коштів;
- 6 – банк покупця передає електронним зв'язком або надсилає платіжне доручення на відповідну суму до банку постачальника;

7 – банк постачальника (отримувача коштів) зараховує кошти на рахунок постачальника;

8 – банк постачальника повідомляє постачальника про надходження коштів на розрахунковий рахунок випискою з розрахункового рахунка.

Виплату заробітної плати своїм працівникам ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» також здійснює безготівково. Для цього підприємство з банком має оформлений так званий «зарплатний проект».

Для перерахування зарплати на карткові рахунки працівникам бухгалтерія щомісяця формує декілька платіжних доручень:

- на перерахування загальної суми зарплати (за першу половину місяця (аванс) або за звітний місяць);
- на сплату ПДФО, військового збору, а також ЄСВ;
- на сплату комісії за розрахунково-касове обслуговування.

Для того щоб кошти зараховувалися з поточного рахунку підприємства на карткові рахунки працівників, одночасно з платіжними дорученнями подається відомість (реєстр) розподілу зарплати. Форма такої відомості розроблена банком та міститься в додатках до договору, підписаного з банком.

Подає усі необхідні документи бухгалтер ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» в електронній формі за допомогою сервісу «Клієнт-банк».

Так як дуже багато контрагентів авіаційного підприємства є нерезидентами, багато надходжень безготівкових грошових коштів на рахунки підприємства поступають у валюті.

Тому підприємству часто доводиться продавати валюту. Для продажу валюти у «Клієнт-банку» створюється заявка на продаж валюти, на основі якої банк перераховує кошти з валютного рахунку на гривневий рахунок підприємства.

Згодом дані операції бухгалтер відображає у програмі «1С: Підприємство» таким чином:

- 1) створює документи «заявку на покупку/продажу валюти»;
- 2) на основі заявки проводить «списання з банківського рахунку»;

- 3) на основі заявки проводить «покупку/продажу валюти»;
- 4) на основі покупки/продажі валюти проводить «поступлення на банківський рахунок».

На рис. 2.3 можна побачити послідовність здійснення цих операцій.

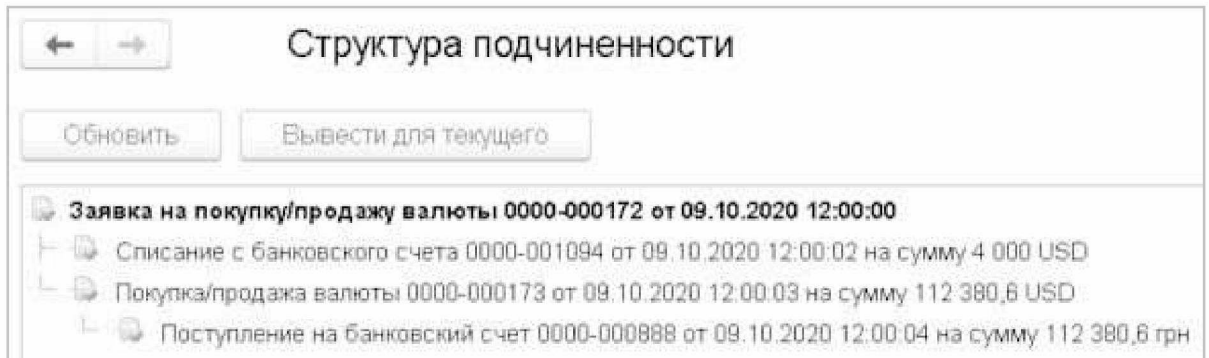

Рисунок 2.3 – Послідовність проведення операцій з продажу валюти в системі «1С: Підприємство»

Джерело: розроблено авторами

Для переказу коштів постачальникам-нерезидентам на ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» використовують валютні доручення (SWIFT-документи), які також створюють через систему «Клієнт-банк».

Для контролю створення, руху та зберігання усіх документів підприємства використовують графік документообігу. При складанні такого графіка ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» визначає:

- перелік документів, які воно створює або отримує від інших підприємств;
- список відповідальних осіб, які допускаються до складання певних документів, їх опрацювання, контролю за правильністю та своєчасністю їх оформлення;
- схеми взаємодії між підрозділами підприємства (виконавцями);
- порядок прямування кожної форми документа від одного виконавця (або підрозділу) до іншого;
- строки складання та опрацювання документів з урахуванням строків подання інформації кінцевому споживачу.

2.2 Аналітичний та синтетичний облік операцій з безготівковими коштами на досліджуваному підприємстві

Для обліку наявності та руху грошових коштів, які знаходяться на рахунках у банку на ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» використовують рахунок 31 «Рахунки в банках». Він є активний та має такі субрахунки [23]:

- 311 «Поточні рахунки в національній валюті»;
- 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»;
- 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті»;
- 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті»;
- 315 «Спеціальні рахунки в національній валюті»;
- 316 «Спеціальні рахунки в іноземній валюті».

Рахунок 31 «Рахунки в банках» за дебетом найчастіше кореспондує з кредитом рахунків:

- 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість»;
- 37 «Розрахунки з різними дебіторами»;
- 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками»;
- 50 «Довгострокові позики»;
- 60 «Короткострокові позики»;
- 69 «Доходи майбутніх періодів»;
- 70 «Доходи від реалізації»;
- 71 «Інший операційний дохід».

За кредитом він часто кореспондує з дебетом рахунків:

- 30 «Готівка»;
- 37 «Розрахунки з різними дебіторами»;
- 50 «Довгострокові позики»;
- 51 «Довгострокові векселі видані»;
- 62 «Короткострокові векселі видані»;
- 64 «Розрахунки за податками і платежами»;
- 65 «Розрахунки за страхуванням»;

- 66 «Розрахунки з оплати праці» та інші.

Операції по рахунку 31 «Рахунки в банках» на ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» проводять на підставі банківських виписок і грошових документів, що додані до них. За дебетом перелічених субрахунків рахунка 31 відображають надходження грошових коштів, за кредитом – їх використання. При виявленні у виписці банку помилкової операції, її відображають відповідно за дебетом або кредитом рахунку 31 в кореспонденції з рахунком 374 «Розрахунки за претензіями». Після цього установу банку письмово повідомляють про помилки та вимагають їх виправлення.

Кореспонденція рахунків для обліку безготівкових розрахунків на авіаційному підприємстві представлена в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Кореспонденція рахунків для обліку безготівкових розрахунків на ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького»

Зміст господарських операцій	Кореспондуючі рахунки	
	Дебет	Кредит
Надходження грошових коштів на поточний рахунок		
1	2	3
Внесено готівку на поточний рахунок з каси підприємства	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	301 «Готівка в національній валюті»
Зараховані на поточний рахунок кошти від покупців чи замовників підприємства за виконані роботи та надані послуги	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»
Надійшли на рахунок кошти, що перебували у дорозі	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті»
Отримано грошові кошти, стягнуті з постачальників, підрядників та інших організацій, для погашення заборгованості за пред'явленими претензіями, а також суми штрафів, пені, неустойок	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	374 «Розрахунки за претензіями»
Отримано грошові кошти для здійснення заходів цільового фінансування	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	48 «Цільове фінансування і цільові надходження»
Надійшла від покупця чи замовника попередня оплата (аванс)	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	681 «Розрахунки за авансами одержаними»

Кінець таблиці 2.1

1	2	3
Отримано грошові кошти (з урахуванням ПДВ) від реалізації робіт і послуг	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»
Отримано суму орендної плати за майно, надане в операційну оренду (з урахуванням ПДВ)	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	713 «Дохід від операційної оренди активів»
Вибуття грошових коштів з поточного рахунку		
Одержано кошти в касу підприємства з поточного рахунку	301 «Готівка в національній валюті»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»
Сплачено аванс постачальнику (підряднику)	371 «Розрахунки за виданими авансами»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»
Перераховано кошти банку для придбання валюти	333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»
Перераховані кошти постачальникам (підрядникам)	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»
Перераховано грошові кошти в погашення заборгованості за податками, зборами, обов'язковими платежами	641 «Розрахунки за податками», 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»
Сплачено страхові внески	65 «Розрахунки за страхуванням»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»
Здійснено виплату заробітної плати працівникам підприємства	661 «Розрахунки за заробітною платою»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»
Оплачено витрати підприємства, що належать до загальновиробничих витрат	91 «Загальновиробничі витрати»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»
Використано грошові кошти на адміністративні цілі	92 «Адміністративні витрати»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»
Оплачено витрати підприємства, пов'язані зі збутом (реалізацією, продажем) робіт і послуг	93 «Витрати на збут»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»

Джерело: розроблено авторами

Облік операцій на поточному рахунку в іноземній валюті здійснюється на субрахунку 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті» (табл. 2.2). Грошові кошти в іноземній валюті (як у готівковій, так і в безготівковій формі) є

монетарною статтею балансу (п. 4 П(С)БО 21). Це означає, що за ними необхідно визначати курсові різниці.

Курсова різниця є різницею між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти при різних валютних курсах. При цьому, під валютним курсом розуміють курс, установлений НБУ [20].

Таблиця 2.2 – Кореспонденція рахунків для обліку операцій на поточному рахунку в іноземній валюті ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького»

Зміст господарських операцій	Кореспондуючі рахунки	
	Дебет	Кредит
1	2	3
Отримано передоплату від нерезидента	312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»	681 «Розрахунки за авансами одержаними»
Перераховано передоплату нерезиденту	371 «Розрахунки за виданими авансами»	312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»
Отримано оплату від нерезидента	312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»	362 «Розрахунки з іноземними покупцями»
Перерахована оплата нерезиденту	632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»	312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»
Відображено позитивну курсову різницю: - за залишком коштів на поточному рахунку в іноземній валюті - за дебіторською заборгованістю в іноземній валюті - за кредиторською заборгованістю в іноземній валюті	312 «Поточні рахунки в іноземній валюті» 362 «Розрахунки з іноземними покупцями» 945 «Втрати від операційної курсової різниці»	714 «Дохід від операційної курсової різниці» 714 «Дохід від операційної курсової різниці» 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»
Відображено негативну курсову різницю: - за залишком коштів на поточному рахунку в іноземній валюті - за дебіторською заборгованістю в іноземній валюті - за кредиторською заборгованістю в іноземній валюті	945 «Втрати від операційної курсової різниці» 945 «Втрати від операційної курсової різниці» 632 «Розрахунки з іноземними покупцями»	312 «Поточні рахунки в іноземній валюті» 362 «Розрахунки з іноземними покупцями» 714 «Дохід від операційної курсової різниці»

Джерело: розроблено авторами

Синтетичний облік операції з надходження коштів на рахунки в банках здійснюють у IV розділі (відомості 1.2) Журналу-ордеру №1, а операції з витрачання коштів – в розділ III.

Для обліку інших коштів використовують рахунок 33 «Інші кошти», який має такі субрахунки [23]:

- 331 «Грошові документи в національній валюті»;
- 332 «Грошові документи в іноземній валюті»;
- 333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті»;
- 334 «Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті»;
- 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті»

На субрахунках 333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті» і 334 «Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті» обліковуються грошові кошти, до яких відноситься виручка, яку підприємство одержало за надані послуги, внесена в касу банку або поштового відділення, але ще не зарахована на поточний рахунок за призначенням.

2.3 Відображення інформації про безготівкові розрахунки у звітності

ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» прагне досягти від своєї діяльності лише високих результатів та максимального прибутку. В свою чергу, для реалізації цих цілей необхідне вміння ефективного управління підприємством. Управління – процес, що базується на обдуманих рішеннях, які керівник підприємства приймає на основі даних, що показують реальний стан показників підприємства. Усі дані, необхідні для прийняття рішень, подаються у вигляді фінансових звітів.

Фінансова звітність ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» - це невід’ємна складова його функціонування, яка виступає джерелом інформації для внутрішніх і зовнішніх користувачів і створює усі необхідні умови для успішної та злагодженої роботи підприємства. Фінансова звітність

підприємства містить лише доречну інформацію, яка дає змогу вчасно оцінити минулі, теперішні та майбутні події, підтвердити та скоригувати їхні оцінки, зроблені у минулому.

Загальну суму грошових коштів на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути вільно використані для поточних операцій, підприємство відображає у рядку 1167 Балансу (Звіту про фінансовий стан).

Так як грошові потоки підприємства формуються від здійснення безготівкових розрахунків, детальна інформація про рух безготівкових коштів міститься у Звіті про рух грошових коштів.

Метою складання Звіту про рух грошових коштів є надання повної, правдивої та неупередженої інформації про стан та зміну протягом звітного періоду (року) грошових потоків підприємства в результаті ведення господарської діяльності.

Основні етапи складання Звіту про рух грошових коштів зображено на рис. 2.4.

Рисунок 2.4 – Алгоритм складання Звіту про рух грошових коштів

Джерело: розроблено авторами

Саме у цьому Звіті відображається рух коштів, що надходять від трьох видів діяльності: операційної (I розділ Звіту), інвестиційної (II розділ) та фінансової (III розділ).

Операційна діяльність – це основна діяльність компанії, яка приносить основний дохід, а також інша діяльність, крім інвестиційної та фінансової.

Сума потоків коштів від даної діяльності є ключовим показником того, якою мірою операції підприємства забезпечують надходження коштів, яких буде достатньо для погашення позик, виплати дивідендів, здійснення нових інвестицій та інших грошових операцій, без залучання зовнішніх джерел фінансування. Інформація про рух грошових коштів від операційної діяльності за попередні періоди в поєднанні з іншою інформацією є досить корисною для прогнозування майбутніх потоків коштів підприємства від операційної діяльності [8].

Інвестиційна діяльність включає в себе придбання та реалізацію довгострокових активів та інвестицій, які не відносяться до грошових еквівалентів [8].

Розкриття інформації про рух безготівкових грошових коштів від інвестиційної діяльності має велике значення, оскільки воно відображає, які витрати було здійснено з метою придбання ресурсів, призначених для генерування майбутніх доходів та потоків коштів.

Фінансова діяльність – діяльність, яка призводить до зміни розміру власного капіталу та позикових коштів, а також залучення ресурсів та пов'язаних із цим витрат [8].

Якщо рух грошових коштів у результаті однієї операції включає суми, які належать до різних видів діяльності, то ці суми у звіті наводяться окремо у складі статей щодо відповідних видів діяльності.

При складанні Звіту про рух грошових коштів підприємства можуть обирати спосіб його складання за прямим або непрямим методом.

На ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» Звіт про рух грошових коштів складають за прямим методом.

Суть прямого методу полягає у трансформуванні статей Звіту про фінансові результати шляхом вилучення з них негрошових доходів і витрат.

Рух грошових коштів ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» за 2017-2019 роки від трьох видів діяльності ми навели у табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Рух безготівкових грошових коштів ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» за 2017-2019 роки від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності

Вид діяльності	Рух безготівкових грошових коштів	
	Надходження	Витрачання
1	2	3
Операційна	<ul style="list-style-type: none"> - від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); - від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках; - від боржників неустойки (штрафів, пені); - від операційної оренди; - інші надходження 	<ul style="list-style-type: none"> - на оплату товарів (робіт, послуг); - на оплату праці; - на оплату відрахувань на соціальні заходи; - на оплату зобов'язань з податків і зборів; - на оплату зобов'язань з податку на прибуток - на оплату зобов'язань з податку на додану вартість; - на оплату зобов'язань з інших податків і зборів; - інші витрачання
Інвестиційна	За 2017 – 2019 роки від інвестиційної діяльності немає надходжень	<ul style="list-style-type: none"> - на придбання необоротних активів; - на інші платежі
Фінансова	За 2017 – 2019 роки від фінансової діяльності немає надходжень	За 2017 – 2019 роки від фінансової діяльності немає витрачань

Джерело: розроблено авторами

У Звіті про рух грошових коштів розгорнуто відображаються надходження грошових коштів та їх вибуття. Різниця між надходженням і вибуттям грошових коштів, становить чистий рух грошових коштів [8].

Перевагами прямого методу є легка оцінка загальної суми надходжень і вибуття грошей за різними статтями і за видами господарської діяльності;

нескладність виявити статті, які формують найбільше надходження і найбільше вибуття грошей (за кожним видом діяльності).

При використанні непрямого методу, фінансовий результат від звичайної діяльності коригується на зміни в сумі залишків виробничих запасів, дебіторської і кредиторської заборгованості, зміни доходів та витрат майбутніх періодів та інших статей фінансової звітності.

Для складання Звіту про рух грошових коштів на ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» використовуються такі бухгалтерські інформаційні джерела:

1. Форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»;
2. Форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»;
3. Форма № 3 (№ 3-н) «Звіт про рух коштів» за попередній звітний період;
4. Регістри бухобліку;
5. Первинні документи, що розкривають характер господарських відносин із контрагентом;
6. Розшифрування до оборотно-сальдових відомостей за рахунками коштів та їх еквівалентів.

2.4 Автоматизація облікових процесів при здійсненні безготівкових розрахунків

Постійний процес розвитку науки, техніки та комп'ютерних технологій призводить до кардинальних змін в організації облікових процесів на підприємстві. З моменту впровадження ЕОМ, бухгалтерський облік постійно удосконалюється. Використання комп'ютерних технологій дуже позитивно впливає на організацію праці бухгалтерів. Завдяки їм значно зменшується кількість операцій, які раніше доводилось виконувати ручним способом, а саме заповнювати документи, систематизовувати облікові показники, складати регістри та звіти. На сьогоднішній день усі ці процеси виконують спеціальні

коп'ютерні системи, а діяльність бухгалтерів набуває більш творчого характеру, стає спрямованою на підвищення ефективності обліку.

Основними комп'ютерними системами, які ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» використовує для автоматизації безготівкових розрахунків, є «Клієнт-Банк», «i-Bank» та «1С: Підприємство».

Система «Клієнт-Банк» – програмно-апаратний комплекс, за допомогою якого підприємство може дистанційно управляти своїми рахунками у банку. Головна мета системи «Клієнт-Банк» - повне і оперативне відображення даних про стан рахунків підприємства та автоматизація процесу передачі платіжних документів підприємства в банк і інформації з банку для підприємства.

Система «Клієнт-Банк» дозволяє здійснювати такі основні операції:

- відправляти платіжні доручення в банк та відстежувати хід їх виконання;
- отримувати поточну інформацію про залишки коштів на рахунках;
- отримувати поточну інформацію про рух коштів на рахунках;
- відправляти до банку типізовані заявки;
- формувати та відправляти зарплатні відомості;
- отримувати повідомлення з банку;
- отримувати оновлення до довідника рахунків;
- отримувати оновлення до довідника курсів валют.

Крім цих основних операцій за допомогою «Клієнт-Банк» можна виконувати й інші дії, пов'язані з друком виписок та документів, збором статистики, автоматичною корекцією помилкових ситуацій тощо.

Перелік дій та операцій, що можна здійснювати у системі, перелічені у вкладках її головного меню. Зазвичай «Клієнт-Банк» містить такі основні вкладки: «Задачі», «Задачі (валюта)», «Виписки», «Довідники», «Зарплата», «Регулярні платежі», «Банківські продукти», «Відправлення файлів».

На рис. 2.5 можна побачити вигляд головного меню системи «Клієнт-Банк» Укресімбанку.

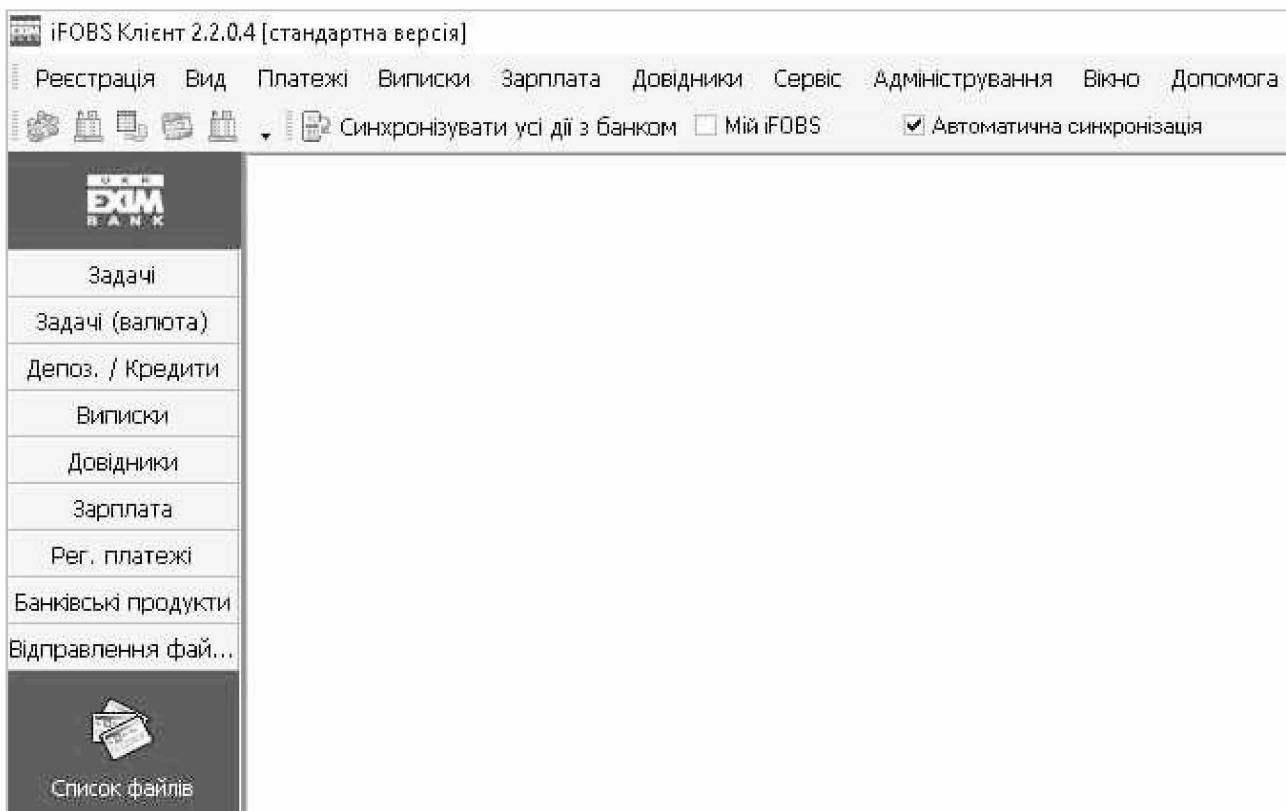

Рисунок 2.5 – Головне меню системи «Клієнт-Банк» Укрексімбанку
Джерело: розроблено авторами

«Клієнт-Банк» володіє системою захисту інформації, яка виконує дві функції:

- накладення на документ електронно-цифрового підпису, який є аналогом звичайного;
- шифрування інформації.

Електронний-цифровий підпис призначений для перевірки достовірності документа, відсутність у ньому змін у проміжок часу від накладення підпису підприємством до його перевірки банком. Це називається аутентифікацією.

Шифрування інформації використовується при передачі інформації відкритими каналами зв'язку. Шифрування необхідне для того, щоб запобігти несанкціонованому доступу до інформації. Тобто, якщо зловмисник перехопить будь-яку інформацію під час її передачі до банку або з банку, він не зможе її прочитати.

При передачі платіжних документів від ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» банком виконується цілий ланцюг операцій (рис. 2.6).

Рисунок 2.6 – Послідовність здійснення операцій при обробці платіжних документів

Джерело: [50]

Таким чином, система захисту інформації забезпечує цілісність переданих документів і підприємство може бути впевненим у захисченості від несанкціонованого доступу до переданої інформації та її достовірній перевірці.

Крім «Клієнт-Банку», для здійснення безготівкових розрахунків підприємство інколи використовує систему «i-Bank», яка за своїми функціональними можливостями досить схожа на «Клієнт-Банк», проте потребує підключення до мережі Інтернет.

Отже, «i-Bank» – це система дистанційного банківського обслуговування, яка розроблена для надання можливості підприємствам самостійно здійснювати банківські послуги поза межами відділень Банку цілодобово через мережу Інтернет з будь-якої точки світу.

У таблиці 2.4 ми навели порівняльні можливості систем «Клієнт-Банк» та «i-Bank»

Таблиця 2.4 – Порівняння систем дистанційного обслуговування «Клієнт-Банк» та «i-Bank»

Можливість	«Клієнт-Банк»	«i-Bank»
1	2	3
Використання захищених носіїв ключів	✓	✓
Використання ключів захисту на файлових носіях	✓	✗
Використання ключів захисту, виданих фіскальною службою	✗	✗
Використання альтернативних браузерів	✗	✗
Відсутність прив'язки до певного комп'ютера з встановленим ПЗ клієнта	✗	✓
Робота в режимі off-line	✓	✗

Джерело: [50]

З вищенаведеної таблиці можна побачити, що кожна з систем має свої переваги та недоліки. На нашу думку, завдяки можливості використовувати банківські послуги з будь-якого пристрою через систему «i-Bank», вона є більш зручною для використання.

Для відображення та збереження всієї облікової інформації про вже здійсненні безготівкові розрахунки, ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» використовує систему «1С: Підприємство». Дана система призначена для ведення бухгалтерського, управлінського, фінансового обліку на підприємстві.

На рис. 2.7 можна побачити який вигляд має початкова сторінка системи «1С: Підприємство».

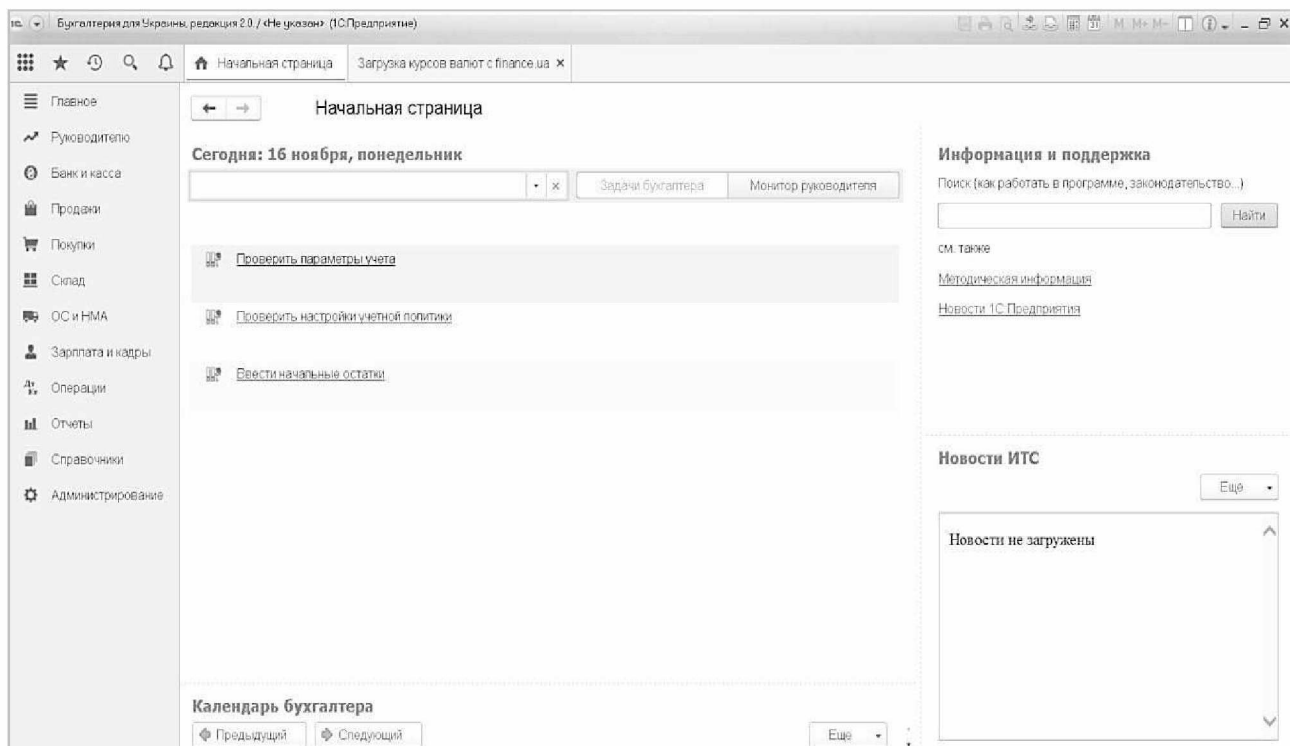

Рисунок 2.7 – Початкова сторінка системи «1С: Підприємство»

Джерело: розроблено авторами

Завдяки системі «1С: Підприємство» бухгалтерія ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» може:

- відображати у обліку інформацію про витрачання та надходження безготівкових грошових коштів у національній та іноземній валюті;
- відображати інформацію про продаж чи купівлю валюти;
- отримувати та відображати оперативні дані про потік безготівкових коштів;
- отримувати зведену інформацію, необхідну для аналізу за різні періоди часу;
- зменшувати витрати часу та праці при здійсненні документообігу.

Господарські операції, пов'язані з безготівковими розрахунками оформляються документами, зібраними в меню «Банк» (рис. 2.8).

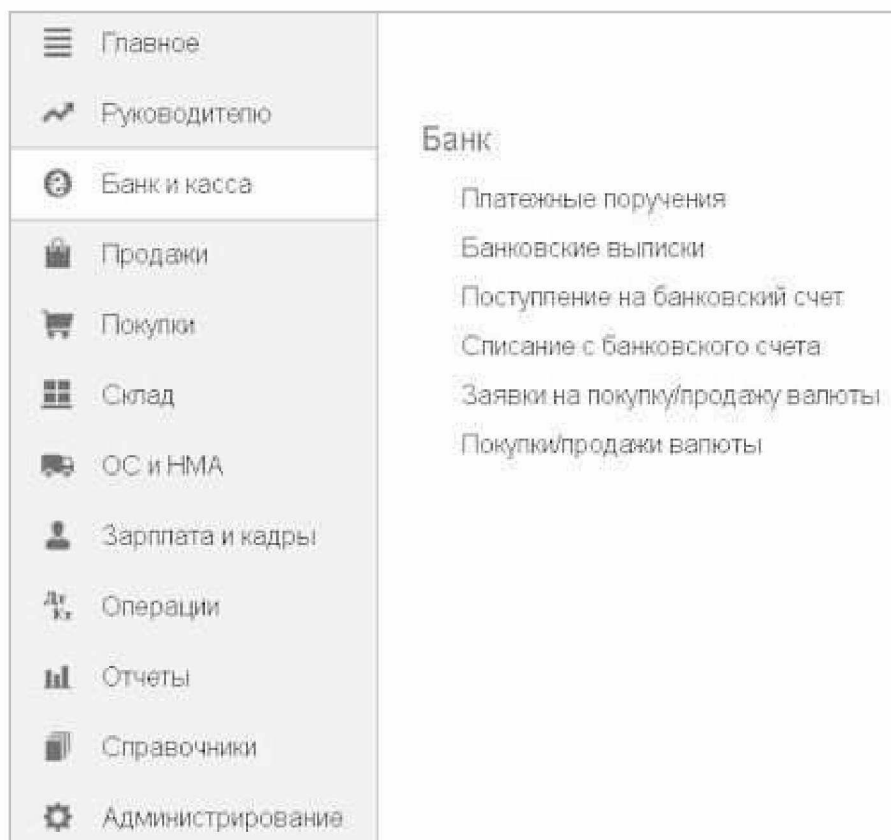

Рисунок 2.8 – Меню «Банк» в системі «1С: Підприємство»

Джерело: розроблено авторами

Незмінними реквізитами форм вищезгаданих документів є номер документа, дата, назва підприємства, від імені якого створений документ, а також рахунок обліку – всі ці значення заповнюються автоматично. Проте при бажанні підприємство може їх змінювати. Інші реквізити документів обираються з довідників або заповнюються вручну. Після заповнення всіх реквізитів первинного документа, його зберігають та проводять в обліку. При виявленні певної помилки, кожен з документів у будь-який момент можна редагувати та перепроводити.

Нажавши на вкладку банківські виписки з меню «Банк», бухгалтерія бачить всі списання та витрачання безготівкових грошових коштів по кожному з банківських рахунків, які відкриті у підприємства.

Для проведення нового надходження грошових коштів обирається проформа «Надходження на банківський рахунок» (рис. 2.9).

← → ☆ Поступление на банковский счет 0000-000870 от 29.09.2020 12:00:15

Провести и закрыть   Записать   Провести   Создать на основании   Еще ?

Вид операции: **Оплата от покупателя**   Счет учета: 311

Рег. номер: 0000-000870   от: 29.09.2020 12:00:15   Вх. номер: Вх. дата: ...

Платательщик: ТОВ Авіакомпанія Південні авіалінії   Организация: ДП «Міжнародний аеропорт «Львів» імені Данила Галицького»

Счет контрагента: Счет организации: Сумма: 5 800,00 грн

Добавить   Еще

N	Договор / Статья ДДС	Сумма	Документ расчетов	НДС	Счета учета	Счета НДС	Тара
1	Договір про надання послуг	4 000,00	Счет на оплату покупателю 3586 от 28.08.2020 15:04:20	Без НДС	361 6811	6432 6431	☐
2	Договір про надання послуг	1 800,00	Счет на оплату покупателю 3586 от 28.08.2020 15:04:20	20%	361 6811	6432 6431	☐
		5 800,00		300,00			

Назначение платежа:

Комментарий: Ответственный: <Не указан>

Рисунок 2.9 – Диалоговое окно проформы «Надходження на банківський рахунок»

Джерело: розроблено авторами

У відкритій екранній формі «Надходження на банківський рахунок» важливо, перш за все, обрати вид операції, адже залежно від виду операції змінюються реквізити електронної форми (рис. 2.10).

Вид операции: **Оплата от покупателя**

- Оплата от покупателя
- Возврат от поставщика
- Расчеты по кредитам и займам
- Прочие расчеты с контрагентами
- Инкассация
- Покупка/продажа валюты
- Прочее поступление
- Поступления от продаж по платежным картам и банковским кредитам
- Поступление средств от ФСС
- Возврат от подотчетного лица

Рисунок 2.10 – Вибір виду операції при надходженні коштів

Джерело: розроблено авторами

Для проведення нового надходження грошових коштів обирається проформа «Списання з банківського рахунку» (рис. 2.11).

Списание с банковского счета 0000-001182 от 02.10.2020 12:00:12

Провести и закрыть   Записать   Провести   Создать на основании   Еще ?

Вид операции: **Оплата поставщику**   Счет учета: 311

Номер: 0000-001182   от: 02.10.2020 12:00:12   Вх. номер: Вх. дата: ..

Получатель: **НОВІ КОМУНІКАЦІЇ ТОВ**   Организация: **ДП «Міжнародний аеропорт «Львів» імені Данила Галицького»**

Счет получателя: Счет организации: Сумма: 3 991,85 грн

Добавить   Еще

N	Договор / Статья ДДС	Сумма	Документ ...	НДС	Сумма НДС...	Счета рас...	Счета НДС	Налоговое назначение при ...	Тара	ОФ
1	Телекоммуникаційні по...	3 991,85	Счет на оплату ...	20%	665,31	631	6442	Обл. НДС	☐	☐
		3 991,85			665,31	3711	6441			

Назначение платежа:

Подтверждено выпиской банка   Ввести платежное поручение

Комментарий: Ответственный: <Не указан>

Рисунок 2.11 – Диалогове вікно проформи «Списання з банківського рахунку»
Джерело: розроблено авторами

При проведенні списання грошових коштів також спочатку потрібно обирати вид операції, від якого залежатимуть реквізити документа (рис. 2.12).

Вид операции: **Оплата поставщику**

- Оплата поставщику
- Возврат покупателю
- Перечисление налогов/взносов по заработной плате
- Расчеты по кредитам и займам
- Прочие расчеты с контрагентами
- Перевод на другой счет организации
- Перечисление заработной платы
- Покупка/продажа валюты
- Перечисление подотчетному лицу
- Прочее списание

Рисунок 2.12 – Вибір виду операції при списанні коштів
Джерело: розроблено авторами

Для швидкої перевірки даних по наявності та сумі безготівкових коштів на банківських рахунках в «1С: Підприємство» можна скористатися загальною оборотно-сальдовою відомістю або оборотно-сальдовою відомістю по рахунках. При формуванні такої відомості, обравши рахунок 311 «Поточні рахунки в національній валюті», можна побачити залишки коштів на банківських рахунках у національній валюті. Обраний рахунок 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті» покаже інформацію про валютні кошти.

Крім описаних вище комп'ютерних систем, які ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» використовує у своїй діяльності для автоматизації безготівкових розрахунків, ми хочемо запропонувати розробку та використання ще однієї системи.

Так як авіаційне підприємство має відкриті рахунки у декількох банках, у кожного з яких має відкриті рахунки у національній та іноземній валюті, було б досить зручно працювати у єдиній системі, через яку був би зв'язок з усіма банками.

В систему було б доцільно внести перелік усіх банків, з якими співпрацює підприємство та усіх його відкритих рахунків. Тоді бухгалтер використовуючи лише одну систему міг би здійснювати безготівкові розрахунки через будь-який банк та не витрачаючи зайвий час відслідковувати інформацію по усіх рахунках.

На нашу думку така розробка була б досить зручною у використанні та значно б економила час. Завдяки їй можна було б здійснювати розрахунки не відкриваючи декілька систем «Клієнт-банк» та «i-Bank» різних банків.

2.5 Шляхи вдосконалення обліку безготівкових розрахунків

Функціонування авіаційного підприємства прямо залежить від правильно організованого обліку безготівкових грошових коштів, адже операції, що пов'язані з рухом коштів становлять основу його діяльності. Тому, проблеми

обліку безготівкових розрахунків є досить актуальними та важливими. Побудова належної системи бухгалтерського обліку безготівкових грошових коштів передбачає правильність здійснення та відображення всіх етапів їх руху, починаючи з дотримання нормативно-правових вимог, заповнення первинних документів, узагальнення та систематизації інформації в регістрах та завершуючи складанням звітності.

Готівковий і безготівковий грошові обороти тісно взаємопов'язані між собою та мають властивість переходити з однієї форми в іншу. Наприклад, виручка, яка надходить до каси підприємства, потім здається до установи банку для її зарахування на поточний або інші рахунки. Далі, коштами, що зарахували на банківські рахунки, можна проводити розрахунки з суб'єктами господарювання чи працівниками.

Тому для забезпечення достовірної і точної інформації про рух коштів необхідно усувати проблеми та удосконалювати облік як готівкових так і безготівкових розрахунків.

До основних проблем, що стосуються системи організації та обліку грошових потоків можна віднести наступні:

- неузгодженість національних положень, що регламентують бухгалтерський облік грошових коштів, із міжнародними стандартами, а саме відмінність у трактуванні поняття «грошові кошти» у національних та міжнародних положеннях бухгалтерського обліку, розбіжності в ідентифікації потоків грошових коштів за видами діяльності, неузгодженість норм і правил щодо складання фінансової звітності з руху грошових коштів тощо;

- недосконалість системи управлінського обліку та відсутність управлінської звітності з руху грошових коштів на підприємстві і, як наслідок нестача аналітичних та оперативних даних, які характеризують реальні фінансові процеси на підприємстві;

- недостатність та недосконалість форм та методів розрахунків, особливо для здійснення зовнішньоекономічної діяльності;

- недосконале матеріально-технічне та організаційне забезпечення ведення обліку грошових коштів;
- наявність грубих порушень платіжної дисципліни та недосконалість механізмів контролю за її дотриманням;
- ухилення підприємств від оподаткування шляхом використання не облікових грошових коштів;
- ослаблена система контролю за збереженням та використанням грошових коштів.

Не менш важливою є й проблема повноти та своєчасності відображення грошових коштів у системі обліку, адже якщо грошові кошти будуть неповністю та несвоєчасно оприбутковані, то не буде чіткого відображення реального розміру коштів. Наслідком цього буде неправильне відображення податкових стягнень. І така помилка потягне за собою низку інших, які можуть каратися штрафними санкціями.

Для усунення як зазначених вище проблемних питань, так і інших проблем, що виникають при організації обліку операцій з безготівковими та готівковими коштами, можна запропонувати наступні шляхи вдосконалення системи бухгалтерського обліку у сфері управління грошовими коштами:

- подальше адаптування Національних положень бухгалтерського обліку, що регламентують організацію та облік безготівкових розрахунків до міжнародних стандартів;
- розробка та запровадження форм, методів та механізмів функціонування управлінської системи обліку грошових коштів (наприклад, запровадження автоматизованої системи управління грошовими потоками на підприємстві, розробка форм управлінської звітності з руху грошових коштів та механізмів її складання тощо);
- розширення та вдосконалення форм та методів здійснення розрахунків (клірингових розрахунків, використання рахунків овердрафт, тощо);

- вдосконалення та розвиток систем і технологій банківського обслуговування підприємств (корпоративних карток, системи «Клієнт – Банк» тощо);
- розробка механізмів та методів зміцнення платіжної дисципліни;
- розширення та удосконалення нормативно-правової бази з ведення бухгалтерського обліку грошових коштів на підприємствах;
- застосування на підприємстві системи контролю грошових коштів, що дасть змогу значно підвищити ефективність усього процесу управління його діяльністю;
- здійснення розробки фінансових планів надходження та витрачання безготівкових грошових коштів на наступний рік, в якому буде розрахунок планового доходу від основної діяльності та витрати грошових коштів у розрізі статей витрат;
- формування звіту про надходження і використання грошових коштів за кожен місяць та порівняння його з нормативними (плановими) показниками, що забезпечить оперативний контроль над рухом грошових коштів на підприємстві;
- впровадження повної автоматизації обліку безготівкових розрахунків, що забезпечить високу точність облікових даних, пов'язаних із рухом грошових коштів.

Не менш важливим завданням оптимізації грошових потоків є пошук резервів прискорення оборотності грошових активів. До них можна віднести:

- зменшення, а в перспективі відмова від утворення дебіторської заборгованості;
- прискорення часу інкасації коштів, що сприятиме скороченню залишку грошових активів у касі.

Успішна реалізація запропонованих напрямів оптимізації грошових потоків на підприємницькому рівні вимагає проведення відповідних заходів і в загальнодержавному масштабі. З тих, що сприятимуть оптимізації грошових

потоків, а значить, активізації підприємництва, можуть бути запропоновані наступні:

- удосконалення фіскальної політики, зокрема зниження податкового тиску та максимальне спрощення процедур податкового адміністрування;
- модернізація та структурна перебудова виробничого потенціалу, зниження його енерго- та матеріаломісткості;
- створення необхідних умов для легалізації коштів «тіньових» капіталів;
- забезпечення надійності правової захищеності, припинення практики постійних змін чинного законодавства [51].

Таким чином використання на ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» в комплексі всіх запропонованих заходів щодо удосконалення організації грошових коштів дасть можливість удосконалити проведення розрахунків підприємства та їх облік. Запропоновані заходи дозволять полегшити роботу бухгалтера, оптимізувати документообіг, удосконалити аналітичний облік на підприємстві з метою отримання детальної інформації з операціями з коштами та виявити помилки у бухгалтерському та податковому обліку операцій з грошовими коштами, і як наслідок посилити відповідальність серед працівників та попередити штрафні санкції з боку податкових органів.

Висновки до розділу 2

Для здійснення безготівкових розрахунків ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» має відкриті поточні рахунки у національній та іноземній валюті у декількох банках.

На сьогоднішній день безготівкові розрахунки на підприємстві здійснюються в основному через систему дистанційного обслуговування «Клієнт – банк». Всі здійсненні підприємством операції як з надходження так і зі списання грошових коштів з рахунків фіксуються у банківській виписці, яку можна зберегти, роздрукувати чи імпортувати з даної системи.

На основі банківської виписки бухгалтер ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» в програмі «1С: Підприємство» проставляє кореспонденцію рахунків у відповідності із проведеними операціями, перевіряє наявність відповідних розрахункових документів, на підставі яких зараховані чи списані кошти та звіряє суми у виписці та документах.

Залишки та надходження на рахунок підприємства у виписці наводяться по кредиту поточного рахунку, а витрачання - по дебету. Це свідчить про те, що за дебетом виписки зменшується заборгованість банку перед ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького», а за кредитом - збільшується зобов'язання банку перед ним.

У виписці ставляться коди кореспондуючих рахунків, порядкові номери записів, прописується призначення платежів, суми операцій, номери рахунків контрагентів, вказується вхідний та вихідний залишок коштів та їх обороти.

Для здійснення операцій на поточному рахунку у банку підприємство подає документи, форми яких затверджені Національним Банком України.

Перерахунок коштів на рахунок контрагентів ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» здійснює за допомогою платіжного доручення. Платіжне доручення – це розрахунковий документ, що містить письмове доручення платника обслуговуючому банку про списання зі свого рахунку зазначеної суми коштів та її перерахування на рахунок отримувача.

Так як дуже багато контрагентів авіаційного підприємства є нерезидентами, багато надходжень безготівкових грошових коштів на рахунки підприємства поступають у валюті. Тому підприємству часто доводиться продавати валюту. Для продажу валюти у «Клієнт-банку» створюється заявка на продаж валюти, на основі якої банк перераховує кошти з валютного рахунку на гривневий рахунок підприємства.

Для обліку наявності та руху грошових коштів, які знаходяться на рахунках у банку на ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» використовують рахунок 31 «Рахунки в банках».

Облік безготівкових операцій на поточному рахунку в національній валюті здійснюють на субрахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті», в іноземній валюті – на субрахунку 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті».

На субрахунках 333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті» і 334 «Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті» обліковуються грошові кошти, до яких відноситься виручка, яку підприємство одержало за надані послуги, внесена в касу банку або поштового відділення але ще не зарахована на поточний рахунок за призначенням.

Фінансова звітність ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» - це невід'ємна складова його функціонування, яка виступає джерелом інформації для внутрішніх і зовнішніх користувачів і створює усі необхідні умови для успішної та злагодженої роботи підприємства.

Загальну суму грошових коштів на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути вільно використані для поточних операцій, підприємство відображає у рядку 1167 Балансу (Звіту про фінансовий стан).

Так як грошові потоки підприємства формуються від здійснення безготівкових розрахунків, детальна інформація про рух безготівкових коштів міститься у Звіті про рух грошових коштів.

Метою складання Звіту про рух грошових коштів є надання повної, правдивої та неупередженої інформації про стан та зміну протягом звітного періоду (року) грошових потоків підприємства в результаті ведення господарської діяльності.

Основними комп'ютерними системами, які ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» використовує для автоматизації безготівкових розрахунків, є «Клієнт-Банк», «i-Bank» та «1С: Підприємство».

Система «Клієнт-Банк» – програмно-апаратний комплекс, за допомогою якого підприємство може дистанційно управляти своїми рахунками у банку. Головна мета системи «Клієнт-Банк» - повне і оперативне відображення даних

про стан рахунків підприємства та автоматизація процесу передачі платіжних документів підприємства в банк і інформації з банку для підприємства.

«i-Bank» – це система дистанційного банківського обслуговування, яка розроблена для надання можливості підприємствам самостійно здійснювати банківські послуги поза межами відділень Банку цілодобово через мережу Інтернет з будь-якої точки світу.

Завдяки системі «1С: Підприємство» бухгалтерія ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» може:

- відображати у обліку інформацію про витрачання та надходження безготівкових грошових коштів у національній та іноземній валюті;
- відображати інформацію про продаж чи купівлю валюти;
- отримувати та відображати оперативні дані про потік безготівкових коштів;
- отримувати зведену інформацію, необхідну для аналізу за різні періоди часу;
- зменшувати витрати часу та праці при здійсненні документообігу.

Так як авіаційне підприємство має відкриті рахунки у національній та іноземних валютах у декількох різних банках, було б досить зручно працювати у єдиній системі, через яку був би зв'язок одразу з усіма банками. В систему було б доцільно внести перелік усіх банків, з якими співпрацює підприємство, та усіх його відкритих рахунків. Тоді бухгалтер використовуючи лише одну систему та не витрачаючи зайвий час міг би здійснювати безготівкові розрахунки через будь-який банк та відслідковувати інформацію по усіх рахунках.

На нашу думку така розробка була би досить зручною у використанні та значно б економила час. Завдяки їй можна було б здійснювати розрахунки не відкриваючи декілька систем «Клієнт-банк» та «i-Bank» різних банків.

3 МЕТОДИКА ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ

3.1 Аналіз фінансового стану Державного підприємства «Міжнародний аеропорт «Львів» імені Данила Галицького»

Основними завданнями аналізу фінансового стану ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» є:

- аналіз структури та динаміки активів та пасивів ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького»;
- аналіз майнового стану ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького»;
- аналіз структури та динаміки операційних витрат ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького»;
- аналіз фінансової стійкості ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького»;
- аналіз ліквідності ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького»;
- аналіз рентабельності ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького».

Для аналізу фінансового стану ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» ми використали його фінансову звітність, а саме Баланси (Звіти про фінансовий стан) та Звіти про фінансові результати за 2017-2019 роки, які навели у додатках Б – Ж.

За допомогою даних, що наведені в Балансах ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» за 2017-2019 роки, ми змогли проаналізувати структуру та динаміку його активів і пасивів за три роки (табл. 3.1 та 3.2).

Актив балансу ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» містить відомості про необоротні активи підприємства (нематеріальні активи, незавершені капітальні інвестиції, основні засоби, інвестиційну нерухомість, відстрочені податкові активи) та про його оборотні активи (запаси, товари, дебіторську заборгованість, гроші та їх еквіваленти, витрати майбутніх періодів та інші оборотні активи).

Відомості, які наводяться в пасиві балансу, дозволяють визначити зміни, що відбулися в структурі капіталу, проаналізувати довгострокові зобов'язання і забезпечення, поточну кредиторську заборгованість та інші зобов'язання підприємства.

Таблиця 3.1 – Аналіз структури та динаміки активів ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» за 2017-2019 роки

Статті балансу	Роки			Відхилення , +/-			
	2017, тис. грн	2018, тис. грн	2019, тис. грн	Абсолютне, тис. грн		Відносне, %	
				2018/ 2017	2019/ 2018	2018/ 2017	2019/ 2018
1	2	3	4	5	6	7	8
I. Необоротні активи							
Нематеріальні активи	44698	46538	69254	+1840	+22716	+4,12	+48,81
Незавершені капітальні інвестиції	24716	18534	24996	-6182	+6462	-25	+34,87
Основні засоби	1784265	1715937	1609094	-68328	-106843	-3,83	-6,23
Інвестиційна нерухомість	1318	1318	754	0	-564	0	-42,79
Відстрочені податкові активи	16241	32869	10861	+16628	-22008	+102,4	-66,96
Усього за розділом I	1871238	1815196	1714959	-56042	-100237	-2,99	-5,52
II. Оборотні активи							
Запаси	12 670	16 985	18721	+4315	+1736	+34,06	+10,22
Виробничі запаси	12 584	16 774	18216	+4190	+1442	+33,3	+8,6
Готова продукція	1	3	4	+2	+1	+200	+33,33
Товари	85	208	501	+123	+293	+144,7	+140,87
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	19077	26868	58704	+7791	+31836	+40,84	+118,49
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	675	973	5510	+298	+4537	+44,15	+466,3

Кінець таблиці 3.1

1	2	3	4	5	6	7	8
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	5845	8067	7717	+2222	-350	+38,06	-4,34
Дебіторська заборгованість за розрахунками з податку на прибуток	2313	6084	6254	+3771	+170	+163,04	+2,79
Інша поточна дебіторська заборгованість	12186	13267	2992	+1081	-10275	+8,87	-77,48
Гроші та їх еквіваленти	100267	171366	202750	+71099	+31384	+70,9	+18,31
Готівка	6	23	8	+17	-15	+283,33	-65,23
Рахунки в банках	100069	171079	202422	+71010	+31343	+70,96	+18,32
Витрати майбутніх періодів	415	519	1969	+104	+1450	+25,06	+279,38
Інші оборотні активи	533	780	4147	+247	+3367	+46,34	+431,67
Усього за розділом II	151668	238825	302510	+87157	+63685	+57,47	+26,67
Баланс	2022906	2054021	2017469	+31115	-36552	+1,54	-1,8

Джерело: розроблено авторами на основі звітних даних ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького»

Таблиця 3.2 – Аналіз структури та динаміки пасивів ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» за 2017-2019 роки

Статті балансу	Роки			Відхилення , +/-			
	2017, тис.грн	2018, тис.грн	2019, тис.грн	Абсолютне, тис. грн		Відносне, %	
				2018/ 2017	2019/ 2018	2018/ 2017	2019/ 2018
1	2	3	4	5	6	7	8
I. Власний капітал							
Зареєстрований (пайовий капітал)	776875	776875	776875	0	0	0	0
Капітал у дооцінка	52925	52925	-	0	-52925	0	-100
Додатковий капітал	1043117	1029544	548349	-13573	-481195	-1,3	-46,74
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	78135	102354	602526	+24219	+500172	-30,99	+488,69

Кінець таблиці 3.2

1	2	3	4	5	6	7	8
Усього за розміром I	1951052	1961698	1927750	+10646	- 33948	+ 0,55	- 1,73
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення							
Відстрочені податкові зобов'язання	15825	32099	-	+16274	-32099	+102,84	-100
Інші довгострокові зобов'язання	-	-	66	0	+66	0	-
Довгострокові забезпечення	-	-	1815	0	+1815	0	-
Цільове фінансування	-	580	580	+580	0	-	0
Усього за розділом II	15825	32679	2461	+16854	-30218	+106,5	-92,47
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Короткострокові кредити банків	-	-	3254	0	+3254	0	-
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	-	-	9	0	+9	0	-
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	11679	5890	16453	-5789	+10563	-49,57	+179,34
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунки з бюджетом	17678	11489	18887	-6189	+7398	-35	+64,39
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	1852	2792	3412	+940	+620	+50,76	+22,2
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	4492	6883	8968	+2391	+2085	+53,23	+30,29
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	2888	5954	4742	+3066	-1212	+106,16	-20,36
Поточні забезпечення	9296	13237	30141	+3941	+16904	+42,39	+127,7
Інші поточні зобов'язання	8144	13399	1392	+5255	-12007	+64,53	-89,61
Усього за розділом III	56029	59644	87258	+3615	+27614	+6,45	+46,3
Баланс	2022906	2054021	2017469	+31115	-36552	+1,54	-1,78

Джерело: розроблено авторами на основі звітних даних ДП «МА «Львів»

Необоротні активи досліджуваного підприємства у 2017 році становили 1871238 тис. грн. В 2018 році вони зменшилися 1815196 тис. грн. В наступному році необоротні активи знову зменшилися на – 100237 тис. грн. або на 5,52 % та дорівнювали 1714959 тис. грн.

З таблиці 1.1 видно, що найбільшу частку в необоротних активах займають основні засоби ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького».

Що ж стосується оборотних активів, то в 2018 році вони збільшилися в порівнянні з 2017 роком на 87157 тис. грн. і стали дорівнювати 238825 тис. грн. В 2019 оборотні активи знову зросли на 26,67 % та становили 302510 тис. грн.

Проаналізувавши пасив Балансу, можна зробити висновок, що власний капітал підприємства у 2018 році в порівнянні з 2017 роком збільшився на

10646 тис. грн. та його сума становила 1961698 тис. грн., проте у 2019 році він зменшився на 1,73 % і став дорівнювати 1927750 тис. грн. Найбільшу частку у власному капіталі у кожному з трьох років становив додатковий капітал.

Довгострокові зобов'язання і забезпечення підприємства у 2017 році становили 15825 тис. грн. У 2018 році вони зросли на 16854 тис. грн., а у 2019 році знову зменшилися до суми 2461 тис. грн.

Поточні зобов'язання і забезпечення досліджуваного підприємства у 2018 році порівняно з 2017 роком зросли на 3 615 тис. грн., їх сума становила 59644 тис. грн. В 2019 році знову спостерігається зростання поточних зобов'язань і забезпечень на 46,3%.

Фінансовий результат – це результат діяльності суб'єктів господарювання, який визначається як різниця між сумами доходів та відповідних їм витрат, виражена у абсолютних показниках прибутку (збитку). Фінансовий результат (прибуток або збиток) є одним з найважливіших економічних показників, характеризує всі сторони фінансово-господарської діяльності підприємства [52].

Динаміку показників, що характеризують фінансові результати ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького», наведено у табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» за 2017-2019 роки

Показники	Роки			Відхилення , +/-			
	2017, тис.грн	2018, тис.грн	2019, тис.грн	Абсолютне, тис. грн		Відносне, %	
				2018/ 2017	2019/ 2018	2018/ 2017	2019/ 2018
1	2	3	4	5	6	7	8
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	390233	522950	596980	+132717	+ 74030	+34	+ 14,16
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	302471	358680	431340	+ 56209	+ 72660	+ 18,58	+20,26
Валовий прибуток	87762	164270	165640	+ 76508	+ 1370	+ 87,17	+ 0,83
Фінансовий результат від операційної діяльності	71507	142215	114801	+ 70708	- 27414	+ 98,88	- 19,28
Фінансовий результат до оподаткування	150641	155889	127656	+ 5248	- 28233	+ 3,48	- 18,11
Чистий прибуток	123526	127829	104678	+ 4303	- 23151	+3,48	- 18,11
Витрати на операційну діяльність разом	339317	412720	510446	+ 73403	+ 97726	+ 21,63	+ 23,68
Витрати на оплату праці	145982	186696	232311	+ 40714	+ 45614	+ 27,89	+ 24,43
Матеріальні затрати	37702	44855	46674	+ 7153	+ 1819	+ 18,97	+ 4,06

Джерело: розроблено авторами на основі звітних даних ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького»

Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) визначається шляхом вирахування з валового доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) відповідних податків, зборів, знижок та ін. На ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» у кожному з проаналізованих років даний показник зростав. У 2018 році чистий дохід зріс на 34% у порівнянні з 2017 роком, у 2019 році – на 14,16 % у порівнянні з 2018 роком.

Сума собівартості реалізованої продукції також кожен рік зростала.

Валовий прибуток — це прибуток, розрахований за реалізованою продукцією як різниця між чистим доходом і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг). У 2017 році валовий прибуток підприємства становив 87762 тис. грн. В наступному році він зріс майже у два рази. В 2019 році показник знов показав позитивну динаміку, проте лише на 0,87%.

Фінансовий результат від операційної діяльності визначається як різниця між сумою валового прибутку та інших операційних доходів і витрат (адміністративних, витрат на збут та інших витрат). У 2018 році показник збільшився на 70708 тис. грн. або аж на 98,88 % у порівнянні з 2017 роком і становив 142215 тис грн. В наступному 2019 році фінансовий результат від операційної діяльності зменшився на 19,28 %.

Фінансовий результат до оподаткування в бухгалтерському обліку формується шляхом визначення різниці між доходами та витратами. На ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» Фінансовий результат до оподаткування в 2017 році становив 150641 тис. грн. У 2018 році він зріс на 5248 тис. грн. у порівнянні з 2017 роком. Ще через рік фінансовий результат зменшився на 18,11% і дорівнював 127656 тис. грн.

Чистий прибуток — частина балансового прибутку підприємства, яка залишається в його розпорядженні після сплати податків, зборів, відрахувань і інших обов'язкових платежів до бюджету. Чистий прибуток авіаційного підприємства у 2018 році збільшився на 3,48% в порівнянні з 2017 роком. У 2019 році він зменшився на 18,11% та становив 104678 тис. грн.

На рис. 3.1 можна побачити динаміку валового прибутку та чистого прибутку ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» за 2017-2019 роки.

Витрати на операційну діяльність підприємства групують за такими економічними елементами: матеріальні затрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати. Динаміка суми усіх операційних витрат підприємства за 2017-2019 роки наведена на рис. 3.2.

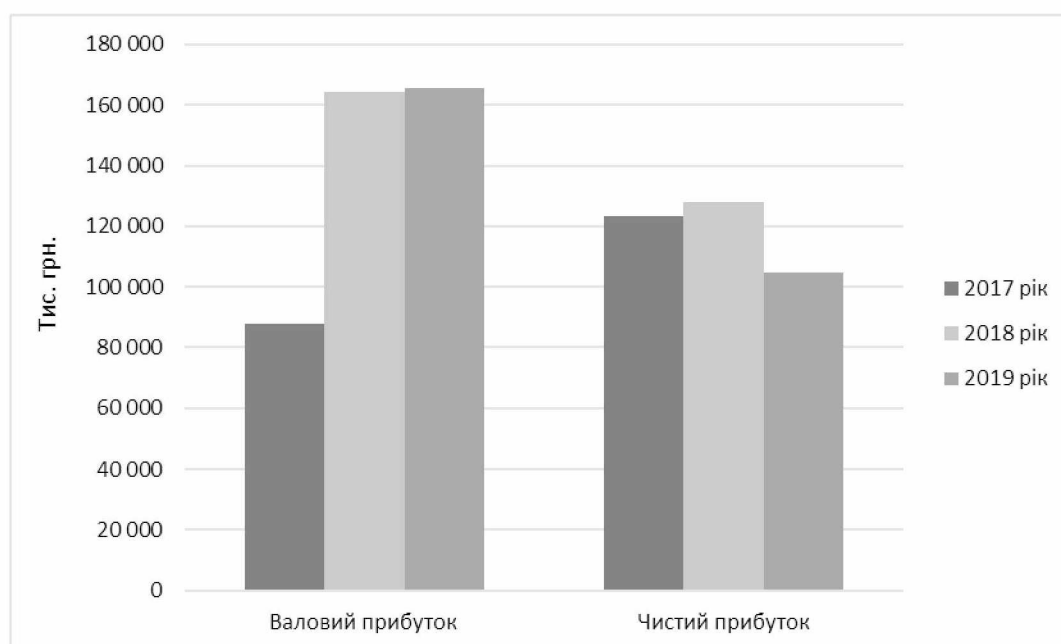

Рисунок 3.1 – Динаміка валового та чистого прибутку ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» за 2017-2019 роки

Джерело: розроблено авторами на основі звітних даних ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького»

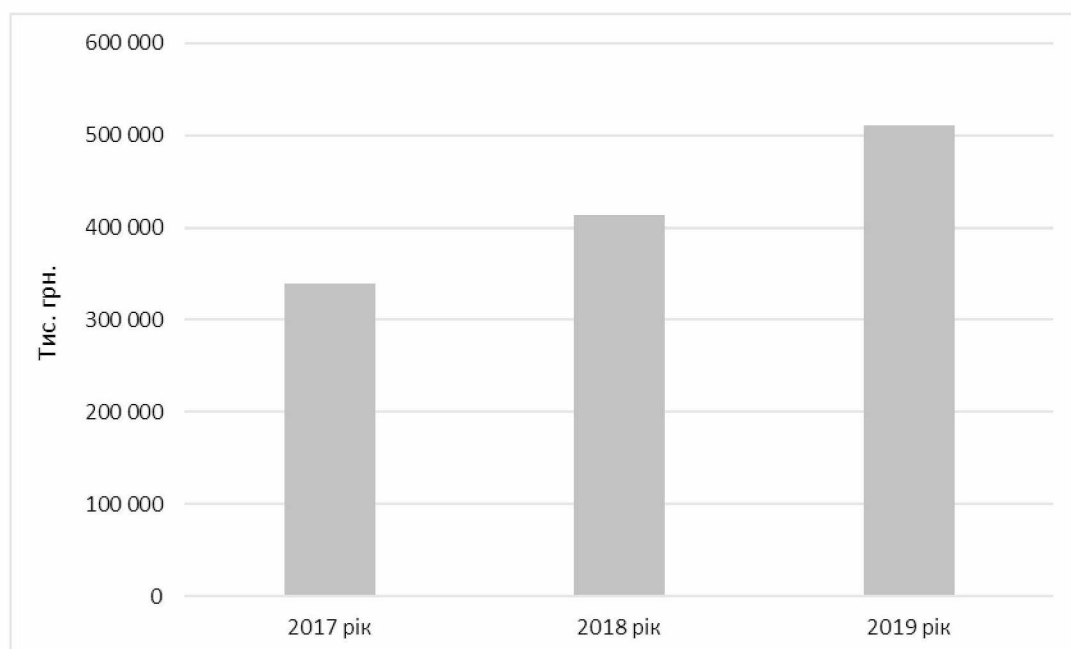

Рисунок 3.2 – Динаміка витрат на операційну діяльність разом ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» за 2017-2019 роки

Джерело: розроблено авторами на основі звітних даних ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького»

Показники майнового стану ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» за 2017-2019 роки ми навели у табл. 3.4.

Таблиця 3.4 – Аналіз показників майнового стану ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» за 2017-2019 роки

Показники	Формули для розрахунку	Роки			Відхилення, +/-	
		2017	2018	2019	2018/ 2017	2019/ 2018
1	2	3	4	5	6	7
Валюта балансу, тис. грн	Ф. № 1, р. 1300	2022906	2054021	2017469	+ 31115	-36552
Середня величина основних засобів, тис. грн	Ф. № 1, р. 1010 (гр.3 + гр.4) / 2	1814017,5	1750101	1638242,5	- 63916,5	-111858,5
Фондоозброєність, тис. грн / чол.	Середня величина основних засобів / Середньооблікова чисельність персоналу	1915,54	1736	1538,26	- 179,54	-197,74
Фондовіддача основних фондів	Чиста виручка від реалізації / Середня величина ОЗ	0,22	0,3	0,36	+ 0,08	+ 0,06
Частка основних засобів в активах	Первісна вартість основних засобів / Активи	1,2	1,19	1,38	- 0,01	+ 0,19
Коефіцієнт зносу основних засобів	Знос основних засобів / Первісна вартість основних засобів	0,27	0,3	0,42	+ 0,03	+ 0,12

Джерело: розроблено авторами на основі звітних даних ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького»

Аналіз майна підприємства передбачає проведення аналізу складу майна та його структури, вивчення джерел формування майна, зміни складових майна і джерел його формування.

До показників, які допомагають здійснити аналіз майнового стану, належать валюта балансу, середня величина ОЗ, фондоозброєність, фондovіддача ОФ, частка ОЗ в активах, коефіцієнт їхнього зносу.

Валюта балансу відображає сукупну вартість активів ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького». У 2017 році вона становила 2022906 тис. грн., в 2018 році збільшилася до 2054021 тис. грн., а у 2019 році знизилась на 36552 тис. грн. та стала дорівнювати 2017469 тис. грн.

За три роки середня величина основних засобів авіаційного підприємства показала негативні зміни в динаміці. У 2018 році порівняно з 2017 вона зменшилася на 63916,5 тис. грн., у 2019 році порівняно з 2018 – на 111858,5 тис. грн.

Фондоозброєність характеризує ефективність використання основних фондів ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького», показує вартість основних виробничих фондів, яка припадає на одного робітника. За 2017-2019 роки значення показника на досліджуваному підприємстві зменшувалося.

Фондовіддача основних фондів відображає яка величина доходу, отриманого від реалізації послуг припадає на 1 грн., вкладену в основні фонди, які використовуються авіаційним підприємством для реалізації послуг. За проаналізований період спостерігається зростання фондovіддачі основних фондів підприємства.

Частка основних засобів ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» вказує на частку коштів, які воно інвестувало в основні засоби, у валюті балансу. Значення цього показника з 2017 року по 2019 рік змінилося досить незначно.

Коефіцієнт зносу основних засобів, що характеризує рівень фізичного зносу основних фондів на досліджуваному підприємстві, з кожним проаналізованим роком збільшувалось.

Фінансова стійкість – поняття, що характеризує здатність підприємства зберігати цілісність та рівновагу в умовах негативних та позитивних впливів

різноманітних внутрішніх і зовнішніх факторів завдяки ефективному використанню ресурсів [53].

У таблиці 3.5 ми проаналізували показники фінансової стійкості ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» за 2017-2019 роки.

Таблиця 3.5 – Аналіз показників фінансової стійкості ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» за 2017-2019 роки

Показники	Формули для розрахунку	Роки			Відхилення, +/-	
		2017	2018	2019	2018/ 2017	2019/ 2018
1	2	3	4	5	6	7
Власні обігові кошти (робочий, функціонуючий капітал)	Оборотні активи – короткострокові зобов'язання	95639	179181	215252	+ 83542	+ 36 071
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	Власні обігові кошти / Оборотні активи	0,63	0,75	0,71	+ 0,12	- 0,04
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	Власний капітал / Пасиви	0,96	0,96	0,96	0	0
Коефіцієнт фінансової залежності	1 – Коеф. автономії	0,04	0,04	0,04	0	0
Коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу	Власні обігові кошти / Власний капітал	0,05	0,09	0,11	+ 0,04	+ 0,02
Коефіцієнт фінансової стабільності (коефіцієнт фінансування)	Власні кошти / Позичені кошти	27,2	21,25	21,49	- 5,95	+ 0,24
Коефіцієнт фінансової стійкості	Власний капітал + довгострокові зобов'язання / Пасиви	0,97	0,97	0,96	0	- 0,01

Джерело: розроблено авторами на основі звітних даних ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького»

Ступінь фінансової стійкості підприємства можна оцінювати за критеріями, яким відповідають показники з табл. 3.5.

Сума власних обігових коштів характеризує частину оборотних активів ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького», які фінансуються за рахунок довгострокових зобов'язань та власного капіталу. За проаналізований період спостерігається позитивна динаміка обсягу показника.

Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами демонструє можливість ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» перетворювати активи у ліквідні кошти. Його нормативним значенням є 0,1 і вище. Високе значення показника на досліджуваному підприємстві свідчить про його фінансову стійкість і здатність проводити активну діяльність навіть в умовах відсутності доступу до позикових коштів і зовнішніх джерел фінансування підприємства.

Коефіцієнт фінансової незалежності характеризує здатність ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» виконати зовнішні зобов'язання за рахунок власного капіталу. Його рекомендоване значення має дорівнює більше 0,5. За 2017-2019 роки значення даного коефіцієнта дорівнює майже 1, тобто підприємство спроможне профінансувати майже 100% активів за рахунок власного капіталу.

Оберненим до попереднього є коефіцієнт фінансової залежності, який показує ступінь залежності ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» від зовнішніх зобов'язань. Низьке значення цього показника може говорити про неповне використання можливостей підприємством. Для підвищення значення воно може залучати додаткові позикові кошти кредитних організацій, банків, інших підприємств.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу характеризує частку власних обігових коштів ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» у власному капіталі. Хоча динаміка зміни показника є позитивною, його значення нижче норми, тому підприємству необхідно працювати в напрямку збільшення частки власних ресурсів.

Показник фінансової стабільності свідчить про забезпеченість заборгованості ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» власними коштами.

Його нормативне значення має дорівнювати більше 1. Досить високе значення цього показника за проаналізований період свідчить про фінансову стійкість підприємства та про низький рівень фінансових ризиків.

Коефіцієнт фінансової стійкості демонструє частку стабільних джерел фінансування авіаційного підприємства у їх загальному обсязі. Високе значення показника за 2017-2019 роки вказує на хороші перспективи розвитку підприємства та низький ризик банкрутства.

Аналіз показники ліквідності ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» за 2017-2019 роки ми провели у табл. 3.6.

Таблиця 3.6 – Аналіз показників ліквідності ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» за 2017-2019 роки

Показники	Формули для розрахунку	Роки			Відхилення, +/-		Рекомендоване значення
		2017	2018	2019	2018/ 2017	2019/ 2018	
1	2	3	4	5	6	7	8
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	2,7	4	3,47	+1,3	- 0,53	> 2
Коефіцієнт швидкої ліквідності	Оборотні активи – запаси / Поточні зобов'язання	2,48	3,72	3,25	+ 1,24	- 0,47	> 1
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошові кошти / Поточні зобов'язання	1,79	2,87	2,32	+ 1,08	-0,55	0,2 – 0,35

Джерело: розроблено авторами на основі звітних даних ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького»

Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт покриття) характеризує достатність обігових коштів ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» для погашення своїх короткострокових зобов'язань. Незважаючи на зменшення показника у 2019 році, його значення у 2017-2019 роках перевищує 2, тобто перебуває у межах норми [54].

Коефіцієнт швидкої ліквідності - показник, який показує здатність досліджуваного підприємства вчасно погасити свої термінові борги за допомогою найліквідніших активів. Значення показників за 2017-2019 роки вказують на те, що в ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» достатньо ліквідних оборотних коштів для своєчасного розрахунку за зобов'язаннями.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності характеризує готовність та здатність підприємства негайно погасити поточну заборгованість, не чекаючи, наприклад, оплати дебіторської заборгованості. На ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» значення коефіцієнта за проаналізований період є більшим за нормативне значення. Це може свідчити про нераціональне використання фінансових ресурсів підприємства.

Динаміка коефіцієнтів ліквідності ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» за 2017-2019 роки відображена на рис. 3.3.

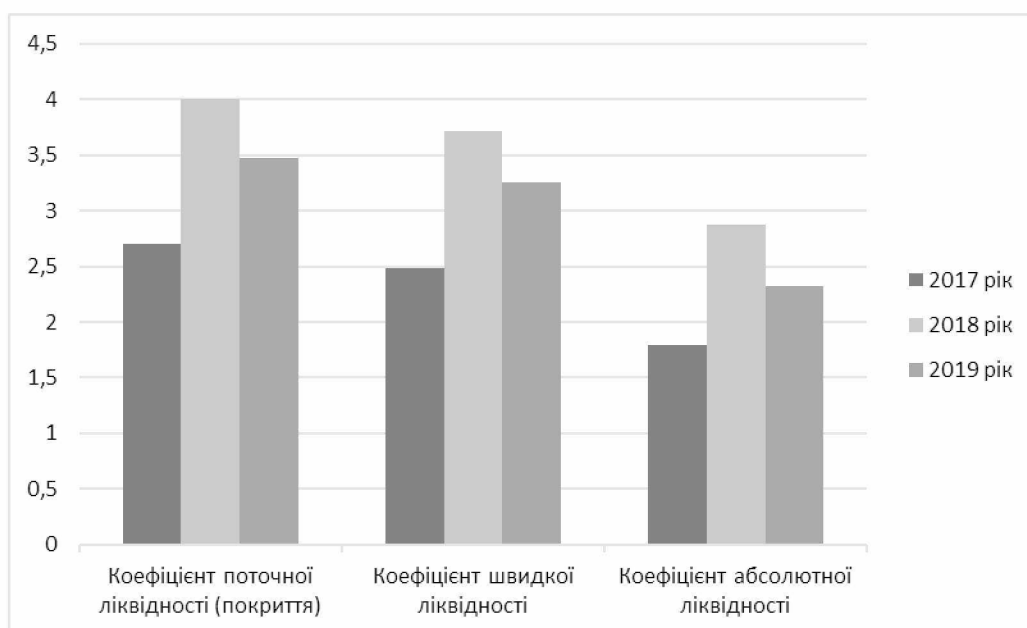

Рисунок 3.3 – Динаміка коефіцієнтів ліквідності ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» за 2017-2019 роки

Джерело: розроблено авторами на основі звітних даних ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького»

Аналіз показників рентабельності ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» за 2017-2019 роки ми навели у табл. 3.7.

Таблиця 3.7 – Аналіз показників рентабельності ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» за 2017-2019 роки, %

Показники	Формули для розрахунку	Роки			Відхилення, +/-	
		2017	2018	2019	2018/ 2017	2019/ 2018
1	2	3	4	5	6	7
Рентабельність активів за прибутком від звичайної діяльності до оподаткування	Прибуток від звичайної діяльності / Активи	7,4	7,6	6,33	+ 0,2	- 1,27
Рентабельності активів за чистим прибутком	Чистий прибуток / Активи	6	6,3	5,19	+ 0,3	- 1,11
Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток / Власний капітал	6,2	6,5	5,43	+ 0,3	- 1,07
Рентабельність виробничих фондів	Чистий прибуток / Виробничі фонди	5	5,2	3,74	+ 0,2	- 1,46
Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від реалізації	Прибуток від реалізації / Чиста виручка від реалізації	18,4	25,1	21,38	+ 6,7	- 3,62
Рентабельність витрат	Прибуток від реалізації / Витрати на виготовлення і реалізацію продукції	15,5	33,5	27,19	+ 18	- 6,31
Період окупності капіталу, (роки)	Активи / Чистий прибуток	16	16	19	0	+ 3

Джерело: розроблено авторами на основі звітних даних ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького»

Рентабельність – показник, який показує ефективність роботи підприємства, що спрямована на отримання прибутку та вказує на якість управлінських рішень, що стосуються фінансової, операційної та інвестиційної діяльності підприємства [55].

Рентабельність активів за прибутком від операційної діяльності показує скільки прибутку від операційної діяльності ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» отримало на одиницю коштів, які підприємство інвестувало в активи за 2017-2019 роки. З таблиці 3.7 видно, що у 2018 році порівняно з 2017

роком значення показника збільшилося на 0,2, а у 2019 році зменшилось на 1,27.

Рентабельність активів за чистим прибутком, що показує скільки чистого прибутку припадає на одиницю коштів, інвестованих підприємством в активи, теж у 2018 році збільшилась, проте у 2019 році зменшилась.

Рентабельність власного капіталу – показник, який вказує скільки прибутку досталося підприємству на одиницю власного капіталу [56].

Проаналізувавши рентабельність виробничих фондів, ми дізналися скільки чистого прибутку припадає на одиницю виробничих фондів ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького». За 2016-2018 роки показник показав позитивну динаміку.

Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком - показник, який вказує на обсяг прибутку на одиницю виручки, яку ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» отримує від реалізації послуг. У 2018 році показник збільшився на 6,7, а у 2019 році зменшився на 3,62.

Динаміка рентабельності витрат підприємства за 2017-2019 роки аналогічна з динамікою попередніх показників. Цей показник характеризує величину прибутку від реалізації ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького», що припадає на одиницю витрат, необхідних на реалізацію.

Період окупності власного капіталу - відображає період, протягом якого капітал ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» компенсується чистим прибутком, тобто окупиться. Порівняно з 2017 роком, у 2018 році період окупності на підприємстві не змінився, проте у 2019 році він збільшився на 3 роки.

Загалом, аналіз фінансового стану ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» показав, що підприємство перебуває у хорошому фінансовому стані та є фінансово стійким.

Для збереження стійкого фінансового стану досліджуваного підприємства необхідне раціональне управління наявними фінансовими ресурсами, зокрема визначення оптимальних обсягів виробничих запасів, управління дебіторською

заборгованістю, зменшення витрат та забезпечення безперебійної роботи підприємства.

3.2 Аналіз безготівкових розрахунків на досліджуваному підприємстві

Успішне фінансування будь-якого підприємства в ринкових умовах можливе лише за умови здійснення безперервного руху грошових коштів - їх знаходження і вибуття та забезпечення наявності вільного залишку коштів на рахунках у банку.

Надходження та вибуття коштів на ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» здійснюється у безготівковій формі. Здійсненні безготівкові розрахунки підприємства формують його грошові потоки. Тому для аналізу безготівкових розрахунків підприємства доцільно проаналізувати його грошові потоки.

Необхідність проведення аналізу грошових потоків виникає в кожній організації чи установі. Поетапний аналіз грошових потоків дає інформацію для оцінки діяльності підприємства в минулому, теперішньому часі, а також є основою для прогнозування і планування його грошових потоків на майбутнє.

Основна мета аналізу надходження та вибуття безготівкових грошових коштів полягає у:

- виявленні причин дефіциту або ж, навпаки, надлишку коштів і визначенні джерел їх надходження й напрямків вибуття;
- виявленні рівня достатності грошових коштів, необхідних для нормального функціонування підприємства;
- визначенні ефективності та інтенсивності використання коштів в процесі операційної, інвестиційної і фінансової діяльності.

Аналіз грошових потоків проводять по підприємству в цілому, а також у розрізі основних видів господарської діяльності і центрах відповідальності [57].

Операційна діяльність – це основна діяльність підприємства, пов'язана з виробництвом та реалізацією продукції (послуг, робіт), забезпечує основну частку доходу і є головною метою створення підприємства [8].

Інвестиційна діяльність – це сукупність операцій з придбання та продажу довгострокових (необоротних) активів, а також короткострокових (поточних) фінансових інвестицій, які не є еквівалентами грошових коштів [8].

Фінансова діяльність – це сукупність операцій, які призводять до зміни розміру і складу власного та позикового капіталів підприємства [8].

Для аналізу безготівкових грошових коштів на ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» ми використали його Звіти про рух грошових коштів за 2017-2019 роки, які наведені у додатках И – Л.

В таблиці 3.8 ми навели показники чистого руху безготівкових коштів ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» за 2017-2019 роки.

Таблиця 3.8 – Динаміка чистого руху коштів ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» за 2017-2019 роки

Показники	Роки			Відхилення, +/-	
	2017	2018	2019	2018/2017	2019/2018
Чистий рух коштів від операційної діяльності, тис. грн.	47365	95281	112684	+ 47916	+ 17403
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності, тис. грн.	- 12333	- 23308	- 54970	- 10975	- 31662
Чистий рух коштів від фінансової діяльності, тис. грн.	-	-	-	-	-
Чистий рух коштів за звітний період, тис. грн.	35023	71973	57714	+ 36950	- 14259

Джерело: розроблено авторами на основі звітних даних ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького»

З таблиці 3.8 видно, що в усіх проаналізованих роках основну частину чистого руху коштів ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» за звітний період складає чистий рух коштів від операційної діяльності. У 2018 році чистий рух коштів зріс на 36950 тис. грн. в порівнянні з 2017 роком. В

наступному 2019 році сума чистого руху грошових коштів за звітний період зменшилась на 14259 тис. грн. у порівнянні з 2018 роком.

В 2017-2019 роках чистий рух коштів від інвестиційної діяльності має негативне значення.

Фінансової діяльності за три роки авіаційне підприємство не здійснювало, відповідно ні надходжень, ні витрачань пов'язаних з цим видом діяльності немає.

Динаміку чистого руху грошових коштів від операційної та інвестиційної діяльності, а також чистого руху коштів загалом за звітний період ми зобразили на рис. 3.4.

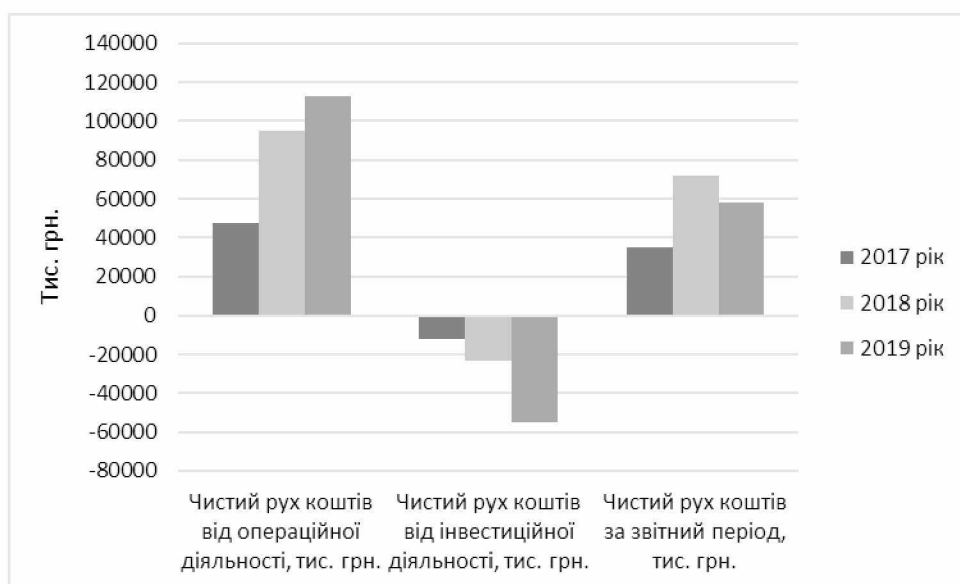

Рисунок 3.4 – Динаміка чистого руху коштів ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» за 2017-2019 роки

Джерело: розроблено авторами на основі звітних даних ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького»

Рух та структуру безготівкових грошових коштів ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» від операційної діяльності за 2017-2019 роки ми навели у табл. 3.9.

Таблиця 3.9 – Рух і структура надходжень та витрачань безготівкових коштів пов'язаних з операційною діяльністю ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» за 2017-2019 роки

Стаття	2017 рік		2018 рік		2019 рік		Відхилення, +/-	
	Сума, тис.грн.	Питома вага, %	Сума, тис.грн.	Питома вага, %	Сума, тис.грн.	Питома вага, %	2018/ 2017	2019/ 2018
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Надходження від:								
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	399871	95,19	562840	95,52	616120	94,88	+ 162969	+ 53280
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	5217	1,24	8915	1,51	6690	1,03	+ 3698	- 2225
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	904	0,22	949	0,16	265	0,04	+ 45	- 684
Надходження від операційної оренди	12015	2,86	14052	2,38	21852	3,37	+ 2037	+ 7800
Інші надходження	2090	0,49	2458	0,43	4438	0,68	+ 368	+ 1980
Всього надходжень	420097	100	589214	100	649365	100	+ 169117	+ 60151
Витрачання на оплату:								
Товарів (робіт, послуг)	71204	19,1	118642	24,02	137615	25,64	+ 47438	+ 18973
Праці	118489	31,79	150039	30,38	183008	34,1	+ 31550	+ 32969
Відрахувань на соціальні заходи	31231	8,38	40168	8,13	48876	9,1	+ 8937	+ 8708
Зобов'язань з податку на прибуток	19915	5,34	31881	6,45	24737	4,61	+ 11966	- 7144
Зобов'язань з податку додану вартість	6247	1,68	6791	1,37	5182	0,97	+ 544	- 1609
Зобов'язань з інших податків і зборів	124649	33,44	143849	29,13	135231	25,2	+ 19 200	- 8618
Інші витрачання	997	0,27	2563	0,52	2032	0,38	+ 1566	- 531
Всього витрачань	372732	100	493933	100	536681	100	+ 121201	+ 42748
Чистий рух коштів від операційної діяльності	47365	-	95281	-	112684	-	+ 47916	+ 17403

Джерело: розроблено авторами на основі звітних даних ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького»

Таким чином, до надходжень безготівкових коштів ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького від операційної діяльності за 2017-2019 роки, відносяться:

1. Надходження від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
2. Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках;
3. Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені);
4. Надходження від операційної оренди;
5. Інші надходження

В 2018 році сума всіх надходжень від операційної діяльності підприємства, в порівнянні з 2017 роком, збільшилась на 169117 тис. грн. У наступному 2019 році надходження безготівкових коштів збільшились на 60151 тис. грн., їхня сума склала 649365 тис. грн.

До витрачань від операційної діяльності авіаційного підприємства, що були здійсненні у безготівковій формі, належать витрачання на оплату:

1. Товарів (робіт, послуг);
2. Праці;
3. Відрахувань на соціальні заходи;
4. Зобов'язань з податку на прибуток;
5. Зобов'язань з податку на додану вартість;
6. Зобов'язань з інших податків і зборів;
7. Інших витрачань.

З кожним проаналізованим роком витрачання безготівкових коштів ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» теж зростали. У 2018 році сума витрачань зросла на 121201 тис. грн. у порівнянні з 2019 роком, а у 2019 році – на 42748 тис. грн. у порівнянні з 2018 роком.

Для наочності структуру надходжень та витрачань безготівкових коштів за останній проаналізований рік ми навели на рис. 3.5 та 3.6.

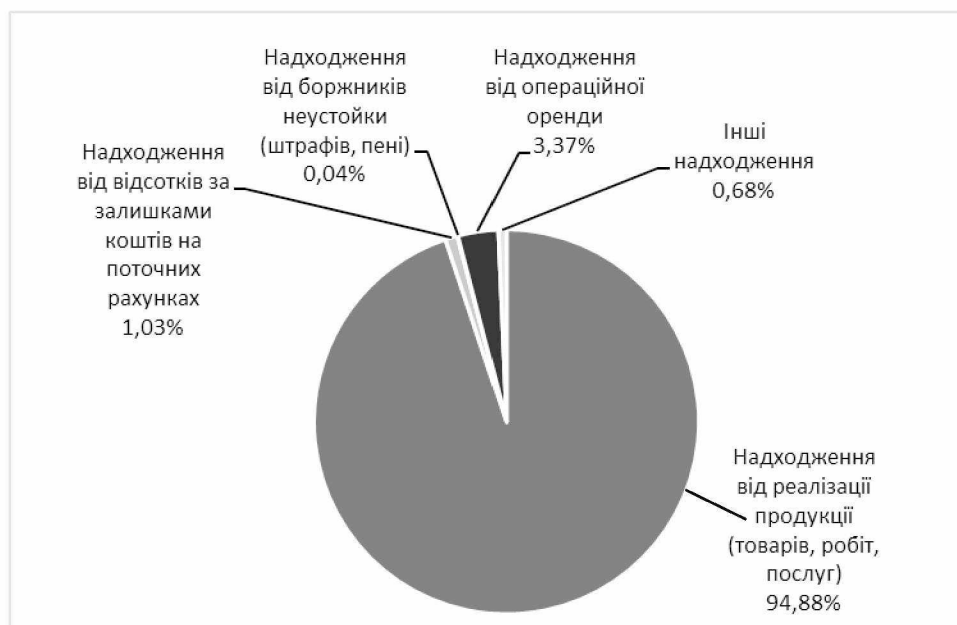

Рисунок 3.5 – Структура надходжень безготівкових коштів ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» від операційної діяльності за 2019 рік

Джерело: розроблено авторами на основі звітних даних ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького»

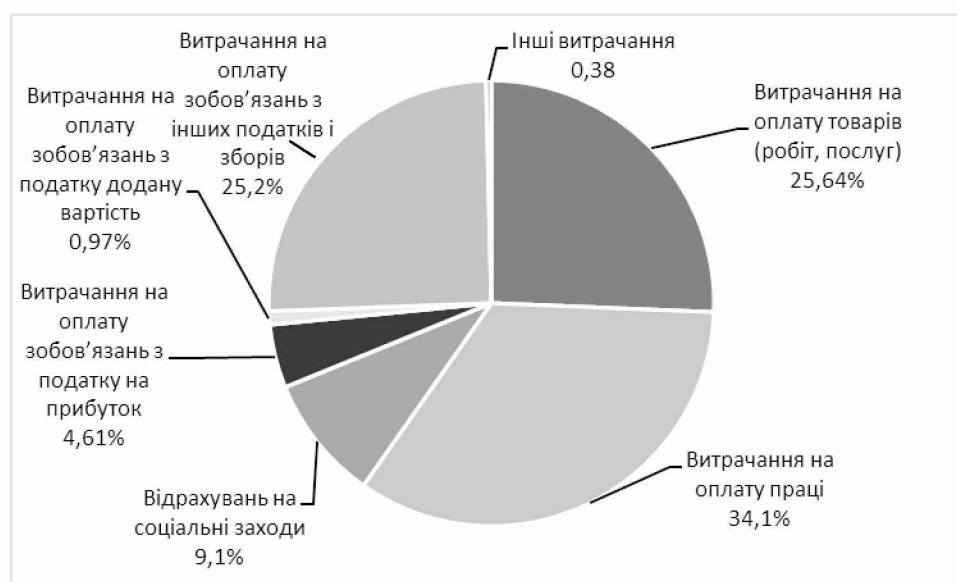

Рисунок 3.6 – Структура витрачань безготівкових коштів ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» від операційної діяльності за 2019 рік

Джерело: розроблено авторами на основі звітних даних ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького»

Загалом чистий рух грошових коштів від операційної діяльності в 2018 році збільшився на 47916 тис. грн. в порівнянні з 2017 роком та у 2019 році – на 17403 тис. грн. в порівнянні з 2018 роком.

У таблиці 3.10 ми навели рух грошових коштів підприємства від інвестиційної діяльності за 2017-2019 роки.

Таблиця 3.10 – Рух безготівкових грошових коштів ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» від інвестиційної діяльності за 2017-2019 роки

Стаття	Роки			Відхилення, +/-	
	2017	2018	2019	2018/2017	2019/2018
1	2	3	4	5	6
Надходження	-	-	-	-	-
Витрачання на придбання:					
Необоротних активів	12 333	23 308	53767	+ 10 975	+ 30459
Інші платежі	-	-	1203	-	+ 1203
Чистий рух коштів	- 12 333	- 23 308	- 54970	- 10 975	- 31662

Джерело: розроблено автором на основі звітних даних ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького»

З таблиці 3.10 видно, що надходжень безготівкових коштів від інвестиційної діяльності ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» не отримує. Проте у кожному з проаналізованих років підприємство витратило кошти на придбання необоротних активів, а у 2019 були витрати ще й на інші платежі.

Отже, з кожним проаналізованим роком чистий рух грошових коштів ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» зростав та мав додатне значення. Це означає, що надходження коштів підприємства у безготівковій формі перевищують його витрачання.

В таблиці 3.11 ми навели загальні суми безготівкових коштів за 2017-2019 роки, які авіаційне підприємство відображає у Балансах (Звітах про фінансовий стан).

Таблиця 3.11 – Аналіз статті Балансу «Рахунки в банках» ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» за 2017-2019 роки

Показники	Роки			Відхилення, +/-			
	2017, тис.грн	2018, тис.грн	2019, тис.грн	Абсолютне, тис. грн		Відносне, %	
				2018/ 2017	2019/ 2018	2018/ 2017	2019/ 2018
1	2	3	4	5	6	7	8
Рахунки в банках	100069	171079	202422	+ 71010	+ 31343	+ 70,96	+ 18,32

Джерело: розроблено авторами на основі звітних даних ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького»

Таким чином, загальна сума грошових коштів на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути вільно використані для поточних операцій, з кожним роком зростала. У 2017 році сума коштів на рахунках в банках становила 100069 тис. грн. В наступному 2018 році сума збільшилась аж на 70,96 %, а у 2019 році – на 18,32 %.

Для вчасного здійснення безготівкових розрахунків з контрагентами та підтримання поточної діяльності підприємству необхідно постійно мати в своєму розпорядженні достатній обсяг грошових ресурсів. Тому особливої уваги потребує аналіз ефективності здійснення грошових потоків у безготівковій формі (табл. 3.12).

Таблиця 3.12 – Показники ефективності здійснення грошових потоків у безготівковій формі ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» за 2017-2019 роки

Показники	Формули для розрахунку	Роки			Відхилення, +/-	
		2017	2018	2019	2018/ 2017	2019/ 2018
1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт рентабельності залишку безготівкових грошових коштів	Чистий прибуток/ Середній залишок безготівкових коштів	1,53	0,94	0,56	- 0,62	- 0,38

Кінець таблиці 3.12

1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт рентабельності витрачених безготівкових грошових коштів	Чистий прибуток/ Негативний грошовий потік	0,32	0,25	0,18	- 0,07	- 0,07
Коефіцієнт рентабельності безготівкових грошових коштів отриманих	Чистий прибуток/ Позитивний грошовий потік	0,29	0,22	0,16	- 0,07	- 0,06
Коефіцієнт рентабельності чистого грошового потоку	Чистий прибуток/ Чистий грошовий потік	3,53	1,71	1,81	- 1,82	+ 0,1
Коефіцієнт ефективності грошових потоків	Чистий грошовий потік/ Негативний грошовий потік	0,09	0,14	0,1	+ 0,05	- 0,04
Показник рівня достатності надходження безготівкових грошових коштів	Позитивний грошовий потік/ Негативний грошовий потік	1,09	1,14	1,1	+ 0,05	- 0,04

Джерело: розроблено авторами на основі звітних даних ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького»

Коефіцієнт рентабельності залишку безготівкових грошових коштів відображає суму прибутку, яка припадає на 1 грн. безготівкових коштів, що знаходяться у розпорядженні підприємства в середньому протягом року.

Коефіцієнт рентабельності витрачених грошових коштів показує суму прибутку, яка припадає на 1 грн. безготівкових грошових коштів, витрачених підприємством за рік.

Коефіцієнт рентабельності безготівкових грошових коштів отриманих відображає суму прибутку, яка припадає на 1 грн. безготівкових коштів, які підприємство отримало за рік.

Коефіцієнт рентабельності чистого грошового потоку відображає суму прибутку на 1 грн. чистого грошового потоку.

Коефіцієнт ефективності грошових потоків є узагальнюючим показником оцінки руху безготівкових грошових коштів підприємства.

Оптимальне значення показника рівня достатності надходження безготівкових грошових коштів дорівнює більше 1. Якщо рівень достатності

надходження грошових коштів менше одиниці, це свідчить про незбалансованість грошових потоків підприємства. На ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» цей показник щороку дорівнював більше 1. Це означає що у підприємства достатньо коштів для здійснення безготівкових розрахунків. Його надходження коштів у безготівковій формі перевищує витрачання [58].

Проаналізувавши рух грошових потоків від здійснення безготівкових розрахунків, можна охарактеризувати фінансовий стан підприємства. На ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» спостерігається позитивне значення чистого руху безготівкових коштів від операційної діяльності та негативне від інвестиційної і фінансової діяльності. Це свідчить, що завдяки операційній діяльності підприємство отримує достатньо безготівкових коштів для їхнього майбутнього інвестування та для погашення ними залучених кредитів. Тому можна стверджувати, що авіаційне підприємство перебуває у хорошому фінансовому стані та має достатньо коштів для здійснення ним безготівкових розрахунків.

Для підтримки та удосконалення аналізу безготівкових розрахунків досліджуваному підприємству необхідно:

- застосовувати систему контролю безготівкових грошових коштів, що дасть змогу значно підвищити ефективність усього процесу управління його діяльністю;

- здійснювати розробку фінансових планів надходження та витрачання безготівкових грошових коштів на наступний рік, в якому буде розрахунок планового доходу від основної діяльності та витрати грошових коштів у розрізі статей витрат;

- формувати звіти про надходження і використання безготівкових грошових коштів за кожен місяць та порівнювати їх з нормативними (плановими) показниками, що забезпечить оперативний контроль над здійсненням безготівкових розрахунків.

Висновки до розділу 3

Фінансовий аналіз – це метод оцінювання і прогнозування фінансового стану підприємства. Він служить основою обґрунтування рішень у сфері управління фінансовими ресурсами підприємства.

Основними завданнями аналізу фінансового стану ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» є:

- аналіз структури та динаміки активів та пасивів ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького»;
- аналіз майнового стану ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького»;
- аналіз структури та динаміки операційних витрат ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького»;
- аналіз фінансової стійкості ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького»;
- аналіз ліквідності ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького»;
- аналіз рентабельності ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького».

Загалом, аналіз фінансового стану ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» показав, що підприємство перебуває у хорошому фінансовому стані. Щороку воно отримувало фінансовий результат у вигляді прибутку. Значення показників, що характеризують фінансову стійкість підприємства показали, що воно є фінансово-стійким та здатне проводити активну діяльність навіть в умовах відсутності доступу до позикових коштів і зовнішніх джерел фінансування.

Аналіз ліквідності ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» показав, що у нього достатньо ліквідних оборотних коштів для своєчасного розрахунку за зобов'язаннями.

Успішне фінансування будь-якого підприємства в ринкових умовах можливе лише за умови здійснення безперервного руху грошових коштів - їх

находження і вибуття та забезпечення наявності вільного залишку коштів на рахунках у банку.

Надходження та вибуття коштів на ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» здійснюється у безготівковій формі. Здійсненні безготівкові розрахунки підприємства формують його грошові потоки. Тому для аналізу безготівкових розрахунків підприємства доцільно аналізувати його грошові потоки.

Необхідність проведення аналізу грошових потоків виникає в кожній організації чи установі. Поетапний аналіз грошових потоків дає інформацію для оцінки діяльності підприємства в минулому, теперішньому часі, а також є основою для прогнозування і планування його грошових потоків на майбутнє.

Основна мета аналізу надходження та вибуття безготівкових грошових коштів полягає у:

- виявленні причин дефіциту або ж, навпаки, надлишку коштів і визначенні джерел їх надходження й напрямків вибуття;
- виявленні рівня достатності грошових коштів, необхідних для нормального функціонування підприємства;
- визначенні ефективності та інтенсивності використання коштів в процесі операційної, інвестиційної і фінансової діяльності.

В усіх проаналізованих роках основну частину чистого руху коштів ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» за звітний період складає чистий рух коштів від операційної діяльності. У 2018 році чистий рух коштів зріс на 36950 тис. грн. в порівнянні з 2017 роком. В наступному 2019 році сума чистого руху грошових коштів за звітний період зменшилась на 14259 тис. грн. у порівнянні з 2018 роком.

В 2017-2019 роках чистий рух безготівкових коштів від інвестиційної діяльності має негативне значення.

Безготівкових розрахунків, пов'язаних з фінансовою діяльністю, авіаційне підприємство не здійснювало, відповідно ні надходжень, ні витрачання коштів пов'язаних з цим видом діяльності немає.

У кожному з проаналізованих років чистий грошовий потік мав додатне значення, тобто підприємство мало більше надходжень безготівкових коштів ніж витрачань.

Проаналізувавши рух грошових потоків від здійснення безготівкових розрахунків також можна охарактеризувати фінансовий стан підприємства. На ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» спостерігається позитивне значення чистого руху безготівкових коштів від операційної діяльності та негативне від інвестиційної діяльності. Це свідчить, що завдяки операційній діяльності підприємство отримує достатньо безготівкових коштів для їхнього майбутнього інвестування та для погашення ними залучених кредитів. Тому можна стверджувати, що авіаційне підприємство перебуває у хорошому фінансовому стані та має достатньо коштів для здійснення ним безготівкових розрахунків.

Для підтримки та удосконалення аналізу безготівкових розрахунків досліджуваному підприємству необхідно:

- застосовувати систему контролю безготівкових грошових коштів, що дасть змогу значно підвищити ефективність усього процесу управління його діяльністю;

- здійснювати розробку фінансових планів надходження та витрачання безготівкових грошових коштів на наступний рік, в якому буде розрахунок планового доходу від основної діяльності та витрати грошових коштів у розрізі статей витрат;

- формувати звіти про надходження і використання безготівкових грошових коштів за кожен місяць та порівнювати їх з нормативними (плановими) показниками, що забезпечить оперативний контроль над здійсненням безготівкових розрахунків.

4 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА АУДИТУ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ

4.1 Мета, завдання, джерела інформації та етапи проведення аудиту безготівкових розрахунків

Однією з найважливіших складових життєдіяльності підприємства є постійний кругообіг грошових коштів, який утворюють грошові надходження та витрачання. В свою чергу грошовий обіг відображає відносини, які називаються розрахунками.

Використання в процесі управління господарськими суб'єктами достовірної та повної інформації про рух коштів та стан платіжної дисципліни підвищує якість управлінських рішень, позитивно впливає на поточний і прогностичний фінансовий стан підприємств. Саме цьому сприяє дієво організований і проведений аудит.

Аудит – перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою визначення їх достовірності, повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам.

Перевірка безготівкових розрахункових операцій є складовою частиною аудиту всієї господарсько-фінансової діяльності та здійснюється у зв'язку з іншими операціями. Це пояснюється тим, що багато інших операцій прямо або побічно впливають на безготівкові розрахунки. Особливо тісно аудит безготівкових розрахунків пов'язаний з аудитом готівкових коштів [59].

Після перевірки операцій з грошовими коштами, аудитор має встановити законність, достовірність і правильність їх здійснення та відображення в обліку і фінансовій звітності. Ці дії виступають метою даного аудиту.

До провідних завдань аудиту безготівкових розрахунків належать:

- встановлення правильності відкриття підприємством банківських рахунків;

- визначення законності використання рахунків для здійснення діяльності;
- визначення законності списання сум з банківських рахунків;
- визначення законності та ефективності використання грошових коштів, отриманих з поточних рахунків;
- встановлення правильності заповнення розрахункових документів;
- встановлення доцільності застосування окремих форм розрахунків з клієнтами;
- визначення своєчасності і повноти перерахування заборгованості клієнтам;
- виявлення повноти внесення грошових коштів із каси на поточні рахунки;
- виявлення повноти надходження короткострокових і довгострокових фінансових інвестицій;
- перевірка достовірності та правильності відображення господарських операцій з безготівковими грошовими коштами у бухгалтерському обліку;
- перевірка дотримання нормативно-правової бази, що регулює облік безготівкових розрахунків;
- перевірка відповідності сум банківських виписок сумам, що відображені у первинних розрахункових документах;
- перевірка загального стану синтетичного та аналітичного обліку операцій з безготівковими коштами.

Джерелами інформації під час аудиту банківських розрахункових і кредитних операцій є:

- платіжні документи;
- виписки банку з банківських рахунків підприємства;
- журнали-ордери 1 та 2 з обліку грошових коштів, довгострокових та короткострокових позик;
- відомості 1.2 та 1.3 за дебетом рахунків 31 «Рахунки в банках» та 33 «Інші кошти»;

- Головна книга;
- фінансова звітність підприємства: «Баланс», «Звіт про фінансові результати» та «Звіт про рух грошових коштів».

На наш погляд, процедуру аудиту безготівкових розрахунків найкраще розглядати в розрізі трьох етапів: підготовчого, основного та завершального. Детальніша інформація про них наведена у табл. 4.1. Проте варто зазначити, що кожна аудиторська фірма має власне бачення розробки етапів аудиту грошових коштів.

Таблиця 4.1 – Етапи проведення аудиту безготівкових розрахунків

Етапи	Аудиторські процедури
1	2
Підготовчий етап	Знайомство з діяльністю клієнта, визначення аудиторського ризику, укладання договору, складання плану та програми аудиторської перевірки
Основний етап	Безпосереднє проведення аудиту
Заключний етап	Узагальнення результатів аудиторської перевірки, аналіз виявлених порушень, складання аудиторського висновку

Джерело: розроблено авторами

На підготовчому етапі аудитор насамперед повинен:

- ознайомитися з галуззю, в якій працює клієнт та специфікою ведення бізнесу у ній;
- ознайомитися з фінансовою інформацією потенційного клієнта, яку слід отримувати як від клієнта, так і від третіх осіб (банків, контрагентів);
- зв'язатися з попереднім аудитором, який раніше проводив аудит клієнту;
- оцінити свою здатність задовільнити потреби клієнта та проаналізувати особливі обставини, через які цей проект може вважатися особливо ризикованим.

Після погодження аудиторської фірми прийняти клієнта та надати йому свої послуги між сторонами укладається договір.

Далі аудитор займається плануванням аудиту, складанням плану аудиту, який узгоджується з клієнтом. Якщо все узгоджено і клієнт готовий до проведення аудиту, то він надсилає відповідний лист, в якому вказує бажані строки перевірки. Аудиторська фірма виявляє свої можливості, визначає аудиторів, які будуть здійснювати аудит та складає відповідну програму з зазначенням у ній конкретних строків перевірки кожного напрямку аудиту та осіб, які будуть її проводити. Важливо, щоб один-два дні було виділено на підготовку аудиторам, які вивчають результати попереднього обстеження, законодавчі і нормативні документи, роблять робочі помітки для себе про те, на що потрібно звернути першочергову увагу. Від підготовки аудиту залежить якість та своєчасність його проведення, тому їй необхідно приділити належну увагу.

Етап проведення аудит грошових коштів на поточних рахунках в національній та іноземній валютах, корпоративних та інших банківських рахунках включає такі основні складові:

- вияснення інформації щодо кількості та видів рахунків, які відкриті у підприємства;
- перевірку правильності застосування кореспонденції бухгалтерських рахунків при відображенні банківських операцій;
- перевірку повноти та своєчасності відображення надходжень грошових коштів на рахунки і їхнього витрачання на товари чи послуги та на сплату до бюджету податків й обов'язкових платежів.

Аудит безготівкових операцій проводиться нарізно за кожним рахунком. Насамперед аудитор з'ясовує чи відповідає порядок відкриття та використання кожного з рахунків клієнта Інструкції «Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах» № 492 [25]. Для підтвердження наявності відкритих рахунків здійснюється зустрічна перевірка з банком, у якому вони відкриті.

Далі аудитор досліджує виписки банку, а саме перевіряє їхню порядкову нумерацію, правильність перенесення підсумків і залишків, що наведені у виписках в облікові реєстри, визначає чи обґрунтовано були здійснені операції, засвідчені у виписках. Якщо виявляється відсутність у підприємства певних виписок, аудитор може зв'язатися з банком та отримати їхні засвідчені копії.

При наявності розбіжностей між обліковими даними підприємства та виписками банку, слід встановлювати їх причини та, за необхідності, здійснювати зустрічну перевірку з банком. Якщо під час дослідження виписок знайдуться суми, які зайво списані з поточного рахунку, то їх відносять у дебет рахунку «Розрахунки за претензіями», помилково зараховані на поточний рахунок суми відображають проводкою Дт «Рахунки в банках» та Кт «Розрахунки за іншими операціями». Про всі виявлені під час аудиту помилки підприємство має письмово повідомити установу банку, встановити їх причини та оперативно вжити заходи щодо їх усунення.

Трапляється також, що бухгалтерія виправляє записи у виписці банку або додає до неї недоброякісні платіжні документи, наприклад, без банківського штампу. Тому дуже важливим завданням аудиту безготівкових розрахунків є перевірка достовірності виписок, які банки видають підприємству за кожним їхнім рахунком, зокрема, наявності у них штампів і підписів працівників установ банків. Виписка банку містить у собі лише цифрові дані, тому аудитору повинен знати побудову та код умовних цифрових позначок змісту операцій. Також необхідно пам'ятати, що записи у виписці банку за дебетом рахунку підприємства свідчать про витрачання коштів, а у кредиті – про надходження коштів.

Аудитор повинен ретельно перевіряти і зіставляти реквізити доданих до виписок банку платіжних документів. Подані до банку документи повинні мати такі обов'язкові реквізити: найменування, номер поточного рахунка, ідентифікаційні коди підприємства-відправника та підприємства-одержувача коштів, число, місяць та рік їх виписки. Форми первинних банківських документів та журналів їх реєстрації встановлюються чинним законодавством.

У разі автоматизованого ведення бухгалтерського обліку на підприємстві дозволяється надавати документи, складені у банківських системах.

Дуже важливо при проведенні аудиту звертати увагу на правильність оприбуткування в касу готівки, отриманої за чеком з банківського рахунку. Адже інколи бухгалтери можуть змовлятися з касиром та присвоювати собі отримані за чеками гроші, а їхню суму списувати в кредит рахунку «Розрахунки з іншими кредиторами». Тому суми грошових коштів, що надійшли від покупців та інших дебіторів, потрібно звіряти з записами в облікових регістрах та з даними виписок, рахунків та інших первинних документів. В разі виникнення певних розбіжностей даних слід здійснювати зустрічну перевірку з контрагентами.

Також, перевіряючи безготівкові операції, аудитору варто з'ясувати чи правильно наведені кореспонденції рахунків, які відображають зарахування грошових коштів на банківські рахунки, чи своєчасно виділялось ПДВ за оприбуткованими сумами виручки, авансів та ін.

Аналогічно здійснюється перевірка операцій, які свідчать про витрачання коштів з рахунків. При дослідженні таких операцій перевіряється чи своєчасно та у повному розмірі було оприбутковано в касу грошові кошти, зняті з банківського рахунку, та чи законно їх перераховано на рахунки постачальників або інших кредиторів. Важливо перевіряти щоб кожна з проведених операцій була підтверджена відповідними первинними документами та правильно відображена в обліку [59].

Досить важливим завданням аудиту грошових коштів є перевірка відповідності ведення бухгалтерського обліку грошових операцій на підприємстві чинним нормативно-правовим документам, що регулюють його ведення.

Для повноцінного аудиту безготівкових розрахунків, аудитору слід проводити аналіз надходження та вибуття грошових коштів клієнта від трьох видів діяльності. Джерелом для аналізу грошових потоків від операційної,

інвестиційної і фінансової діяльності є Звіт про рух грошових коштів (Форма № 3).

За допомогою аналізу цього звіту аудитор зможе вивчити динаміку грошових потоків, визначити суми перевищення надходження коштів над витрачанням або витрачання над надходженням. Основною метою аналізу грошових потоків є визначення платоспроможності та ліквідності підприємства, яка дуже часто залежать від грошового обігу.

Проаналізувавши рух грошових потоків, можна охарактеризувати фінансовий стан підприємства. Стверджувати що підприємство перебуває у хорошому фінансовому стані можна у тому випадку, коли спостерігається позитивне значення чистого руху грошових коштів від операційної діяльності та негативне від інвестиційної і фінансової діяльності. Це свідчить, що завдяки операційній діяльності підприємство отримує достатньо коштів для їхнього майбутнього інвестування та для погашення ними залучених кредитів. Якщо ж чистий рух коштів від операційної діяльності є негативним, а від інвестиційної та фінансової – позитивним, то стан підприємства можна вважати кризовим.

4.2 Аудит безготівкових розрахунків на Державному підприємстві «Міжнародний аеропорт «Львів» імені Данила Галицького»

Аудит на ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» проводило Приватне акціонерне товариство Аудиторська фірма «Де Візу». Проведення аудиту здійснюється відповідно до міжнародних стандартів аудиту (МСА). Відповідальність фірми згідно з цими стандартами викладено в розділі «Відповідальність аудитора за аудит фінансової звітності» звіту, який вона надає. Приватне акціонерне товариство Аудиторська фірма «Де Візу» є незалежними щодо ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» згідно з Кодексом етики професійних бухгалтерів Ради з міжнародних стандартів етики для

бухгалтерів (включно із Міжнародними стандартами незалежності) (Кодекс РМСЕБ).

Виконуючи аудит відповідно до вимог МСА, аудиторська фірма використовує професійне судження та професійний скептицизм протягом усього завдання з аудиту.

Крім того, Аудиторська фірма «Де Візу»:

- ідентифікує та оцінює ризики суттєвого викривлення фінансової звітності підприємства внаслідок шахрайства чи помилки, розробляє та виконує аудиторські процедури у відповідь на ці ризики, а також отримує аудиторські докази;

- оцінює прийнятність застосованих облікових політик та обґрунтованість облікових оцінок і відповідних розкриттів інформації, зроблених управлінським персоналом;

- доходить до висновку щодо прийнятності використання управлінським персоналом припущення про безперервність діяльності як основи для бухгалтерського обліку та на основі отриманих аудиторських доказів робить висновок, чи існує суттєва невизначеність щодо подій або умов, які поставили б під значний сумнів можливість підприємства продовжити безперервну діяльність;

- оцінює загальне подання, структуру та зміст фінансової звітності включно з розкриттям інформації, а також те, чи показує фінансова звітність операції та події, що покладено в основу її складання, так, щоб досягти достовірного відображення.

Для проведення аудиту на підприємстві фірма застосовує такі документальні способи перевірки: дослідження документів, вибіркоче спостереження, групування недоліків, формальну й арифметичну перевірку документів, аналіз документально оформлених господарських операцій, логічну перевірку, оцінку законності й обґрунтованості господарських операцій за даними кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку. При цьому використовує такі джерела інформації: первинні документи, у тому числі

технічні носії інформації, реєстри синтетичного й аналітичного бухгалтерського фінансового обліку, фінансову, податкову, статистичну й оперативну звітність.

На ознайомчому етапі аудиту безготівкових розрахунків аудитор Аудиторської фірми «Де Візу» встановлює, які рахунки відкриті ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» і в яких банках, ознайомлюється із договорами на банківське обслуговування та встановлює наявність залишків безготівкових грошових коштів на момент перевірки.

Інформація про банківські рахунки підприємства відображається у таблиці робочого документа аудитора (табл. 4.2).

Таблиця 4.2 – Інформація про наявність рахунків у банках

Номер балансового рахунку	Назва рахунку	№ рахунку в банку	Банк, у якому відкрито рахунок	Договір	
				№	Дата
1	2	3	4	5	6

Джерело: розроблено авторами

Далі для того щоб встановити перелік аудиторських процедур та скласти робочу програму аудитор вивчає і оцінює систему внутрішнього контролю і бухгалтерського обліку безготівкових розрахунків.

Аудит системи внутрішнього контролю безготівкових розрахунків проводиться для того щоб підтвердити або спростувати:

- здійснення безготівкових розрахунків у відповідності з чинним законодавством;
- здійснення операцій з витрачання та надходження грошових коштів відповідними особами;
- відображення у обліку усіх безготівкових операції з надходження та витрачання коштів.

Для належної оцінки системи внутрішнього контролю та визначення рівня ризику виконується відповідне тестування, за допомогою якого аудитор може дізнатися детальну інформацію щодо здійснення та обліку ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» безготівкових розрахунків.

При низькому рівні ризику аудитор може покластися на результати роботи суб'єктів внутрішнього контролю і зменшити кількість аудиторських процедур, при високому – планується максимальна кількість аудиторських процедур та за необхідності, може плануватися суцільна перевірка.

Перелік аудиторських процедур для проведення аудиту безготівкових розрахунків визначається в Програмі аудиту безготівкових розрахунків (табл. 4.3).

Таблиця 4.3 – Програма аудиту безготівкових розрахунків

Перелік аудиторських процедур	Виконавець	Термін перевірки	Примітки
1	2	3	4
Загальне знайомство зі станом обліку безготівкових розрахунків			
Оцінка надійності внутрішнього контролю безготівкових розрахунків			
Збір інформації про банківські рахунки, відкриті підприємством			
Перевірка наявності всіх банківських виписок			
Перевірка наявності всіх прибуткових і видаткових документів, відображених у банківських виписках по рахунку			
Перевірка відповідності даних виписок банку сумам, зазначеним у прикладених до них первинних документах			
Перевірка відповідності дат платіжних доручень датам у банківських виписках			
Перевірка повноти оприбуткування коштів, зданих із каси на поточний рахунок			
Перевірка правильності заповнення платіжних доручень			
Звірка відповідності контрагентів за платіжними документами і за журналом-ордером			

Кінець таблиці 4.3

1	2	3	4
Таксування оборотів у виписках банку			
Розрахунок залишків по рахунку на кінець дня			
Перевірка правильності сплати банку комісійної винагороди за проведення розрахунків в іноземній валюті й здійснення конверсійних операцій			
Перевірка правильності застосування курсу валюти при відображенні операцій у національній валюті			
Перевірка правильності визначення курсових різниць на дату операції і на кінець звітного періоду			
Перевірка правильності застосовуваної кореспонденції рахунків і повноти відображення операцій по розрахунковому рахунку в журналі-ордері			
Звірка оборотів і залишків у виписках банку та в Головній книзі			
Зіставлення сум, відображених у фінансовій звітності, із залишком у реєстрах бухгалтерського обліку та у Головній книзі			
Перевірка Звіту про рух грошових коштів			
Складання переліку виявлених порушень			
Узагальнення отриманих даних, складання проміжного висновку про перевірку Звіту про рух грошових коштів			

Джерело: розроблено авторами

Після складання програми аудитор приступає до перевірки, яку здійснює поетапно відповідно до програми. Аудитор починає досліджувати виписки банку, а саме перевіряти їхню порядкову нумерацію, правильність перенесення підсумків і залишків, що наведені у виписках в облікові реєстри, визначає чи обґрунтовано були здійснені операцій, засвідчені у виписках.

При перевірці банківських операцій, здійснених за поточними рахунками національній у іноземній валюті, аудитор визначає, чи відповідають суми наведені у банківських виписках сумам, вказаним у доданих до них первинних

документах, а також чи правильно відображаються в бухгалтерському і податковому обліку здійснені операції.

При перевірці відповідності залишків у регістрах синтетичного й аналітичного обліку безготівкових коштів в іноземній валюті, досить важливо пам'ятати, що відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів», монетарні статті в іноземній валюті на кожен дату балансу відображаються з використанням валютного курсу на дату балансу, а визначення курсових різниць за монетарними статтями в іноземній валюті проводиться на дату здійснення розрахунків і на дату балансу.

Курсові різниці, що виникають на дату фінансової звітності, щодо поточних активів і зобов'язань визнаються у складі інших операційних доходів (витрат), щодо необоротних активів – у складі інших доходів (витрат), щодо довгострокових зобов'язань – у складі фінансових доходів (витрат), або у складі іншого сукупного доходу, якщо прибуток або збиток від статті, що викликала появу курсових різниць, визнається у складі іншого сукупного прибутку. Всі курсові різниці подаються у фінансовій звітності на нетто-основі та розкриваються у примітках до річної фінансової звітності у разі їх суттєвості.

Перевіряючи достовірність інформації щодо господарських операцій в іноземній валюті аудитор необхідно звертати увагу на правильність застосування валютного курсу, встановленого Національним банком України, та відображення в бухгалтерському обліку курсових різниць [60].

При аудиті безготівкових розрахунків також проводиться аналіз надходження та вибуття грошових коштів ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» від трьох видів діяльності. Джерелом для аналізу грошових потоків від операційної, інвестиційної і фінансової діяльності є Звіт про рух грошових коштів підприємства.

За допомогою перевірки цього звіту аудитор вивчає динаміку грошових потоків безготівкових коштів, визначає суми перевищення надходження коштів над витрачанням або витрачання над надходженням. Основною метою такої

аудиторської процедури є визначення платоспроможності та ліквідності підприємства, яка дуже часто залежать від грошового обігу.

Після здійсненої перевірки безготівкових розрахунків Аудиторська фірма «Де Візу» готує Звіт незалежного аудитора.

На рис. 4.1 зображена титульна сторінка Звіту незалежного аудитора щодо фінансової звітності ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького»

Рисунок 4.1 – Титульна сторінка Звіту незалежного аудитора щодо фінансової звітності ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» за 2019 рік

Джерело: розроблено авторами

Звіт незалежного аудитора – це офіційний документ, що засвідчений підписом та печаткою аудиторської фірми, який складається в установленому порядку за наслідками проведення аудиту і містить висновок стосовно достовірності звітності, повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності.

Так як перевірка безготівкових розрахунків зазвичай здійснюється у складі загального аудиту, то Звіт, що надає Аудиторська фірма «Де Візу» містить не лише дані про безготівкові розрахунки, але й інші дані, що стосуються обліку та фінансової звітності ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького».

Загалом аудиторською фірмою не було знайдено великої кількості порушень у сфері обліку безготівкових розрахунків на авіаційному підприємстві. Серед виявлених порушень: здійснення арифметичних помилок та відсутність перекладених державною мовою текстів платіжних документів, які були підставою для здійснення валютних операцій.

4.3 Шляхи вдосконалення аудиту безготівкових розрахунків

Аудит безготівкових розрахунків допомагає встановити законність та достовірність здійснених грошових операцій і правильність їх відображення в обліку, виявити допущені помилки та зловживання під час виконання таких операцій. Крім того, завдяки результатам перевірки операцій з грошовими коштами замовники аудиторських послуг можуть оцінити ефективність їх використання.

В результаті проведення аудиту безготівкових розрахунків ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» Аудиторською фірмою «Де Візу» не було виявлено значної кількості порушень. Проте загалом у сфері здійснення та обліку безготівкових розрахунків часто можуть допускатися помилки та зловживання.

До найтипівіших помилок та зловживань, які можуть виявлятися при здійсненні аудиту безготівкових розрахунків, можна віднести:

- здійснення арифметичних помилок;
- відсутність первинних документів або невідповідність їхнього заповнення встановленим вимогам;
- привласнення сум, законно нарахованих іншим особам чи організаціям;
- підміну документів або виправлення у них відповідних сум;
- несвоєчасність створення авансових звітів або їхня відсутність;
- неправильна кореспонденція рахунків, що відображає операції з грошовими коштами;
- невідповідність даних платіжних документів банківським випискам чи їхня відсутність;
- відсутність перекладених державною мовою текстів платіжних документів, які були підставою для здійснення валютних операцій тощо.

Аудиторська діяльність – це безпосередня самостійна, систематична, на власний ризик підприємницька діяльність щодо надання аудиторських послуг із метою отримання прибутку, яка здійснюється фізичними і юридичними особами, зареєстрованими як суб'єкти підприємницької діяльності у порядку, встановленому законодавством.

У ході аудиторської діяльності інколи виникають проблеми, які негативно впливають на проведення аудиту.

До основних проблем аудиту безготівкових грошових коштів належать:

- недосконала законодавча база, яка б регламентувала порядок проведення аудиту безготівкових розрахунків;
- недостатня кількість методичних рекомендацій щодо аудиторського контролю над безготівковими коштами;
- брак кваліфікованих аудиторських кадрів;
- відсутність конкретних типових форм документів з аудиту грошових коштів;

- відсутність методичних розробок щодо комп'ютеризації аудиту безготівкових розрахунків;

- відсутність розробленої системи регулювання аудиту, яка б визначала розмір штрафних санкцій за неякісні аудиторські перевірки, процес страхування аудиторської діяльності тощо.

Для подолання даних проблем можна запропонувати такі рекомендації:

- впорядкування нормативної бази, яка б регламентувала порядок проведення аудиту безготівкових розрахунків;

- проведення спеціальних курсів підвищення кваліфікації для аудиторів-початківців;

- залучення іноземних аудиторів, які спеціалізуються на аудиті безготівкових грошових коштів;

- запровадження вдосконалених форм типової документації для проведення аудиту безготівкових розрахунків;

- розробка типово методичних рекомендацій щодо аудиторської перевірки грошових коштів на основі узагальненого практичного досвіду роботи міжнародних та вітчизняних аудиторських фірм;

- вдосконалення автоматизації та комп'ютеризації аудиту операцій з безготівковими грошовими коштами.

Отже, проведення аудиту безготівкових розрахункових операцій необхідне для встановлення законності, достовірності та правильності їх здійснення та відображення в обліку і фінансовій звітності.. Після його проведення замовники аудиторських послуг завдяки отриманим результатам можуть оцінити ефективність використання безготівкових грошових коштів для здійснення розрахунків та визначити платоспроможність і ліквідність свого підприємства [60].

На жаль, в ході організації та проведення аудиту грошових коштів можуть виникати проблеми, які потребують першочергового подолання. Тому впровадження вищенаведених рекомендацій дозволить вдосконалити організацію та методику аудиту безготівкових розрахунків.

Висновки до розділу 4

Використання в процесі управління господарськими суб'єктами достовірної та повної інформації про рух коштів та стан платіжної дисципліни підвищує якість управлінських рішень, позитивно впливає на поточний і прогностичний фінансовий стан підприємств. Саме цьому сприяє дієво організований і проведений аудит.

Аудит – перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою визначення їх достовірності, повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам.

Перевірка безготівкових розрахункових операцій є складовою частиною аудиту всієї господарсько-фінансової діяльності та здійснюється у зв'язку з іншими операціями. Це пояснюється тим, що багато інших операцій прямо або побічно впливають на безготівкові розрахунки.

Після перевірки операцій з грошовими коштами, аудитор має встановити законність, достовірність і правильність їх здійснення та відображення в обліку і фінансовій звітності. Ці дії виступають метою даного аудиту.

До провідних завдань аудиту операцій з грошовими коштами належать:

- встановлення правильності відкриття підприємством банківських рахунків;
- визначення законності використання рахунків для здійснення діяльності;
- визначення законності списання сум з банківських рахунків;
- визначення законності та ефективності використання грошових коштів, отриманих з поточних рахунків;
- встановлення правильності заповнення розрахункових документів;
- встановлення доцільності застосування окремих форм розрахунків з клієнтами;
- виявлення повноти внесення грошових коштів із каси на поточні рахунки;

- перевірка достовірності та правильності відображення господарських операцій з безготівковими грошовими коштами у бухгалтерському обліку;
- перевірка дотримання нормативно-правової бази, що регулює облік безготівкових розрахунків;
- перевірка відповідності сум банківських виписок сумам, що відображені у первинних розрахункових документах;

Аудит на ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» проводило Приватне акціонерне товариство Аудиторська фірма «Де Візу». Загалом аудиторською фірмою не було знайдено великої кількості порушень у сфері обліку безготівкових розрахунків на авіаційному підприємстві. Серед виявлених порушень: здійснення арифметичних помилок та відсутність перекладених державною мовою текстів платіжних документів, які були підставою для здійснення валютних операцій.

У ході аудиторської діяльності інколи можуть виникати проблеми, які негативно впливають на проведення аудиту. Для подолання даних проблем можна запропонувати такі рекомендації:

- впорядкування нормативної бази, яка б регламентувала порядок проведення аудиту безготівкових розрахунків;
- проведення спеціальних курсів підвищення кваліфікації для аудиторів-початківців;
- залучення іноземних аудитів, які спеціалізуються на аудиті безготівкових грошових коштів;
- запровадження вдосконалених форм типової документації для проведення аудиту безготівкових розрахунків;
- розробка типово методичних рекомендацій щодо аудиторської перевірки грошових коштів на основі узагальненого практичного досвіду роботи міжнародних та вітчизняних аудиторських фірм;
- вдосконалення автоматизації та комп'ютеризації аудиту операцій з безготівковими грошовими коштами.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Нормальне функціонування економіки важко уявити без системи розрахунків між суб'єктами господарської діяльності, забезпечення надійності та своєчасності платежів, першочергове місце в яких займають безготівкові розрахунки.

Відповідно до Інструкції «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті», затвердженої Постановою Правління НБУ від 21.01.2004 р. № 22, безготівкові розрахунки – це перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, унесених ними готівкою в касу банку, на рахунки отримувачів коштів [3].

Значне зростання кількості безготівкових розрахунків зумовлене тим, що безготівковий оборот коштів має суттєві переваги перед готівковим та є більш ефективний як для суспільства в цілому, так і для кожного окремого економічного суб'єкта. Здійснення грошових розрахунків у безготівковій формі дозволяє:

- значно зменшити суспільні витрати обігу, адже відпадає необхідність у друкуванні, транспортуванні і зберіганні грошових знаків;
- створити необхідні умови для державного регулювання грошового обігу;
- покращити економічний стан суб'єктів грошового обігу, адже прискорюється обіг їх коштів та забезпечується їх тісний зв'язок з банками і грошовим ринком у цілому;
- зменшити можливість відмивання грошей, хабарництва, ухилення від сплати податків;
- здійснювати контроль за дотриманням платіжної і договірної дисципліни.

Безготівкові розрахунки між підприємствами, організаціями та установами всіх форм власності здійснюються у національній чи іноземній валюті через банки шляхом перерахування коштів з рахунка платника на рахунок одержувача коштів. Основною передумовою проведення безготівкових операцій є необхідність відкриття банками рахунків клієнтів у національній та іноземних валютах.

Для здійснення безготівкових розрахунків ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» має відкриті поточні рахунки у національній та іноземній валюті у декількох банках.

На сьогоднішній день безготівкові розрахунки на підприємстві здійснюються в основному через систему дистанційного обслуговування «Клієнт – банк». Всі здійсненні підприємством операції як з надходження так і зі списання грошових коштів з рахунків фіксуються у банківській виписці, яку можна зберегти, роздрукувати чи імпортувати з даної системи.

На основі банківської виписки бухгалтер ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» в програмі «1С: Підприємство» проставляє кореспонденцію рахунків у відповідності із проведеними операціями, перевіряє наявність відповідних розрахункових документів, на підставі яких зараховані чи списані кошти та звіряє суми у виписці та документах.

Для обліку наявності та руху грошових коштів, які знаходяться на рахунках у банку на ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» використовують рахунок 31 «Рахунки в банках».

Облік безготівкових операцій на поточному рахунку в національній валюті здійснюють на субрахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті», в іноземній валюті – на субрахунку 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті».

Основними комп'ютерними системами, які ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» використовує для автоматизації безготівкових розрахунків, є «Клієн-Банк», «i-Bank» та «1С: Підприємство».

Система «Клієнт-Банк» – програмно-апаратний комплекс, за допомогою якого підприємство може дистанційно управляти своїми рахунками у банку. Головна мета системи «Клієнт-Банк» - повне і оперативне відображення даних про стан рахунків підприємства та автоматизація процесу передачі платіжних документів підприємства в банк і інформації з банку для підприємства.

«і-Bank» – це система дистанційного банківського обслуговування, яка розроблена для надання можливості підприємствам самостійно здійснювати банківські послуги поза межами відділень Банку цілодобово через мережу Інтернет з будь-якої точки світу.

Так як авіаційне підприємство має відкриті рахунки у національній та іноземних валютах у декількох різних банках, бухгалтерії було б досить зручно працювати у єдиній програмній системі, через яку був би зв'язок одразу з усіма банками. В систему було б доцільно внести перелік усіх банків, з якими співпрацює підприємство, та усіх його відкритих рахунків. Тоді бухгалтер використовуючи лише одну систему та не витрачаючи зайвий час міг би здійснювати безготівкові розрахунки через будь-який банк та відслідковувати інформацію по усіх рахунках.

На нашу думку така розробка була би досить зручною у використанні та значно б економила час. Завдяки їй можна було б здійснювати розрахунки не відкриваючи декілька систем «Клієнт-банк» та «і-Bank» різних банків.

Загалом для покращення організації обліку та здійснення безготівкових розрахунків, можна запропонувати наступні шляхи вдосконалення:

- подальше адаптування Національних положень бухгалтерського обліку, що регламентують організацію та облік безготівкових розрахунків до міжнародних стандартів;

- розробка та запровадження форм, методів та механізмів функціонування управлінської системи обліку грошових коштів (наприклад, запровадження автоматизованої системи управління грошовими потоками на підприємстві, розробка форм управлінської звітності з руху безготівкових грошових коштів та механізмів її складання тощо);

- розширення та вдосконалення форм та методів здійснення розрахунків (клірингових розрахунків, використання рахунків овердрафт, тощо);
- вдосконалення та розвиток систем і технологій банківського обслуговування підприємств (корпоративних карток, системи «Клієнт – Банк» тощо);
- розробка механізмів та методів зміцнення платіжної дисципліни;
- застосування на підприємстві системи контролю безготівкових грошових коштів, що дасть змогу значно підвищити ефективність усього процесу управління його діяльністю;
- здійснення розробки фінансових планів надходження та витрачання безготівкових грошових коштів на наступний рік, в якому буде розрахунок планового доходу від основної діяльності та витрати грошових коштів у розрізі статей витрат;
- формування звіту про надходження і використання грошових коштів за кожен місяць та порівняння його з нормативними (плановими) показниками, що забезпечить оперативний контроль над рухом грошових коштів на підприємстві;
- впровадження повної автоматизації обліку безготівкових розрахунків, що забезпечить високу точність облікових даних, пов'язаних із рухом грошових коштів.

Фінансовий аналіз – це метод оцінювання і прогнозування фінансового стану підприємства. Він служить основою обґрунтування рішень у сфері управління фінансовими ресурсами підприємства.

Загалом, аналіз фінансового стану ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького показав, що підприємство перебуває у хорошому фінансовому стані. Щороку воно отримувало фінансовий результат у вигляді прибутку. Значення показників, що характеризують фінансову стійкість підприємства показали, що воно є фінансово-стійким та здатне проводити активну діяльність навіть в умовах відсутності доступу до позикових коштів і зовнішніх джерел фінансування.

Аналіз ліквідності ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» показав, що у нього достатньо ліквідних оборотних коштів для своєчасного розрахунку за зобов'язаннями.

Успішне фінансування будь-якого підприємства в ринкових умовах можливе лише за умови здійснення безперервного руху грошових коштів - їх знаходження і вибуття та забезпечення наявності вільного залишку коштів на рахунках у банку.

Надходження та вибуття коштів на ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького» здійснюється у безготівковій формі. Здійсненні безготівкові розрахунки підприємства формують його грошові потоки.

Необхідність проведення аналізу грошових потоків виникає в кожній організації чи установі. Поетапний аналіз грошових потоків дає інформацію для оцінки діяльності підприємства в минулому, теперішньому часі, а також є основою для прогнозування і планування його грошових потоків на майбутнє.

В усіх проаналізованих роках основну частину чистого руху коштів ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» за звітний період складає чистий рух коштів від операційної діяльності. У 2018 році чистий рух коштів зріс на 36950 тис. грн. в порівнянні з 2017 роком. В наступному 2019 році сума чистого руху грошових коштів за звітний період зменшилась на 14259 тис. грн. у порівнянні з 2018 роком.

У кожному з проаналізованих років чистий грошовий потік мав додатне значення, тобто підприємство мало більше надходжень безготівкових коштів ніж витрачав.

Проаналізувавши рух грошових потоків від здійснення безготівкових розрахунків також можна охарактеризувати фінансовий стан підприємства. На ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» спостерігається позитивне значення чистого руху безготівкових коштів від операційної діяльності та негативне від інвестиційної діяльності. Це свідчить, що завдяки операційній діяльності підприємство отримує достатньо безготівкових коштів для їхнього майбутнього інвестування та для погашення ними залучених кредитів.

Використання в процесі управління господарськими суб'єктами достовірної та повної інформації про рух коштів та стан платіжної дисципліни підвищує якість управлінських рішень, позитивно впливає на поточний і прогностичний фінансовий стан підприємств. Саме цьому сприяє дієво організований і проведений аудит.

Перевірка безготівкових розрахункових операцій є складовою частиною аудиту всієї господарсько-фінансової діяльності та здійснюється у зв'язку з іншими операціями. Це пояснюється тим, що багато інших операцій прямо або побічно впливають на безготівкові розрахунки.

Аудит на ДП «МА «Львів» ім. Данила Галицького» проводило Приватне акціонерне товариство Аудиторська фірма «Де Візу». Загалом аудиторською фірмою не було знайдено великої кількості порушень у сфері обліку безготівкових розрахунків на авіаційному підприємстві. Серед виявлених порушень: здійснення арифметичних помилок та відсутність перекладених державною мовою текстів платіжних документів, які були підставою для здійснення валютних операцій.

У ході аудиторської діяльності інколи можуть виникати проблеми, які негативно впливають на проведення аудиту. Для подолання даних проблем можна запропонувати такі рекомендації:

- впорядкування нормативної бази, яка б регламентувала порядок проведення аудиту безготівкових розрахунків;
- залучення іноземних аудитів, які спеціалізуються на аудиті безготівкових грошових коштів;
- запровадження вдосконалених форм типової документації для проведення аудиту безготівкових розрахунків;
- розробка типово методичних рекомендацій щодо аудиторської перевірки грошових коштів на основі узагальненого практичного досвіду роботи міжнародних та вітчизняних аудиторських фірм;
- вдосконалення автоматизації та комп'ютеризації аудиту операцій з безготівковими грошовими коштами.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013р. №73. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 10.11.2020).

2. Коваленко Д. І. Гроші та кредит: теорія і практика: навч. посібник. 4-те вид. Київ: Каравела, 2012. 360 с.

3. Інструкція «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті»: Постанова Національного банку України від 21.01.2004р. № 22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04> (дата звернення: 10.11.2020).

4. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України з питань регулювання випуску та обігу електронних грошей: Постанова Правління Національного банку України від 04.11.2010р. № 481. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10> (дата звернення: 10.11.2020).

5. Офіційний сайт Національного Банку України. URL: <https://bank.gov.ua>.

6. Про затвердження Змін до Положення про електронні гроші в Україні: Постанова Правління Національного банку України від 11.09.2020р. № 133. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0133500-20> (дата звернення: 10.11.2020).

7. Матківська Т.Я., Попович О.В. Електронні гроші: сутність та сучасний стан в Україні. *Прогнозування розвитку соціально-економічних систем*: зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3 жовтня 2020 р. Запоріжжя, 2020. С. 70–73.

8. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_019 (дата звернення 10.11.2020).

9. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_022 (дата звернення 10.11.2020).

10. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 29 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_048 (дата звернення 10.11.2020).

11. Господарський кодекс України № 436-IV від 16.01.2003р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення 10.11.2020).

12. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 10.11.2020).

13. Податковий кодекс України № 2755 - VI від 02.12.2010р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 10.11.2020).

14. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. №996–XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 15.11.2020).

15. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14> (дата звернення 15.11.2020).

16. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення 15.11.2020).

17. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 16.05.2001р. № 2346-14. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2346-14/page> (дата звернення: 15.11.2020).

18. Про обіг векселів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2374-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2374-14> (дата звернення 15.11.2020).

19. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 21 «Вплив змін валютних курсів»: Наказ Міністерства фінансів України від 10.08.2000 р. №

193. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00> (дата звернення 15.11.2020).

20. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 22 «Вплив інфляції»: Наказ Міністерства фінансів України від 28.02.2002 № 147. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0269-02> (дата звернення 15.11.2020).

21. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013р. № 433. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13> (дата звернення 15.11.2020).

22. Інструкція «Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій»: затв. Наказом України від 30.11.1999р. № 291 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення 15.11.2020).

23. Положення про порядок здійснення банками операцій за гарантіями в національній та іноземних валютах: Постанова Правління Національного банку України від 15.12.2004 р. № 639. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0041-05> (дата звернення 15.11.2020).

24. Положення про порядок здійснення уповноваженими банками операцій за документарними акредитивами в розрахунках за зовнішньоекономічними операціями: Постанова Правління Національного банку України від 03.12.2003 р. № 514. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1213-03> (дата звернення 15.11.2020).

25. Інструкція «Про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків - резидентів і нерезидентів»: Постанова Правління Національного банку України від 12.11.2003 р. № 492 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/z1172-03> (дата звернення 15.11.2020).

26. Інструкція «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті»: Постанова Національного банку України від 21.01.2004 № 22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04> (дата звернення 15.11.2020).

27. Безруких П. С. Бухгалтерский учет: навч. посіб. Москва: Книжный мир, 2010. 585 с.
28. Борисов А.Б. Большой экономический словарь. Москва: Книжный мир, 2005. 895 с.
29. Дянів Р.П. Енциклопедія бізнесмена, економіста, менеджера. Київ, 2002. 704 с.
30. Завадський Й.С., Осовська Г.В., Юшкевич О.О. Словник економічних термінів: менеджмент. Маркетинг, підприємництво: навч.-метод. посіб. Житомир: ЖІТІ, 2005. 444 с.
31. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. 2-ге видання, виправлене та доповнене. Львів: Центр Європи, 2008. 576 с.
32. Золотогоров В.Г. Энциклопедический словарь по экономике. Мінськ: Полымя, 2010. 571 с.
33. Партин Г.О., Загородній А.Г. Фінанси підприємств: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2006. 379 с.
34. А. М. Поддєрьогін, Л. Д. Буряк, Г. Г. Нам, А. М. Павліковський, О. В. Павловська, В. З. Потій, А. П. Куліш, О. О. Терещенко, Н. П. Шульга, С. А. Булгакова. Фінанси підприємств: підручник. 3-ге вид., перероб. та доп. Київ: КНЕУ, 2000. 460 с.
35. Гроші та кредит: підручник / М. І. Савлук та ін. 6-те вид., переробл. і доповн. Київ: КНЕУ, 2011. 590 с.
36. Сухарський В.С. Економічний словник-довідник. Тернопіль: навчальна книга – Богдан, 2002. 328 с.
37. Щетинін А.І. Гроші та кредит: підручник. вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 432 с.
38. Новоселова Л.А. Денежные расчеты в предпринимательской деятельности. Москва, 2006. 35 с.
39. Трофимов К.Т. Кредитные организации в банковской системе России. Москва, 2004. 310 с.

40. Югас Е.Ф., Попович М.С. Контроль і ревізія безготівкових розрахунків. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: Економіка. 2014. № 1. С. 212-217.

41. Лебедик Г.В., Максютенко Н.О., Яценко В.В. Стан та перспективи організації безготівкових розрахунків в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Економіка і менеджмент. 2016. № 22. С. 166-171.

42. Чкан І.О. Безготівкові розрахунки – сучасний спосіб оплати. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Економіка. 2014. № 27. С. 121-124.

43. Єлезаров О.П. Особливості здійснення безготівкових розрахунків за чинним законодавством України. *Держава та регіони*. Серія: Право. 2013. № 4. С. 38-43.

44. Куліш А.Ю. Стан та аналіз безготівкових розрахунків в Україні та особливості їх обліку на вітчизняних підприємствах. *International scientific journal*. 2016. № 2. С. 116-119.

45. Луцик М.В. Аналіз ринку безготівкових розрахунків. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Економіка. 2019. № 9. С. 171-177.

46. Костюнік О.В., Побережна В.В. Основні проблеми організації безготівкових грошових коштів в Україні. *Агросвіт*. 2016. № 9. С. 51-55.

47. Гнезділова О.М. Оптимізація системи безготівкових розрахунків. *Сучасні питання економіки і права*. 2017. № 2. С. 100-105.

48. Гончарук М.О. Комп'ютеризація бухгалтерського обліку безготівкових розрахунків. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2018. № 23. С. 47-51.

49. Офіційний сайт ДП «МА «Львів» імені Данила Галицького». URL: <https://lwo.aero> (дата звернення 15.11.2020).

50. Система «Клієнт-Банк». Керівництво для роботи. URL: https://www.eximb.com/upload/app_links/client-bank-manual.pdf (дата звернення 15.11.2020).

51. Матківська Т.Я., Попович О.В. Проблеми та шляхи вдосконалення обліку операцій з грошовими коштами. *Економіка.Фінанси.Право*. 2020. № 7. С. 40-43.

52. Сарапіна О. А. Системний аналіз фінансового стану підприємства: методика та напрями вдосконалення. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2012. № 2. С. 47-58.

53. Кобилецький В. Р. Коефіцієнт фінансової залежності. Онлайн-журнал «Financial Analysis online». URL: <https://www.finalon.com/slovník-ekonomichnikh-pokaznikiv/347-pokaznik-finansovoji-zalezhnosti> (дата звернення 15.11.2020).

54. Дорошенко А. П. Оцінка ліквідності та платоспроможності в контексті діагностики загального фінансового стану підприємства. *Ефективна економіка*. 2010. № 3. С. 60-65.

55. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навч. посіб. 2-ге вид. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 328 с.

56. Сокольська Р. Б., Зелікман В. Д., Акімова Т. В. Фінансовий аналіз: Ч. 2. Спеціальні методи фінансового аналізу: навч. посіб. Дніпро: НМетАУ, 2016. 76 с.

57. Надточій С.І. Коефіцієнтний аналіз грошових потоків підприємства в аспекті управління ними. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2006. № 7. С. 8-12.

58. Сопко В. В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: підручник. Київ: КНЕУ, 2014. 411 с.

59. 4. Виноградова М.О., Жидєєва Л.І. Аудит: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 654 с.

60. Матківська Т.Я., Бондаренко О.М. Аудит грошових коштів: організація проведення, проблеми та вдосконалення. *Економіка.Фінанси.Право*. 2020. № 4/2. С. 6-9.